

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของ
ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช
BELIEFS AND RITES OF GUANYIN GODDESS OF
THAI-CHINESE PEOPLE IN YAOWARACH AREA

JING KAIYANG

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช
BELIEFS AND RITES OF GUANYIN GODDESS OF THAI-CHINESE PEOPLE
IN YAOWARACH AREA

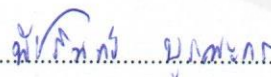
JING KAIYANG

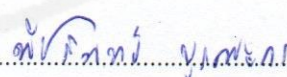
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตรวจสอบและอนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2562

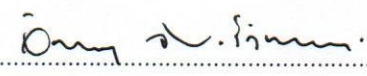

.....
รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

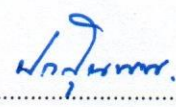

.....
รองศาสตราจารย์แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย
อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
รองศาสตราจารย์แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย
กรรมการ

.....
อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

.....
อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

.....
รองศาสตราจารย์อิสยา จันทรวิธานุชิต
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

JING KAIYANG 606004

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, ศศ.ม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม และ 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทยในย่านเยาวราช เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกตการณ์ บรรยายากาศพิธีกรรม และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เน้นด้านการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าแม่กวนอิม ผู้มากราบไหว้เจ้าแม่กวนอิม และผู้เข้าร่วมงานพิธีกรรมต่าง ๆ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 40 คน และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม จำแนกได้ 3 ประเด็น คือ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับประวัติหรือตำนานของเจ้าแม่กวนอิม มีความเชื่อว่า เจ้าแม่กวนอิม คือ พระอวโลกิเตศวรมหาโพธิสัตว์แห่งแดนสุขาวดี ซึ่งเป็นหนึ่งในพระมหาโพธิสัตว์ 4 พระองค์อันยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนานิกายมหายาน และเกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้านเรื่องเจ้าหญิงเมี่ยวซ่าน 2) ความเชื่อที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมเป็นพระมหาโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรแห่งความเมตตา กรุณา สามารถช่วยเหลือผู้เดือดร้อนให้พ้นทุกข์ บันดาลความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ศรัทธา ช่วยให้เกิดโชคลาภ เมตตา มหานิยม รักษาโรคภัยไข้เจ็บ และแคล้วคลาด ช่วยประทานบุตร 3) ผู้ศรัทธามีความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติ ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ศึกษาตามขอบเขตของงานนี้คือวัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่) มูลนิธิเทียนฟ้าและวัดโพธิสถานมงคลธัญ จำแนกได้ 2 ประเด็น คือ 1) พิธีกรรมเกี่ยวกับประวัติและตำนานของเจ้าแม่กวนอิม (วันอานี๋แซ) ซึ่งใน 1 ปี จะมีอยู่ 3 วันด้วยกัน คือ วันคล้ายวันประสูติของเจ้าแม่กวนอิม วันคล้ายวันสำเร็จมรรคผล และวันคล้ายวันออกบวช 2) พิธีกรรมตามเทศกาลจีน คือ เทศกาลตรุษจีน ไหว้พระจันทร์ กินเจ ส่วนบทบาทของเจ้าแม่กวนอิม ด้านพิธีกรรมและความเชื่อจำแนกได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทต่อปัจเจกบุคคลหรือผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม โดยเฉพาะบทบาทต่อสุขภาพ จิตใจ การปรับพฤติกรรม และความรู้เรื่องธรรมะมหายาน 2) บทบาทด้านเศรษฐกิจ มีบทบาทด้านการค้าขายและการท่องเที่ยว 3) บทบาทด้านสังคม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการเป็นศูนย์รวมใจ สร้างความสามัคคี 4) บทบาทด้านวัฒนธรรม มีบทบาทในการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีน และในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนไทย-คนจีน

คำสำคัญ: ความเชื่อ พิธีกรรม เจ้าแม่กวนอิม ชาวไทยเชื้อสายจีน บทบาท

BELIEFS AND RITES OF GUANYIN GODDESS OF THAI-CHINESE PEOPLE IN YAOWARACH AREA

JING KAIYANG 606004

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: SANGAROON KANOKPONGCHAI, M.A.

ABSTRACT

This research had two main objectives, which were 1) to study the beliefs and rites relating to Guanyin Goddess of Thai-Chinese people in Yaowarach area, and 2) to analyze roles of the beliefs and rites relating to Guanyin Goddess to Thai society, particularly in Yaowarach area. The study was a qualitative research focusing on interviewing participants with the shrine of Guanyin Goddess, including worshippers and rites performers. Forty informants were specifically selected. The findings, discussions and suggestions were reported as a descriptive analysis.

The study found three Guanyin Goddess-related beliefs, which were: 1) Myth of the goddess – it was believed that Guanyin Goddess was the gracious incarnation of the Bodhisattva Avalokitesvara, one of the four great Bodhisattvas according to Mahayana sect of Buddhism, and also related to the folktale of Princess Meaw-san. 2) Holiness of the goddess – it was believed that Bodhisattva Avalokitesvara presided of benevolence, which included saving the sufferers; blessing prosperities; bestowing luck, charm, healing, safety, and the birth of baby. And 3) prohibitions and practices dealing with the Guanyin Goddess. For the rites relating to the goddess, according to three areas of study which were Wat Mongkorngamalawas (Leng-nei-yee Temple); Tianfa Foundation; and Wacharabodhisatan Mongkoltan, two major rites were found. 1) Myth of the goddess-related rites, on three memorial days yearly, including the goddess' birthday; the enlighten day of the goddess; and the ordination day of the goddess. And 2) Chinese festivals-related rites, on Chinese New Year Day; the Full Moon Worship Day; and the Vegetarian Festival. Regarding to roles of the Guanyin Goddess relating to rites and beliefs, four aspects were observed including 1) the role on individuals or worshippers of Guanyin Goddess, dealing with the physical and the mental, behaviors, and knowledge of Mahayana Dharma. 2) The economic role, particularly on commerce and tourism. 3) The social role, including the ethical promotion and the central call for unity. And 4) the cultural role of spreading the Chinese culture and promoting the Thai-Chinese relationships.

Keywords: beliefs, rites, Guanyin Goddess, Thai-Chinese people, roles

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ รองศาสตราจารย์แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำการแก้ไข รายงานการวิจัย ทั้งเคี้ยวเข็นและให้กำลังใจ จนวิทยานิพนธ์นี้แล้วเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง และรองศาสตราจารย์แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ คำแนะนำในการสอบเค้าโครงและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอบคุณเพื่อน ๆ ทั้ง 18 คน ในชั้นเรียนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการสื่อสาร ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ซึ่งได้เรียนร่วมกันตลอด 2 ปี ที่ให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งเป็นกำลังใจอย่างดี ในทุก ๆ ด้านตลอดมาขอขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย ขณะศึกษาเล่าเรียนอยู่ในประเทศไทย

JING KAIYANG

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ	9
2.1.1 ความหมายของความเชื่อ	9
2.1.2 ประเภทและองค์ประกอบของความเชื่อ	11
2.1.3 บทบาทของความเชื่อ	13
2.1.4 ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน	13
2.1.5 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ	15
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม	16
2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม	16
2.2.2 บทบาทของพิธีกรรม	17
2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม	19
2.3 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม	19
2.3.1 ความหมายของเจ้าแม่กวนอิม	19
2.3.2 ประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่กวนอิม	20
2.3.3 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับย่านเยาวราช	24
2.4.1 ประวัติศาสตร์และลักษณะทางกายภาพของย่านเยาวราช	25
2.4.2 ประวัติศาสตร์และลักษณะทางกายภาพของวัดและศาลเจ้า ในย่านเยาวราช	28
2.4.3 ความรู้ที่เกี่ยวกับวัดมังกรกมลาวาส	30
2.4.4 ความรู้ที่เกี่ยวกับมูลนิธิเทียนฟ้า	31
2.4.5 ความรู้ที่เกี่ยวกับวชิรโพธิสถานมงคลัญญ	31
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม	32
2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพบุคคลสำคัญทางศาสนาของจีน	35
2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีนในย่านเยาวราช	38
2.5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม	40
บทที่ 3 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในย่านเยาวราช	
3.1 ศาสนสถานและรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม	45
3.1.1 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม	45
3.1.2 การสักการบูชา	48
3.2 ความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช	50
3.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับประวัติหรือตำนานของเจ้าแม่กวนอิม	50
3.2.2 ความเชื่อที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม	52
3.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติ	57
3.3 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช	59
3.3.1 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในวัดมังกรกมลาวาส(วัดเล่งเน่ยยี่)	59
3.3.2 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในมูลนิธิเทียนฟ้า	62
3.3.3 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในวชิรโพธิสถานมงคลัญญ	63
บทที่ 4 บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อ สังคมไทยในย่านเยาวราช	
4.1 บทบาทต่อปัจเจกบุคคลหรือผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.1 ด้านสุขภาพ	77
4.1.2 ด้านจิตใจ	78
4.1.3 ด้านการปรับพฤติกรรม	80
4.1.4 ด้านความรู้เรื่องธรรมะมหายาน	82
4.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ	84
4.2.1 ด้านการค้าขาย	84
4.2.2 ด้านการท่องเที่ยว	87
4.3 บทบาทด้านสังคม	88
4.3.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม	88
4.3.2 การเป็นศูนย์รวมใจ สร้างความสามัคคี	92
4.4 บทบาทด้านวัฒนธรรม	94
4.4.1 บทบาทในการสืบทอดเผยแผ่วัฒนธรรมจีน	94
4.4.2 บทบาทในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนไทย-คนจีน	95
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	98
5.2 อภิปรายผล	101
5.3 ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	112
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	113
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	114
ประวัติผู้เขียน	116

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของวัดมังกรกมลาวาส	46
2 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของมูลนิธิเทียนฟ้า	47
3 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของวัชรโพธิสถานมงคลธัญ	48
4 เครื่องบูชาของวัดมังกรกมลาวาส	49
5 พิธีกรรมวันอานีแซที่วัดมังกรกมลาวาส	62
6 พิธีกรรมวันอานีแซที่วัชรโพธิสถานมงคลธัญ	64
7 การให้ทานอาหารเจฟรี	82
8 ขยายปฏิทินจีนของเจ้าแม่กวนอิมและหนังสือต่าง ๆ	86
9 ขยายเสื้อผ้าลายการ์ตูนพระ	86

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ มนุษย์มีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่บางครั้งเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัว ไม่เชื่อมั่น มนุษย์จึงเชื่อว่าทุกอย่างมีความเกี่ยวข้องกับภูตผีปีศาจและวิญญาณต่าง ๆ จนเมื่อสังคมมีความซับซ้อนขึ้น จึงเกิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า รูปเคารพต่าง ๆ เนื่องจากมนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติน้อย จึงคิดว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดจากอำนาจลึกลับ ทำให้เกิดความหวาดกลัว และหาทางที่จะทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นพอใจและปกป้องรักษา มนุษย์จึงแสดงออกทางความเชื่อ ดังที่ ชรรค์ชัย อภิสุภาพ (2547 : 13) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งหนึ่งโดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลมาอธิบายไม่ว่าสิ่งนั้นจะสามารถพิสูจน์ ได้ว่าเป็นความจริงหรือไม่ การยอมรับนั้นอาจจะยอมรับด้วยความศรัทธา ด้วยความจงรักภักดีแฝงด้วยความกลัว การยอมรับนับถือ และปฏิบัติสืบต่อกันมาตามความเชื่อนั้นจนกลายเป็นประเพณีของกลุ่มชนนั้น ๆ สรุปได้ว่าสาเหตุของการเกิดความเชื่อ คือ ความเชื่อเกิดจากมนุษย์แต่ละท้องถิ่น มีปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อประสบถึงความพิบัติ เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ เกิดภัยธรรมชาติ ปัญหาเหล่านั้นเกินความสามารถที่มนุษย์ธรรมดาจะแก้ไขได้ จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่าน่าจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ บันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น อำนาจเหล่านั้นอาจจะเป็นภูต ผี ปีศาจ วิญญาณ หรือเทพเจ้า เป็นต้น ดังนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น โดยเชื่อว่าถ้าบอกกล่าวหรือทำให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นพึงพอใจก็จะช่วยให้ปลอดภัย และเมื่อพ้นภัยก็ยินดีแสดงความกตัญญูทดแทนด้วยการเช่นสรวงบูชา หรือประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์มาก เมื่อมนุษย์มีความเชื่อก็จะปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อความเชื่อนั้น ๆ หากความเชื่อเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปด้วย พฤติกรรมเหล่านั้นอาจสะท้อนให้เห็นได้ในรูปของข้อห้ามข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กานต์สิริ โรจนสุวรรณ (2550 : 299-301) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ปัจจัยพื้นฐานของความสามารถในการใช้จิตควบคุมสิ่งของ ความคิดอย่างจดจ่อ การคาดหวัง และความเชื่ออย่างเหนียวแน่น จะทำให้เราผลักดัน พลังสิ้นสะเทือนให้เต็มทีจนทำให้เกิดความสำเร็จ สอดคล้องกับพรหม ชูจิรวงศ์ (2552 : 1) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ พลัง พลังที่จะสร้างสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่สิ่งเล็ก ๆ จนถึง การสร้างโลก ความเชื่อทุกเรื่องที่อยู่ลึกที่สุดในใจ ผลักดันให้เกิดเป็นการกระทำ หรือขัดขวางไม่ให้กระทำก็ได้ สิ่งที่มนุษย์เชื่อจะส่งผลต่อความสามารถในการทำงาน รวมถึงวิธีดำเนินชีวิตและผูกมิตรสัมพันธ์กับทุกคน สรุปว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลัง

อำนาจเหนือธรรมชาติ ไม่ว่าพลังอำนาจจะนั้นสามารถพิสูจน์ว่าเป็นจริงหรือไม่ มนุษย์ก็ยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อมีความสำคัญต่อมนุษย์

มนุษย์จะแสดงออกให้เห็นซึ่งความเชื่อทางศาสนา โดยดูจากพิธีกรรมหรือในทางกลับกันพิธีกรรม คือ รูปแบบของความเชื่อทางศาสนานั้นเอง จึงศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในชุมชน โดยสามารถอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้หลายแหล่ง และพิธีกรรม ประเพณีชาวบ้านเป็นแหล่งหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ แหล่ง สรุปได้ว่าพิธีกรรมเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์คิดขึ้นเพื่อตอบสนองความเชื่อ แล้วถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนสู่รุ่นต่อ ๆ มา ผลของความเชื่อที่มนุษย์เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นประกอบกับความคิดของตนเอง ทำให้เกิดการประกอบพิธีกรรมพิสดารขึ้นตามลำดับ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

คนไทยเชื้อสายจีน คือ ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยและเป็นเชื้อสายของผู้อพยพชาวจีน หรือชาวจีนโพ้นทะเล วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดจากประเทศจีน ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน มีลักษณะผสมผสานที่น่าสนใจ แม้ชาวจีนจะเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากเมืองจีนหลายระลอก นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา เป็นกลุ่มคนจำนวนมากที่สุด ที่อพยพมาจากประเทศอื่น แต่ยังคงรักษาความเชื่อ และประเพณีของตนไว้ได้อย่างมีเอกลักษณ์ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะปรับตัวหรือถูกกลืนไปกับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ในสังคมไทยแต่ยังรักษาความมีตัวตนไว้ได้อย่างน่าสนใจ ลักษณะความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนในประเทศไทย ผสมผสานความเชื่อของพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ และการนับถือเทพเจ้า ชาวจีนจะนิยมไหว้เจ้า และไหว้บรรพบุรุษในขณะเดียวกันก็ทำบุญตักบาตร หรือให้ลูกบวชเรียนในพุทธศาสนา โดยไม่ถือว่ามีความขัดแย้งกัน ชาวจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีความเชื่อในจารีตประเพณีอย่างเหนียวแน่นและประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นนิสัยประจำตัว ดังที่ จิตรรา ก่อนันทเกียรติ (2542 : 55) กล่าวไว้ว่า “คนจีนก็เหมือนคนไทย คือ เป็นคนพุทธ ผู้เฒ่าผู้แก่นิยมเข้าวัด ถือนิคมใจ แต่คนจีนจะนิมนต์เจ้าด้วย โดยเฉพาะเจ้าแม่กวนอิม” จากข้อเขียนของ จิตรรา ก่อนันทเกียรติ ดังกล่าวข้างต้นที่ว่า “คนจีนก็เหมือนคนไทย คือ เป็นคนพุทธ” จำเป็นต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติมว่า ชาวจีนที่อพยพมาประเทศไทยรุ่นแรก ๆ จนถึงช่วงสมัยสงครามเย็นหรือก่อนยุคสังคมนิยมของประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตงนั้น ยังมีคติความเชื่อแบบดั้งเดิม คือ พุทธ เต๋า ขงจื้อ ดังนั้น จึงยังนับถือสิ่งเหล่านี้ คือ พระพุทธรูป พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เทพเจ้า รูปเคารพ เช่น เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่ทับทิม เป็นต้น ตามจารีตนิยมของบรรพชน ลูกหลานของชาวจีนรุ่นนี้จึงยังมีคติความเชื่อตามจารีตอย่างบรรพบุรุษ

เจ้าแม่กวนอิม เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจีนเคารพนับถือ ซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปว่าเป็น “พระโพธิสัตว์แห่งความกรุณา” อันที่จริงเจ้าแม่กวนอิม หาใช่ “เจ้า” ไม่ พออนุมานได้ว่า คำว่า “เจ้า” มาจากคำว่า เจ้าหญิง นั่นเอง หมายถึง เจ้าหญิงเมี่ยวซัน หรือพระราชาธิดาเมี่ยวซัน ซึ่งเป็นพระราชธิดาองค์เล็กของจอมกษัตริย์เมี่ยวจวง ผู้ครองแคว้นซิงหลิน ประเทศจีน ทรงมีความเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก ได้ศึกษาข้อประพฤติปฏิบัติตามแนวธรรมแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า จนมีความรู้แตกฉาน ทรงปฏิบัติธรรมด้วยความเพียรจนสำเร็จมรรคผลได้อภิญญาอภินิหาร พระองค์

ทรงแผ่บารมีให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย พระองค์จึงได้ชื่อ “กวนซีอิม” อันมีความหมายว่า “พระเจ้าผู้ดับเสียงวอนจากชาวโลก” พระโพธิสัตว์กวนอิมแท้จริง คือ พระสัมมาธรรมวิทยาพุทธ แบ่งภาคมาเพื่อโปรดสรรพสัตว์

งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมในประเทศไทย ในขณะนี้มีอย่างน้อยสามเรื่อง แต่ มีเนื้อหาแตกต่างจากหัวข้อที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา คือ งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ของมหาวิทยาลัยทักษิณ ต่างจากงานวิจัยเรื่องนี้ คือ ขอบเขตด้านสถานที่ศึกษา อีกเรื่องหนึ่ง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษาอุทยานศาสนาพระโพธิสัตว์กวนอิม จังหวัดเพชรบุรี” ของมหาวิทยาลัยศิลปากรต่างจากเรื่องนี้ คือ นักวิจัยศึกษาด้านท่องเที่ยว ในขณะที่เรื่องนี้เป็นการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของเจ้าแม่กวนอิมว่ามีบทบาทกับสังคมไทยอย่างไร

ส่วนย่านเยาวราช เป็นชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่มีความสำคัญของจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เยาวราชมีอายุนานนับร้อยปีแล้ว อันที่จริงเยาวราช คือ ส่วนต่อขยายของสำเพ็งที่มีอายุสองร้อยกว่าปีเท่ากับอายุของกรุงเทพฯ จึงเป็นไชน่าทาวน์ที่มีอายุนานที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และเป็นศูนย์กลางของชาวไทยเชื้อสายจีนในด้านต่าง ๆ ทั้งสังคม วัฒนธรรม และทางธุรกิจการค้า ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งอดีตมาจนถึงในปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากความวิริยะอุตสาหะของชาวจีนรุ่นแล้วรุ่นเล่าที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ได้ช่วยกันสร้างสรรค์สืบต่อกันมา ดังที่ กฤตยา เชื้ออมวราศาสตร์ (2543 : 46) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า สมัยกรุงสุโขทัยพ่อค้าชาวจีนเดินทางเข้ามาค้าขายในแผ่นดินสยามจำนวนมาก อย่างไรก็ตามในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ชาวจีนเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรและมีศาลเจ้าแล้ว เมื่อมีการเปลี่ยนเมืองหลวงจากกรุงธนบุรี มาเป็นกรุงเทพมหานครนั้น ชาวจีนอพยพทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยต้องการทักษะเชิงพาณิชย์ที่ชาวจีนมีอยู่ จึงได้รับอนุญาตให้ทำธุรกิจอย่างเสรี พ่อค้าชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้นำมาซึ่งความคิด วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรมและความรู้ด้านต่าง ๆ มาสู่สังคมไทย โดยเฉพาะในย่านเยาวราช

คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมมาช้านาน เชื่อกันว่า พระกวนอิมโพธิสัตว์หรือกวนซีอิม เป็นบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยความรัก ความเมตตา ความเสียสละที่แท้จริง ความศรัทธาดีลี้ภัยของเจ้าแม่กวนอิมสามารถลดบันดาลให้อยู่เย็นเป็นสุข ปกป้องให้พ้นจากอันตรายได้ เจ้าแม่กวนอิม เป็นพระโพธิสัตว์แห่งความเมตตากรุณา สามารถบันดาลในสิ่งที่อธิษฐานให้สัมฤทธิ์ผลได้ เห็นได้ว่าพฤติกรรมทางความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ยังคงความเหนียวแน่นดังจะเห็นได้จากการอัญเชิญรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมซึ่งแกะสลักด้วยไม้จันทน์ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งจากประเทศจีน มาประดิษฐานอยู่ ณ ศาลเจ้าแม่กวนอิมในย่านเยาวราช ประเทศไทย ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของผู้ศรัทธาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งจากความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมดังกล่าว ได้ส่งผลหรือมีบทบาทต่อคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านต่าง ๆ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีน

ในย่านเยาวราช” ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาและสืบค้นทางวิชาการ รวมทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องทำนองเดียวกันนี้หรือประเด็นอื่น ๆ ในพื้นที่แห่งนี้และชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในแห่งอื่น ๆ ต่อไป

เนื่องจากในย่านเยาวราชมีศาลเจ้าแม่กวนอิมมากมาย แต่ถ้ากล่าวถึงศาลเจ้าแม่กวนอิมที่มีชื่อเสียง มีจำนวนคนที่มาสักการะจำนวนมากที่สุดหรือว่าผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม นิยมมาเข้าร่วมพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมในย่านเยาวราชมี 3 สถานที่ อันเป็นที่ยอมรับมากที่สุด คือ วัดมังกรกมลาวาส มูลนิธิเทียนฟ้า และวัชรโพธิสถานมงคลธัญ

วัดมังกรกมลาวาส หรือวัดเล่งเน่ยยี่ เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง ระหว่างซอยเจริญกรุง 19 และ 21 ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นที่คุ้นเคยในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวจีนจากต่างประเทศ วัดมังกรกมลาวาสยังเป็นวัดในจีนนิกายที่เป็นวัดหลวงแห่งแรกของประเทศไทยด้วย แทนบุชารูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมที่วัดมังกรกมลาวาส แม้มีใช้รูปเคารพหลักอย่างพระพุทธรูปสามองค์ตามคติพุทธมหายาน (พระโคตมพุทธเจ้า พระอมิตาภพุทธเจ้า พระโฆษชัยคุรุพุทธเจ้า) แต่ก็มีผู้มาเคารพสักการะจำนวนมากไม่ต่างจากที่เข้ามากราบไหว้พระพุทธรูปสามองค์ดังกล่าว

มูลนิธิเทียนฟ้าก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2445 เป็นมูลนิธิแห่งแรกในประเทศไทย โดยการรวมตัวกันของกลุ่มชาวจีน 5 ภาษา เพื่อสงเคราะห์ผู้ป่วยที่ยากไร้ ให้ได้รับการรักษาพยาบาล มีทั้งการรักษาแบบแผนปัจจุบันและแผนจีน ภายในมูลนิธิแห่งนี้ มีศาลที่มีรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมองค์ขนาดใหญ่ประดิษฐานพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ปางประทานพร ในฐานะเป็นเทพเจ้าองค์ประธาน ซึ่งชาวพุทธนิกายมหายาน ได้ให้ความเคารพนับถือต่อพระโพธิสัตว์นอกเหนือจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเชื่อว่าพระโพธิสัตว์ คือ ผู้ที่ตรัสรู้แล้ว เพียงแต่ยังไม่เข้าสู่พุทธภูมิ จนกว่าจะช่วยเหลือคนที่ตกทุกข์ได้ยากให้พ้นจากวิญญูสงสารเสียก่อน

วัชรโพธิสถานมงคลธัญตั้งอยู่ 1398 ถนนทรงวาดแขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นสถานปฏิบัติธรรมพุทธนิกายมหายาน มีกิจกรรมสวดมนตร์ใหญ่ทุกวันพฤหัสบดี มีลักษณะเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่มีกิจกรรมเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา หากเทียบกับศาสนสถานสองแห่งที่กล่าวไปแล้วนั้น ที่คนส่วนใหญ่มากราบไหว้ขอพรแล้วกลับ

แม้สถานที่ประดิษฐานเจ้าแม่กวนอิมทั้ง 3 แห่งนี้ จะมีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ วัดมังกรกมลาวาสมีความเป็นอาวาสหรือวัด และเจ้าแม่กวนอิม จัดเป็นรูปเคารพรอง ในขณะที่มูลนิธิเทียนฟ้า มีลักษณะกึ่งศาลเจ้า ส่วนวัชรโพธิสถานมงคลธัญ มีลักษณะเป็นสถานปฏิบัติธรรม แต่รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของศาสนสถานสองแห่งหลังนี้ จะเห็นว่ามีฐานะเป็นรูปเคารพหลัก กลุ่มคนที่มาทำพิธีหรือมาร่วมกิจกรรม เช่น สวดมนตร์ กลับมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน แม้จะพบตัวร่วมเหมือนกัน คือ ความเป็นองค์เจ้าแม่กวนอิมในย่านเยาวราช

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เจ้าแม่กวนอิมมีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นองค์ที่ประดิษฐาน ณ วัดมังกรกมลาวาส มูลนิธิเทียนฟ้า รวมทั้ง

วัชรโพธิสถานมงคลชัย และจากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาภาคสนามและศึกษาเอกสารที่เป็นข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลในเชิงลึกเรื่องความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม เพราะในความเหมือนและแตกต่างกันนี้ เป็นจุดเด่นที่นำศึกษาลงลึกในรายละเอียด และผู้วิจัยในฐานะเป็นนักศึกษาชาวต่างชาติที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจที่จะศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมรวมถึงวิเคราะห์บทบาทของเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย คือ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวเคราะห์ ความเชื่อและพิธีกรรม แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อสังคมไทยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรม

คติความเชื่อ คือ ความคิดความรู้สึกของคนหนึ่งหรือสังคมหนึ่งที่เชื่อว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีอยู่จริงหรือเป็นความจริง และสามารถส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือสังคมนั้นได้

ความเชื่อเป็นมูลเหตุแห่งการเกิดพิธีกรรม เกิดจากความศรัทธาในศาสนาหรือความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสถานที่ รูปเคารพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บุคคล การแสดงออกด้วยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและช่วยปกป้องรักษาให้มนุษย์มีความสุข สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของบุคคลในแต่ละช่วงเวลา พิธีกรรม เป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นจริง เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกของผู้กระทำว่า มีความเคารพนับถือ ยำเกรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบุคคลนั้น ๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อสังคมไทย

คำว่าบทบาทหน้าที่ หมายถึง การทำหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในยามปกติและเมื่อเกิดเหตุผิดปกติ เช่น เกิดภัยพิบัติ เกิดปัญหาต่าง ๆ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีบทบาทหน้าที่ทำให้มนุษย์ได้ในสิ่งที่ต้องการ เช่น ตอบสนองการยิงชีพของมนุษย์ ใช้ควบคุมสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ในธรรมชาติ เช่น พายุ เพื่อให้มนุษย์รู้สึกสบายใจ และปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการจัดระเบียบสังคม หลอมรวมสังคมให้เป็นเอกภาพ นั่นคือ บทบาทหน้าที่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีสองด้าน คือ ตอบสนอง

ความต้องการของมนุษย์และควบคุมกฎระเบียบสังคม ทั้งยังสะท้อนตัวตนความเป็นคนจีนอีกประการหนึ่งด้วย

พิธีกรรมมีบทบาทมากมายต่อสังคม สามารถช่วยให้ผู้คนมารวมกันและดำเนินขั้นตอนของพิธีกรรมให้ถูกต้อง ครบถ้วน ซึ่งถือเป็นการสร้างวินัยให้เกิดขึ้น พิธีกรรมสามารถทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจ มีกำลังใจ และมีความสุขในการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้เป็นผู้ที่มีความรอบคอบไม่ประมาทในการใช้ชีวิต รู้จักที่ต่ำกับที่สูง รู้จักปกป้องตัวเอง และยังสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนบ้านหรือในกลุ่มคนอื่น ๆ อีกด้วย สรุปได้ว่าความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ มีความสำคัญและบทบาท มีประโยชน์ต่อสังคมทำให้เกิดความรักและสามัคคีของคนในสังคมนั้น ๆ แสดงถึงความเจริญทางจิตใจของคนในสังคม เป็นเครื่องจูงใจให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำให้เกิดความอึดอับใจ

3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคติความเชื่อ

การศึกษาเรื่องของวัฒนธรรมทางมานุษยวิทยา (Cultural Anthropology) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคติความเชื่อ (Belief) นั้น มีแนวทางการพิจารณา 3 ส่วน ซึ่งแต่ละส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างน่าสนใจ องค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1) ตำนานปรัมปราหรือเรื่องเล่า (myth) มักถ่ายทอดจากคำบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่น (generation) หรือที่เรียกว่าวรรณกรรมมุขปาฐะ

2) ประเพณีพิธีกรรม (ritual) หรือกิจกรรมหรือการละเล่นที่เสริมเรื่องเล่าให้ดูสมจริงสมจังขึ้น มีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้น

3) สัญลักษณ์ (symbol) อันเป็นเครื่องหมายที่อาจเป็นวัตถุหรือสื่อผัสสะทั้งรูป รส กลิ่น เสียง เพื่อตอกย้ำความศักดิ์สิทธิ์น่าเลื่อมใส

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช จึงศึกษาในสถานที่ที่มีรูปเคารพของเจ้าแม่กวนอิมทั้งหมด 3 สถานที่ คือ วัดมังกรกมลาวาส มูลนิธิเทียนฟ้า และวัดโพธิสถานมงคลชัย โดยมีรายละเอียดของขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ผู้วิจัยกำหนดประชากรทั้งสิ้น 3 สถานที่ คือ สถานที่ที่หนึ่ง คือ บุคลากรและผู้มาสักการะที่วัดมังกรกมลาวาส สถานที่ที่สอง คือ บุคลากรและผู้มาสักการะที่มูลนิธิเทียนฟ้า สถานที่ที่สาม คือ บุคลากรและผู้มาสักการะที่วัดโพธิสถานมงคลชัย

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มากราบไหว้สักการะบูชาเจ้าแม่กวนอิมทั้ง 3 สถานที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (อาจยืดหยุ่นบ้างตามสถานการณ์)

สถานที่	จนท./ ผู้ดูแล	ผู้มาไหว้ (ปกติ)	ผู้มาไหว้ (ตามเทศกาล)	ผู้มา ปฏิบัติธรรม	ผู้มาด้วย กิจอื่น ๆ	รวม
วัดมิ่งกรมลาวาส	1	5	5	2	2	15
มูลนิธิเทียนฟ้า	1	5	5	2	2	15
วัชรโพธิสถานมงคลธัญ	1	3	3	2	1	10

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือ เชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่จริง ทั้งนี้ บางอย่างอาจจะมีหลักฐานหรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้ เป็นการแสดงถึงวิธีการในการมองสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมเกิดขึ้นมาเป็นเวลายาวนานแล้ว และเกิดขึ้นอย่างเป็นปกติวิสัยในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะการสวดสรรเสริญเจ้าแม่กวนอิม

2. พิธีกรรม หมายถึง การกระทำที่คนเราสมมุติขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธีดำเนินการเพื่อให้เป็นสื่อหนทาง ซึ่งทำให้คนเราเกิดความสบายใจและมีกำลังใจใช้ในดำเนินชีวิตต่อไปได้ แล้วอีกอย่างหนึ่ง พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์ปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตน จึงก่อให้เกิดเป็น “พิธีกรรม” ซึ่งมีหลายองค์ประกอบ เช่น สถานที่ประกอบพิธีกรรมหรือมณฑลพิธี ผู้ทำหน้าที่เป็นประธานในการประกอบพิธีกรรม ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องสักการบูชา เป็นต้น

3. เจ้าแม่กวนอิม หมายถึง พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ในศาสนาพุทธนิกายมหายาน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

4. ชาวไทยเชื้อสายจีน หมายถึง ชาวไทยที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีน ซึ่งมีภูมิลำเนาและยังคงอาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ประเทศไทย

5. บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในยามปกติและเมื่อเกิดเหตุผิดปกติเช่นเกิดภัยพิบัติ หรือเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าแม่กวนอิมที่วัดมิ่งกรมลาวาส มูลนิธิเทียนฟ้า วัชรโพธิสถานมงคลธัญ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2. ศึกษาประวัติและความเป็นมาของศาลเจ้าแม่กวนอิม และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้มากราบไหว้เจ้าแม่กวนอิมทั้ง 3 สถานที่และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลศาลเจ้าแม่กวนอิมทั้ง 3 สถานที่

3. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามที่จะไปสัมภาษณ์จำนวน 20 ข้อ โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยทั้ง 2 ข้อและให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

4. ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ และนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่าง 3 ที่ คือ ศาลเจ้าที่วัดมิ่งกรมลาวาส มูลนิธิเทียนฟ้า วัดพระโพธิสถานมงคลธัญ
5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ในด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมที่วัดมิ่งกรมลาวาส ที่มูลนิธิเทียนฟ้า และที่วัดพระโพธิสถานมงคลธัญ
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ในด้านบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมที่วัดมิ่งกรมลาวาส ที่มูลนิธิเทียนฟ้า และที่วัดพระโพธิสถานมงคลธัญ
7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รับความรู้และเข้าใจถึงความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม
2. ทำให้รู้และเข้าใจในบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมในสังคมไทย โดยเฉพาะในย่านเยาวราช ซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ของชาวไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพฯ
3. ทำให้ได้รับความรู้และความเข้าใจในความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังได้เข้าใจถึงบทบาทของเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทย ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมนั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นบุคคลตัวอย่างในด้านการปลูกฝังถึงบุคคลทุกเพศทุกวัยในเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเจ้าแม่กวนอิมนั้นถือเป็นบุคคลตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึง “การให้” โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนสำคัญในศาสนาพุทธของไทย คือ “เมตตา” ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยสำคัญของคนไทยอยู่แล้ว ผู้ที่มีความเชื่อและมีความศรัทธาสามารถนำคุณธรรม จริยธรรมของเจ้าแม่กวนอิมมาเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทยได้ โดยเฉพาะการเกิดค่านิยมในการไม่บริโภคเนื้อสัตว์โดยเฉพาะเนื้อวัว งานวิจัยเล่มนี้ สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการอ้างอิงทางวิชาการต่อไปได้เป็นอย่างดี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในดำเนินการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ
 - 2.1.1 ความหมายของความเชื่อ
 - 2.1.2 ประเภทและองค์ประกอบของความเชื่อ
 - 2.1.3 บทบาทของความเชื่อ
 - 2.1.4 ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน
 - 2.1.5 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ
- 2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
 - 2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม
 - 2.2.2 บทบาทของพิธีกรรม
 - 2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
- 2.3 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม
 - 2.3.1 ความหมายของเจ้าแม่กวนอิม
 - 2.3.2 ประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่กวนอิม
 - 2.3.3 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม
- 2.4 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับย่านเยาวราช
 - 2.4.1 ประวัติศาสตร์และลักษณะทางกายภาพของย่านเยาวราช
 - 2.4.2 ประวัติศาสตร์และลักษณะทางกายภาพของวัดและศาลเจ้าในย่านเยาวราช
 - 2.4.3 ความรู้เกี่ยวกับวัดมังกรกมลาวาส
 - 2.4.4 ความรู้เกี่ยวกับมูลนิธิเทียนฟ้า
 - 2.4.5 ความรู้เกี่ยวกับวัชรโพธิสถานมงคลธัญ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม
 - 2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพบุคคลสำคัญทางศาสนาของจีน
 - 2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีนในย่านเยาวราช
 - 2.5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ

- 2.1.1 ความหมายของความเชื่อ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริง โดยอาศัยประสบการณ์ตรง การไตร่ตรอง หรือการอนุมาน

นักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

อภิวัฒน์ สุธรรมดี (2558 : 142) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ยอมรับนับถือและปฏิบัติสืบทอดกันมา สิ่งที่ยึดถืออยู่นั้นอาจเกิดจากความรู้สึกหรือเกิดจากการไตร่ตรอง ด้วยเหตุผลก็ได้

พรณี ชูจิวรงค์ (2552 : 1) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ พลังที่จะสร้างสิ่งต่าง ๆ มนุษย์สร้างโลก ในความเป็นจริงจากสิ่งที่มนุษย์ตกลงใจแล้วว่าจะเชื่อ ความเชื่อผลักดันให้เกิดเป็นการกระทำ หรือขัดขวางไม่ให้กระทำก็ได้ สิ่งที่เราเชื่อส่งผลต่อความสามารถในการทำงาน ทัศนคติต่อเรื่องเงินทอง รวมถึงวิธีดำเนินชีวิตและผูกมิตรสัมพันธ์กับทุกคน

กานต์สิริ โรจนสุวรรณ (2550 : 299-301) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ปัจจัยพื้นฐานของความสามารถในการสร้างปรากฏการณ์ การใช้จิตควบคุมสิ่งของ จากการทดลองของมหาวิทยาลัยดุ๊ก เชื่อว่าความคิดอย่างชัดเจน การคาดหวัง และความเชื่ออย่างเหนียวแน่น จะทำให้เราผลักดันพลังสันสะเทือนให้เต็มเครื่องจนทำให้เกิดความสำเร็จ

ฐาปนี พิมพลักษณ์ (2549 : 15) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ความเห็นจริงด้วย เช่น ในแง่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่เน้นหลักในเรื่องการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์เดือดร้อนด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์แล้วแก้ไขให้ถูกทาง ไม่ใช่ให้เชื่อถืออย่างมงายไร้เหตุผล ความเห็นจริงด้วยนั้นต้องเป็นสิ่งที่ใช้หลักการในการลงความเชื่อที่ลงลงไป

ขรรค์ชัย อภิสุภาพ (2547 : 13) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งหนึ่งโดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลมาอธิบายไม่ว่าสิ่งนั้นจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือไม่ การยอมรับนับถืออาจจะยอมรับด้วยความศรัทธา ด้วยความจงรักภักดีแฝงด้วยความกลัว ผู้คนที่ยอมรับนับถือ และปฏิบัติสืบทอดกันมาตามความเชื่อจนกลายเป็นประเพณีของกลุ่มชนนั้น ๆ

ความเชื่อ คือ สิ่งที่มนุษย์ได้รับรู้และยอมรับในสิ่งนั้น ความเชื่อเป็นสิ่งที่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่เกิด การเชื่อฟังเป็นความเชื่ออันดับแรกของมนุษย์ซึ่งเริ่มมีตั้งแต่วัยเยาว์ คือ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ หรือปฏิบัติตามพฤติกรรมของบิดามารดา พี่น้อง หรือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดที่สุด (อาหารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง. 2558 : 13)

โดยสรุปแล้ว ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือ ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่จริง และมีอำนาจสามารถบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายได้ แม้ว่าสิ่งเหล่านั้นไม่สามารถพิสูจน์หาความจริงได้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับนับถือและประพฤติดิปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ส่วนความเชื่อในทางพุทธศาสนา ย้ำถึงการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความทุกข์ก็ใช้สติปัญญาในการดับทุกข์ด้วยเหตุด้วยผล มิใช่เชื่อถืออย่างมงายที่เป็นไสยศาสตร์ (ไสย หลับไหล มงายตรงข้ามกับพุทธะ (ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน) ในที่นี้ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในพุทธศาสนา

2.1.2 ประเภทและองค์ประกอบของความเชื่อ

นักวิชาการหลายคนได้จำแนกประเภทความเชื่อหลายลักษณะโดยตามวัตถุประสงค์การนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

ฐาปนีย์ พิมพ์ลักษณะ (2549 : 18) ได้แบ่งประเภทของความเชื่อออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาของพุทธศาสนา ถ้าอยากได้ผลดี มีความสุข ก็เป็นคนดี ทำแต่สิ่งดีเป็นต้น

2. ความเชื่อเรื่องนรก - สวรรค์ มีความเชื่อไว้วางใจว่า นรกและสวรรค์คือดินแดนที่มนุษย์จะต้องไปเกิดตามผลแห่งบาปบุญคุณโทษที่ทำไว้

3. ความเชื่อเรื่องพระศรีอารียะ เป็นความเชื่อที่หวังจะพบกับความสุขในชาติต่อไป

4. ความเชื่อที่เกี่ยวกับผี ได้แก่ ผีชั้นปกครอง ผีบรรพบุรุษ ผีร้าย เป็นต้น

ประเภทของความเชื่อได้จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. ความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธิและศาสนา

2. ความเชื่อทางไสยศาสตร์

3. ความเชื่อที่เกี่ยวกับจริยวัตร

4. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านและการปิดเป่ารักษาไข้

ความเชื่อทั้ง 4 ประเภทนี้ อาจประสมประสานกันอยู่ในเรื่องเดียวกันมากกว่า 1 ประเภท เช่น ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา อาจมีความเชื่อที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วยหรือความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธินิยมดั้งเดิมและไสยศาสตร์ปนอยู่ด้วย เป็นต้น (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 2. 2542 : 984-985)

ความเชื่อของมนุษย์มีอยู่มากมาย แต่ละภูมิภาคอาจจะมีส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตามเราสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ความเชื่อทั่วไป หรือความเชื่อธรรมดา (beliefs) ซึ่งคนส่วนใหญ่จะมีอยู่ สามารถแบ่งย่อยออกไปได้ดังนี้

1) ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ

2) ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน

3) ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม นิมิต ผีน การประกอบพิธีต่างๆ

4) ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์

5) ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา

6) ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ

7) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

8) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและแก้เคล็ด

9) ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ชาติ ภพ

10) ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย

2. ความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ (superstition) ไสยศาสตร์ คือ การเชื่อถือโดยรู้สึกเกรงขามหรือกลัวในสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่เหนือธรรมชาติหรือในสิ่งลึกลับ อันไม่สามารถจะทราบด้วยเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ และสิ่งนั้นอาจจะให้ผลดีหรือร้ายแก่ผู้ที่เชื่อถือก็ได้ (“ประเภทของความเชื่อ” 2556 : ออนไลน์)

ประเภทของความเชื่อได้จำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ความเชื่อที่เป็นก่อให้เกิดคติความเชื่อต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกสร้างบ้านเรือน ความเชื่อเกี่ยวกับการนอน ความฝัน การกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพต่าง ๆ ฯลฯ

2. ความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณ สิ่งเหนือธรรมชาติและไสยศาสตร์ เป็นความเชื่ออีกรูปแบบหนึ่งที่ผูกพันกับมนุษย์นับแต่จำความได้ เพราะจะถูกปลูกฝังสั่งสอนมาจากบรรพบุรุษ เช่นเดียวกับความเชื่อ ประเภทแรก และความเชื่อประเภทนี้จะมีการกำหนดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่สิ่งที่ตนเกรงกลัวหรือเคารพนับถือ เช่น ภูตผี วิญญาณบรรพบุรุษ เทพดา อารักษ์ต่าง ๆ เป็นต้น ตลอดจนเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ประกอบพิธี

3. ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิศาสนา หมายถึง เชื่อตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา หรือผู้นำของลัทธิหรือศาสนานั้น ๆ ซึ่งตามความเชื่อแบบนี้ก็จะมีการกำหนดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อเสริมสร้างสิริมงคล และกำลังใจให้แก่สมาชิกผู้นับถือนั้นด้วย (อาหารที่เกี่ยวกับความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง. 2558 : 13)

ประเภทของความเชื่อนี้ แบ่งได้หลายมิติแต่ก็ครอบคลุมวิถีชีวิตทั้งในยามปกติ หรือเมื่อต้องเผชิญภัยต่าง ๆ

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550 : 132-133) ได้ศึกษาเรื่องของวัฒนธรรมทางมานุษยวิทยา (Cultural Anthropology) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคติความเชื่อนี้ มีแนวทางการพิจารณา 3 ส่วน ซึ่งแต่ละส่วนนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างน่าสนใจ องค์ประกอบ 3 ส่วนนี้คือ

1. ตำนานปรัมปรา (myth) หรือเรื่องเล่า มักถ่ายทอดจากคำบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่นหรือที่เรียกว่าวรรณกรรมมุขปาฐะ

2. ประเพณีพิธีกรรม (rite) หรือกิจกรรมหรือการเล่นที่เสริมเรื่องเล่าให้ดูน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. สัญลักษณ์ (symbol) อันเป็นเครื่องหมายที่อาจเป็นวัตถุหรือสื่อผัสสะทั้งรูป รส กลิ่น เสียง เพื่อตอกย้ำความศักดิ์สิทธิ์น่าเลื่อมใส

สรุปได้ว่า การจัดประเภทความเชื่อมีมูลเหตุมาจากความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนาและลัทธิต่าง ๆ สามารถจัดแบ่งประเภทได้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ความเชื่อที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อ เป็นต้น ความ

เชื่อที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ ความเชื่อเกี่ยวกับยารักษาโรค ความเชื่อเกี่ยวกับการพยากรณ์ เป็นต้น ความเชื่อที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในผีบรรพบุรุษ ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น

2.1.3 บทบาทของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดี ด้านร้าย คนโบราณจึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลาน เช่น ความเชื่อเรื่องภูติผี ว่ามีอิทธิฤทธิ์ที่จะบันดาลความสุขสวัสดิมาให้ และหากทำให้ผีโกรธ ก็จะทำให้ความทุกข์ยากลำบากมาให้ได้ด้วย แต่ความเชื่อก็มีบทบาทมากต่อมนุษย์ดังจะเห็นประโยชน์ของความเชื่อดังนี้คือ (“ประโยชน์เกี่ยวกับความเชื่อ” 2559 : ออนไลน์)

1. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ
2. ความเชื่อทำให้เกิดพลัง
3. ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์
4. ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี
5. ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม
6. ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา
7. ความเชื่อทำให้ศาสนามั่นคง
8. ความเชื่อทำให้เกิดผลทางใจ

ทรงศนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์มาก เมื่อมนุษย์มีความเชื่อก็จะปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อความเชื่อนั้น ๆ หากความเชื่อเปลี่ยนไป พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปด้วย พฤติกรรมเหล่านี้อาจสะท้อนให้เห็นได้ในรูปของข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

2.1.4 ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน

คนไทยเชื้อสายจีน คือ ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยและเป็นเชื้อสายของผู้อพยพชาวจีน หรือชาวจีนโพ้นทะเล วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดจากประเทศจีน นักวิชาการหลายคนได้จำแนกประเภทความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนดังต่อไปนี้

กุลศิริ อรุณภาคย์ (2553 : 13-14) กล่าวว่า ชาวจีนมีความเชื่อและนับถือศาสนา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มสำคัญ ดังนี้

1. สัทธิงจื้อ ขงจื้อ คือ นักคิด นักปราชญ์จีนที่มีชื่อเสียงมาก มีชีวิตอยู่ในราวก่อน พ.ศ. 8 ถึง พ.ศ. 64 มีผลงานทางปรัชญาจำนวนมาก จนกลายเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและได้รับการเคารพนับถือจากชาวจีน โดยนำคำสอนไปปฏิบัติอย่างกว้างขวาง และกลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมจีน

2. ศาสนาเต๋า กำเนิดขึ้นมากกว่า 2,000 ปีมาแล้ว เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนผสมผสานกับความเชื่อเรื่องฟอเมดหมอผี ซึ่งเชื่อว่าสามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้ และดำเนินชีวิตสัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยมี “เหลาจื้อ” เป็นศาสดา และมีเทพเจ้าสูงสุด 3 ท่าน คือ

เทพยวณสี่เทียนจุน หลังเป่าเทียนจุน (อิ้วหวังซั้งตี้ หรือที่รู้จักว่า เง็กเซียนฮ่องเต้) ไข่สังเหล่าจวิน นอกจากนี้ยังมีเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

3. ศาสนาพุทธ นิกายมหายาน ศาสนาพุทธได้เผยแผ่เข้าไปในจีนกว่า 2,000 ปีมาแล้ว โดยเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมทั้งขงจื้อและเต๋า นิกายมหายานให้ความสำคัญกับ พระโพธิสัตว์ ซึ่งทรงสั่งสมบำเพ็ญคุณงามความดี ทรงเปี่ยมด้วยความเมตตา โปรดสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ ประคองทรงรับมวลมนุษยลงในยานพาหนะอันใหญ่ เพื่อนำพาข้ามสังสารวัฏ ซึ่งมีความหมายตรงกับ ชื่อนิกาย “มหายาน” นั่นเอง นิกายมหายานจึงเน้นไปในเรื่องคุณธรรม การไม่เห็นแก่ตัว ทำประโยชน์ ให้แก่สาธารณชน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตามแนวทางของพระโพธิสัตว์

ตัวน ลี้ เซิง และ บุกุยี้ง ไร่สุซุสสิริ (2543 : 2-9) กล่าวว่า ความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนแผ่นดินใหญ่มิได้มีดังต่อไปนี้

1. ศาสนาดั้งเดิม เกิดขึ้นในสมัยบุพกาลที่ความรู้ของคนในยุคนั้นมีขอบเขตจำกัดและสามารถอธิบายสภาพธรรมชาติ เช่น ฝนตก ลม พายุฟ้า และการหมุนรอบตัวของโลก และไม่สามารถเอาชนะอิทธิพลของธรรมชาติได้ จึงทำให้มีการนับถืออิทธิพลของธรรมชาติ เป็นเทพเจ้าที่มีชีวิตเหมือนอย่างคน จึงได้เกิดมีการนับถือเทพเจ้าธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วยการนับถือดวงดาวต่าง ๆ และการนับถืออิทธิพลของธรรมชาติและวัตถุธรรมชาติ

2. พุทธศาสนา ถือกำเนิดในประเทศอินเดีย ต่อมาราวคริสต์ศตวรรษที่ 1 จึงเผยแผ่เข้าสู่ประเทศจีน ตามเอกสารโบราณมีการจดบันทึกไว้ว่า ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ปีหย่งผิงที่ 7 (ค.ศ. 64) กษัตริย์หมิงตี้ทรงพระสุบินว่ามีคนที่มีร่างกายเป็นทองเหาะลอยเข้ามาในพระราชวัง วันรุ่งขึ้นจึงทรงถามขุนนาง และพญาจารย์ได้ทูลตอบว่า ทางด้านตะวันตกมีพระพุทธรูปที่เรียกว่า ผู้ (พุทธะ)

3. ศาสนาเต๋า เป็นศาสนาที่เกิดในประเทศจีน นับถือเหล่าจื้อ ซึ่งเป็นนักนักปรัชญา ก่อนสมัยราชวงศ์ฉิง ว่าเป็นปรมาจารย์ผู้ก่อตั้งศาสนาแท้ที่จริงเหล่าจื้อไม่เคยเผยแผ่ศาสนาเลย เพียงแต่ศาสนาเต๋านำเอาทฤษฎีของเหล่าจื้อที่เกี่ยวกับเต๋อันมีความหมายลึกซึ้งมาเป็นคำสอนและการปฏิบัติจนบรรลุเต๋าสำเร็จเป็นเซียนก็เป็นสุดยอดปรารถนาของคนที่นับถือศาสนาเต๋านี้

4. ลัทธิขงจื้อ ลัทธิขงจื้อเอาทฤษฎีของขงจื้อมาเป็นพื้นฐาน โดยปรับปรุงขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยผ่านการนับถือจากชนชั้นปกครองและนักปราชญ์ในรุ่นหลัง ซึ่งทำให้ลัทธิขงจื้อกลายเป็นทฤษฎีทางวิชาการจนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางของจีน

ฐิตาพร ตรียินดี (2557 : 16) กล่าวว่า สำหรับชาวจีนในประเทศไทยนั้นก็มีหลายกลุ่ม แต่ส่วนมากเป็นจีนแต้จิ๋ว กวางตุ้ง แคะ ไหหลำ และฮกเกี้ยน ดังนั้น เมื่อมีการอพยพเข้าสู่ประเทศไทย จึงมีการนำความเชื่อดั้งเดิมของตนมาด้วย โดยการสร้างศาลเจ้าที่ประดิษฐานเทพตามที่ดินตนเองนับถือ มาองค์ประธานของศาลเจ้าแต่ละแห่งซึ่งมีความแตกต่างกัน เช่น เจ้าแม่ทับทิมในประเทศไทยนั้น มีการนับถืออย่างแพร่หลาย เพราะชาวจีนตอนใต้ให้ความสำคัญกับทะเลมากกว่าจีนแผ่นดินใหญ่

เจริญ ตันมหาพราน (2547 : 7) กล่าวว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนหรือชาวจีนที่ไหน ๆ ของโลกมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าเช่นเดียวกับชนชาติอื่น ๆ ซึ่งมีมาแต่โบราณกาลและเทพเจ้าของชาวจีนก็มีมากมายเหลือคณานับ แหล่งกำเนิดของเทพเจ้าของชาวจีนนั้นมาจากศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธมหายาน และคำสอนของขงจื้อ เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า แหล่งกำเนิดของเทพเจ้าของชาวจีนนั้น มาจากศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธมหายาน และคำสอนของขงจื้อ เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า จากการสืบสานด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมได้ระบุว่าศาสนาเต๋า เป็นศาสนาที่เก่าแก่ของจีนซึ่งเกิดจากความเชื่อดั้งเดิม รวมเข้ากับความเชื่อเรื่องพอมดหมอผี ความเชื่อนี้เริ่มมีเค้าเป็นศาสนามาตั้งแต่ปลายราชวงศ์ฉิน คือ ก่อน ค.ศ. 207 ถึงก่อน ค.ศ. 221 ปี ทั้งนี้ เพราะปรากฏว่ามีผู้ประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “ฟิงซื่อ” จนได้วิวัฒนาการมาเป็นความเชื่อจากนักพรตทางศาสนาเต๋า หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “เต๋าซื่อ”

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2552 : 127-161) กล่าวว่า แม้ชาวจีนจะนับถือลัทธิต่าง ๆ เช่น ขงจื้อ เต๋า ฯลฯ แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ฐานรากสังคมของจีนยอมรับศาสนาพุทธมาช้านานแล้วแม้จะหลังขงจื้ออาจเป็นด้วยทั้งลัทธิขงจื้อ เต๋าหรืออื่น ๆ มีความสอดคล้องกับหลักการทางพุทธศาสนา ลัทธิมหายานก็เป็นได้ เช่น ชาวจีนเชื่อในพุทธศาสนาและเทพเจ้าต่าง ๆ ด้วย โดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมตามแนวพุทธมหายานนั้นมีใช้เพื่อตนเท่านั้น แต่หมายถึง การช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ด้วย ในขณะที่สังคมไทยแม้นับถือพุทธศาสนาเช่นกัน แต่ก็ยังเป็นแบบหินยาน ซึ่งเน้นการพ้นทุกข์ด้วยตนเอง เรื่องของความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้น ความเชื่อจึงเปลี่ยนแปลงผันแปรอยู่เสมอตามกระแสสังคม ทั้งนี้ เพื่อให้บทบาทหน้าที่ของศาสนา ความเชื่อ ได้อำนวยประโยชน์แก่มนุษย์มากที่สุด กรณีของชนที่เจ้จื่อที่กลายเป็นหลวงพ่อบ้างก็ดี หรือการผสมผสานของความเชื่อผ่านรูปลักษณะพิธีกรรมหรือตำนานในหมู่ชาวจีนในสังคมไทยก็ดี ล้วนเป็นเครื่องยืนยันว่าคติความเชื่อย่อมมีคุณค่าและมีความหมายต่อมนุษย์

จากการแบ่งความเชื่อของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ไม่ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนหรือชาวจีน ก็มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าเช่นเดียวกับชนชาติอื่น ๆ ความเชื่อของชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ได้แก่ ความเชื่อดั้งเดิม ศาสนาพุทธมหายาน ศาสนาเต๋าและลัทธิขงจื้อ ความเชื่อเหล่านี้นำมาสู่การสร้างรูปเคารพ ศาสนสถาน และพิธีกรรมต่าง ๆ

2.1.5 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ

เฉลิมรัฐ ขนอม (2544 : 11) กล่าวว่า ความเชื่อของมนุษย์มีสาเหตุมาจากความกลัว ความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติบางอย่างได้ทำให้เกิดเหตุร้ายต่าง ๆ นานาขึ้นมา จึงทำให้มนุษย์เกิดความสงสัยในปรากฏการณ์ต่าง ๆ จึงได้จินตนาการว่า มีผี วิญญาณ เทพเจ้า เป็นต้น เป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงต้องมีการเซ่นสรวงบูชา เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อสิ่งเหนือธรรมชาติและช่วยปกป้องรักษาให้พวกมนุษย์มีความสุข

จรัส พยัคฆราชศักดิ์ (ม.ป.ป. : 34) กล่าวว่า มนุษย์จำเป็นต้องผูกพันอยู่กับความเชื่อ โดยมีอาจขาดความเชื่อได้ ชีวิตของมนุษย์มีทางสิ่งที่ยังมองไม่เห็นได้เข้าใจได้และพิสูจน์ได้ ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดความมั่นใจ ทำให้มนุษย์เกิดความสบายใจ และยังทำให้มนุษย์บรรลุถึงความสำเร็จได้

นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ (2560 : 181-189) กล่าวว่า การศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทยมี 5 แนวทาง คือ 1. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะอัตลักษณ์ของกลุ่มคน 2. ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในฐานะโครงสร้างชุมชน สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ให้ชุมชน 3. ความเชื่อกับสังคมเมือง 4. ความเชื่อกับสัญลักษณ์และพิธีกรรม 5. ความเชื่อระหว่างพุทธ พราหมณ์ ผี (ในที่นี้พราหมณ์น่าจะหมายถึงขงจื้อ เต๋า)

จากที่กล่าวมาทำให้เข้าใจว่า ความเชื่อเกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ เมื่อเวลาผ่านไป ความเชื่อได้พัฒนามีระบบ มีเหตุผลมากขึ้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของบุคคลในแต่ละช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัยและทุกสถานการณ์ ทำให้ความเชื่อมีการสืบทอดส่งสืบทอดมาเป็นเวลาอันยาวนานจนกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

พิธีกรรมเกิดจากความเชื่อ ความเชื่อที่แตกต่างกันจะทำให้พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องไม่เหมือนกัน การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของพิธีกรรม ความหมายของบทบาท และบทบาทของพิธีกรรม มีสาระโดยสรุปดังนี้

2.2.1 ความหมายของพิธีกรรม

นักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายกับพิธีกรรมไว้ ดังต่อไปนี้

เฉลิมรัฐ ขนอม (2544 : 11) กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามความเชื่ออย่างมีระเบียบพิธีและเป็นขั้นตอน โดยมีความมุ่งหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์นำมาซึ่งความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

สุริยา รัตนกุล (2549 : 1) กล่าวว่า พิธี เป็นงานที่จัดขึ้นตามลัทธิหรือความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อความขลังหรือความเป็นสิริมงคล เป็นต้น เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พิธีมงคลสมรส พิธีประสาทปริญญา แบบอย่าง ธรรมเนียม เช่นทำให้ลูกพิธี พิธีกรรมหมายความว่า การบูชา แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา (2550 : 7-8) กล่าวว่า พิธีกรรม แปลว่า การกระทำที่เป็นแบบอย่าง หรือการกระทำที่เป็นพิธีรีตอง หมายถึง การบูชาตามลัทธิความเชื่อทางศาสนา มีการกำหนดขั้นตอน

ฐาปณี พิมพ์ลักษณ์ (2549 : 9-10) กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตน ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ก็ตาม ต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตนตามความเชื่อและความศรัทธา ถือเป็นกิจกรรมบูชา หรือการปฏิบัติในการทำพิธีอันล้วนแต่

เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันทั่วไป และอ้างถึงความเชื่อเก่าแก่ของชาวบ้านในหมู่บ้านชนบท ทั้งสิ้น ทั้งยังบ่งบอกถึงวัฒนธรรมของบุคคลผู้อยู่ในสังคมนั้น ๆ พิธีกรรมนั้นมักมีการพัฒนารูปแบบอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้คนในแต่ละถิ่นฐาน โดยมักจะผสมผสานระหว่างพิธีที่มีอยู่เดิมกับของใหม่ซึ่งเข้ามามีบทบาท

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2539 : 4-9) กล่าวว่า พิธีกรรมหมายความว่า การกระทำที่เป็นพิธี คือ เป็นวิถีที่จะให้สำเร็จผลที่ต้องการ หรือการกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้สำเร็จผลที่ต้องการ หรือนำไปสู่ความต้องการ พิธีกรรม ก็คือ การกระทำ เพื่อจะให้สำเร็จผลเพื่อจะให้เกิดผลเป็นจริงเป็นจัง เพื่อจะให้ได้ผลขึ้นมาเราจึงทำพิธีกรรม พิธีกรรมยังเป็นจุดนัดพบให้ทุกคนที่ตอนแรกยังกระจัดกระจายอยู่ มารวมกันเป็นจุดเดียว เป็นจุดนัดหมายว่าจะเริ่มเรื่องนั้นแล้ว เป็นต้น

อภิวัฒน์ สุธรรมดี (2558 : 118) กล่าวว่า พิธีกรรม คือ กิจกรรมในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายตามแนวคิดหลักของพิธีกรรม พิธีกรรมสื่อสารด้วยอวัจนภาษา (ภาษากาย) เป็นส่วนใหญ่ และมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่มองเห็นและจับต้องได้ ในประเพณีพิธีกรรมหนึ่ง ๆ อาจมีกิจกรรมในพิธีกรรมเพียงอย่างเดียวหรือประกอบด้วยหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

บุญมี แทนแก้ว (2547 : 2) กล่าวว่า คำว่า “พิธี” หมายถึง งานที่จัดขึ้นตามลัทธิของความเชื่อ ซึ่งจัดว่าเป็นความขลัง คำว่า “พิธีกรรม” หมายถึง การบูชา การสักการะ การจัดงานอันเป็นแบบอย่างหรือตามธรรมเนียมของคนในกลุ่มนั้น หรือสังคมนั้นได้กำหนดจัดขึ้น เพื่อเป็นวิธีการนำไปสู่ผลสำเร็จที่ตนต้องการ อันเป็นพิธีกรรมที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่อดีต แต่มีบางส่วนที่ได้รับมาจากอารยธรรมของชาติอื่น และได้หล่อหลอมจนกลายเป็นพิธีกรรมของไทย ส่วนใหญ่ได้มาจากอิทธิพลหรือคติทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนา ผู้กระทำพิธีกรรมมักจะมีความเชื่อมั่นว่าพิธีกรรมจะสามารถทำให้ตนประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนาไม่มากก็น้อย

กล่าวโดยสรุป พิธีกรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามความเชื่ออย่างมีระเบียบพิธีและเป็นขั้นตอน โดยมีความมุ่งหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์นำมา ซึ่งความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ พิธีกรรม คือ การปฏิบัติของมนุษย์ตามความเชื่ออย่างมีระบบเป็นขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์และมีความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ พิธีกรรมมีการผสมผสานในสิ่งเก่า-ใหม่เข้าด้วยกัน และพิธีกรรมยังทำให้เกิดมาตรฐานเดียวกัน

2.2.2 บทบาทของพิธีกรรม

บทบาทของพิธีกรรมมีต่อวัฒนธรรมและสังคม พิธีกรรมจะทำให้มนุษย์มีความมั่นใจ ช่วยเหลือสังคมสามัคคี และวัฒนธรรมมีความเจริญรุ่งเรือง

ศิริพร ณ ถลาง (2548 : 322) กล่าวว่า บทบาทประการสำคัญของพิธีกรรม คือ ช่วยให้มีมนุษย์มีความมั่นคงทางใจ มีความสบายใจขึ้น เพราะพิธีกรรมมักเกี่ยวข้องกับการขอร้องให้อ่านใจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือในสิ่งที่มนุษย์ไม่มั่นใจ เช่น ขอฝน ขอให้ผลผลิตดี ขอให้หายเจ็บไข้ ดังนั้น พิธีกรรมโง่ละมะมีวด เป็นพิธีกรรมของคนในชุมชนเขมรที่จัดขึ้นเพื่อขอฝนประการหนึ่ง (จัดเป็นพิธีกรรมร่วมของชาวบ้านก่อนฤดูการดำนา) และจัดขึ้นเพื่อรักษาความเจ็บป่วยหรือขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์

ช่วยให้หายจากความเจ็บป่วย จึงนับว่าได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

อุทัย กัณหาเรียง (2549 : 16-17) กล่าวว่า บทบาทของพิธีกรรม ก็คือ พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นว่าก่อให้เกิดผลหรือประโยชน์อย่างไร สามารถแยกออกเป็นบทบาททางตรงและบทบาททางอ้อม ส่วนคติความเชื่อนั้นความเชื่อของมนุษย์เกิดจากความกลัวและความไม่รู้ มนุษย์มีความเชื่อต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติโดยรอบว่ามีอำนาจว่าตนเองสามารถบันดาลให้คุณหรือโทษได้ แม้อยู่ในร่างกายของมนุษย์เองก็ยังมีวิญญาณอยู่ ซึ่งกลายเป็นมูลเหตุของความเชื่อในเรื่องผีสังเทวดา

จิรวรรณ บัวเผียบ (2538 : 96-98) พิธีกรรมมีบทบาท 4 ข้อ ได้แก่ 1. ด้านจิตใจ พิธีกรรมจะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจ มีกำลังใจ และมีความสุขกับการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน 2. ด้านนิสัย ทำให้เป็นคนรอบคอบไม่ประมาท ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รู้จักที่ต่ำที่สูง รู้จักปกป้องตัวเอง 3. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ตอนที่ต้องประกอบพิธีกรรม เช่นไหว้ ทุกคนในครอบครัวต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเตรียมสิ่งของในบ้าน จึงแสดงความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว 4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านตอนที่ต้องประกอบพิธีกรรม ต้องเชิญเพื่อนบ้านมาร่วมกิจกรรม ช่วยเตรียมข้าวเตรียมเครื่องใช้ซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างเพื่อนบ้าน

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา (2550 : 10-11) กล่าวว่า พิธีกรรมมีบทบาท 3 ข้อ ได้แก่ 1. พิธีกรรมเป็นจุดนัดพบในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คนมักจะมาร่วมกันประกอบพิธีกรรม คือ เป็นจุดรวมให้คนมาทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยการเชิญ ถือได้ว่าพิธีกรรมเป็นจุดรวมหรือนัดให้คนมารวมกัน 2. พิธีกรรมเป็นเครื่องนำศรัทธาที่จะพาให้เข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไป เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมหรือประกอบพิธีกรรม จะทำให้เกิดความซาบซึ้งใจ ใจสบาย ปัญญามักเกิดขึ้น สามารถจะเข้าถึงปัญญาที่สูงขึ้นไปได้ 3. พิธีกรรมเป็นรูปแบบที่จะสื่อธรรมสำหรับคนหมู่ใหญ่ และเป็นทางที่จะสื่อธรรมแก่คนเหล่านั้นได้

งานพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นพื้นฐานนำสิ่งดี ๆ ให้เข้ามาสู่ชีวิตบุคคล ไม่ใช่ข้อบังคับ แต่เป็นแบบอย่างที่ทำสืบกันมายาวนาน และเป็นที่ยอมรับของบุคคล เพราะเวลาประกอบพิธีทุกคนต้องทำหน้าที่เหมือน ๆ กัน เช่น นั่ง ยืน เดิน ในลักษณะที่เรียบร้อย และอยู่ในอาการที่สงบไม่ทำเสียงดังเฮฮา เป็นต้น และยังเป็นเครื่องนำศรัทธาที่จะพาให้เข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไป เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าร่วมพิธีแล้วย่อมจะทำให้เกิดความสงบ สบายใจ งานพิธียังเป็นรูปแบบที่จะสื่อธรรมสำหรับหมู่ใหญ่ การรวมคนเป็นหมู่ใหญ่ นอกจากการนัดหมายแล้วก็ยังมีพิธีกรรมที่จะดึงคนให้มาร่วมกัน และเป็นโอกาสที่จะสื่อธรรมกับคนเหล่านั้นได้ เพราะคนที่มาร่วมทำกิจกรรมที่คล้ายกันก็ย่อมจะมีแนวคิดไม่ขัดแย้งกันและเข้ากันได้ การสื่อสารธรรมที่สะดวกยิ่งของคนหมู่ใหญ่นี้ (งานพิธี คุณค่า และประโยชน์. 2548 : ออนไลน์)

จากความคิดของนักวิชาการหลายคน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พิธีกรรมที่จัดขึ้นมีบทบาทต่อจิตใจของผู้ปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง พิธีกรรมเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นของกลุ่มคน และจะช่วยให้เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มนุษย์มีความสุข และสร้างความสามัคคีในสังคม

2.2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 835) กล่าวว่า พิธี คือ งานที่จัดขึ้นตามลัทธิหรือความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อความเป็นสิริมงคลเป็นต้น เช่น พิธีมงคลสมรส พิธีประสาทปริญญา ส่วนพิธีกรรม คือ การบูชา เพื่อเป็นแบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติ

พิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นจริง เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้สึกของผู้กระทำว่า มีความเคารพนับถือ ยำเกรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่อบุคคลนั้น ๆ และเพื่อบรรเทาจิตใจ เช่น การไหว้ การค้ำบ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจ สาเหตุที่ทำให้เพราะเกิดความเชื่อในสิ่งอำนาจเหนือธรรมชาติ การประกอบพิธีกรรมนั้นมีความหวังว่า สิ่งเหล่านั้นจะทำให้สมหวังได้ และขอให้อภัยเหลือ (งานพิธี คุณค่าและประโยชน์. 2548 : ออนไลน์)

ทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า พิธีกรรมเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์คิดขึ้นเพื่อตอบสนองความเชื่อ แล้วถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนสู่รุ่นต่อ ๆ มา พิธีกรรมมักเกี่ยวข้องกับความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ เป็นแบบแผนการกระทำที่ไม่ควรละเมิด แต่ควรกระทำอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายและบันดาลความสมหวังให้

2.3 ความรู้และความเข้าใจที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม

กวนอิม ตามสำเนียงจีนกลาง คือ กวนอิน เป็นพระโพธิสัตว์ในตามคติมหายาน เป็นองค์เดียวกันกับพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ในภาษาสันสกฤต ซึ่งมีต้นกำเนิดจากพระสุตรมหายานในประเทศอินเดีย และได้ผสมผสานกับตำนานเรื่องเจ้าหญิงเมี่ยวซ่านของศาสนาพื้นบ้านจีนจนก่อให้เกิดเป็นพระโพธิสัตว์กวนอิมในภาคสตรีขึ้น เพื่อแสดงออกถึงความอ่อนโยน และแสดงถึงความเมตตากรุณาให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ดังเช่นความรักของมารดาที่มีต่อบุตร ซึ่งเป็นการผสมผสานกลมกลืนทางความเชื่อที่ปราศจากข้อขัดแย้ง

2.3.1 ความหมายของเจ้าแม่กวนอิม

นักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของเจ้าแม่กวนอิมไว้ ดังนี้

จิตรรา ก่อหนันทเกียรติ (2542 : 59) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าแม่กวนอิม” สรุปได้ว่าเจ้าแม่กวนอิมนี้ ศักดิ์ฐานะที่แท้จริง คือ พระโพธิสัตว์กวนอิม คนจีนเรียกว่า กวนอิมผ่อสัก

กวนอิม คือ พระนาม

ผ่อสัก คือ พระโพธิสัตว์

พระนามนี้มาจากภาษาสันสกฤตว่า “พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์” พระนาม “อวโลกิเตศวร” นี้เป็นคำสมาส

อวโลกิต แปลว่า มองดูโลก ตรงกับคำจีนว่า กวนซี

อิศวร แปลว่า พระเจ้าหรือเจ้า ภาษาจีน คือ อิม

โพธิสัตว์ ภาษาจีนออกเสียงว่า ผ่อสัก

พระนาม “พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์” จึงเรียกเป็นภาษาจีนกลางว่า “กวนซีอิมผ่อสัก” แล้วเรียกเหลือสั้น ๆ ว่า กวนอิมผ่อสัก หรือพระโพธิสัตว์กวนอิม

เบญจมาศ แพทอง (2540 : 32) ได้กล่าวถึง ความหมายของเจ้าแม่กวนอิมไว้ว่า เหตุที่พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ได้ชื่อว่ากวนซีอิมนั้นเพราะพระองค์ทรงช่วยเหลือบรรดาสรรพสัตว์ทั้งปวง โดยมีได้เลือกชนชั้น วรรณะ เพศ วัย และสถานภาพ แม้เพียงสรรพสัตว์ที่ตกอยู่ในห้วงทุกข์เหล่านั้นได้ สวดพระนามของพระองค์ก็หลุดพ้นจากห้วงทุกข์ได้ เท่ากับทรงช่วยเหลือตามกระแสเสียงนั่นเอง พระโพธิสัตว์กวนอิมจึงเป็นพระโพธิสัตว์แห่งเมตตาการุณย์ ปกแผ่บารมี ช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งมวล

พระมหาโพธิธรรมมาจารย์ วงศ์ศากยะ ภิกษุณี โพธิสัตว์ (วรมัย กบิลสิงห์) (2551 : 182) ได้กล่าวว่า พระแม่เจ้ากวนอิมทรงเป็นพระบรมโพธิสัตว์จะได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตเหมือนกัน การที่ทุก ๆ พระองค์ที่ได้กล่าวถึงขณะนี้ ทรงล่าช้าอยู่ ไม่ตั้งพระทัยสำเร็จนิพพานไปโดยเร็ววันนั้น ก็เพราะทรงตั้งปณิธานไว้ว่า จะช่วยสรรพสัตว์ผู้ทุกข์ยากให้หมดเสียก่อน จึงเหมือนมิได้ไยดีต่อพระนิพพาน ทั้ง ๆ ที่ทรงสร้างบารมีไว้อย่างล้นเหลือแล้ว จะเสด็จเข้าพระปรินิพพานเมื่อใดก็ได้ แต่ก็ยังทรงรั้งรอไว้ เพื่อช่วยมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย พระองค์แม้จะทุกข์ยากอย่างไร ก็ทรงขันตอดทนเพื่อบำเพ็ญธรรม ในการช่วยเหลือผู้มีทุกข์ให้พ้นทุกข์ นับว่ามีพระทัยโอบอ้อมอารีอย่างมีรู้ที่จะพรรณนาได้อย่างไร จึงจะได้ครึ่งหนึ่งของความเป็นจริงที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญมาแล้ว และกำลังบำเพ็ญอยู่ กับที่จะทรงตั้งพระทัยบำเพ็ญต่อไป ตามสัจจะวาจาของพระองค์ในอนาคตด้วย

ทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า เจ้าแม่กวนอิม หมายถึง พระโพธิสัตว์ซึ่งแบ่งภาคมาจากพระสัมมาธรรมวิद्याพุทธ ทรงแบ่งภาคมาเพื่อโปรดสัตว์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์โดยไม่เลือกเพศ ชนชั้น วัย ตามกระแสเสียงเรียกร้องนั้น พระโพธิสัตว์กวนอิมจึงเป็นพระโพธิสัตว์แห่งความการุณย์ แผ่เมตตาบารมี คอยช่วยเหลือบรรดาสรรพสัตว์ทั้งมวล

2.3.2 ประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่กวนอิม

เทศบาลนครหาดใหญ่ (2540 : 33-35) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่กวนอิมไว้ว่า

พระองค์เป็นธิดาของพระเจ้าเหเมียวจงกับพระนางเซียวหลินผู้ครองอาณาจักรชิงหลินอันยิ่งใหญ่ เป็นธิดาองค์ที่ 3 เจ้าแม่กวนอิมมีนามเดิมว่า เมียวเซียง (เมียวซัน) พระพี่นางองค์แรกชื่อ เมียวเซง อภิเษกกับข้าราชการชั้นบัณฑิต มีสติปัญญาล้ำเลิศยิ่งนัก ส่วนองค์ที่ 2 อภิเษกกับนายทหารเป็นแม่ทัพใหญ่ มีฝีมือในการรบพุ่ง เป็นที่เกรงกลัวแก่ข้าศึกศัตรู พระราชาบุตรเขยทั้ง 2 จึงเป็นที่ปรึกษาสำคัญของพระเจ้าเหเมียวจงในการทำศึกสงคราม พระองค์ต้องการแผ่อำนาจ ยึดครองเมืองอื่น ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุดไร้ความเมตตาแก่ประชาชนในเมืองของข้าศึก ข้าพระองค์ไม่ยอมรับนับถือ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลับเห็นว่าพระธรรมคำสอนของพระพุทธสอนให้พ่ายแพ้อ่อนแอ ไม่สามารถจะสร้างความยิ่งใหญ่ได้

พระราชธิดาเมี่ยวชันหาได้เป็นเช่นพระองค์ไม่ พระนางมีศิริโฉมงดงาม และยังมีน้ำพระทัยประเสริฐมีเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก ผู้เจ็บป่วยเสมอ แม้ทหารเชลยฝ่ายตรงข้ามที่ถูกจับมาขัง ก็ยังได้รับความเมตตาปราณีจากพระนางเมี่ยวชันเสมอ แต่การช่วยเหลือแต่ละครั้ง ต้องทำอย่างลับ ๆ ปิดบัง ซ่อนเร้น มิให้พระราชบิดาทรงทราบ มิฉะนั้นจะถูกลงอาญาอย่างหนักและเฉียบขาด

บางครั้งพระนางก็ต้องปลอมพระองค์ เพื่อไปช่วยเหลือผู้ได้รับทุกข์ทรมาน แต่ความก็ทราบถึง พระราชบิดา พระราชมารดาที่ทรงตกเตือน และให้ระมัดระวัง

เมื่อพระนางเมี่ยวชันถึงวัยที่จะมีคู่ครอง พระราชบิดาจึงมีรับสั่งให้พระนาง เลือกบุคคลที่มีความสามารถในเชิงรบ เพื่อเป็นกำลังในการขยายอาณาจักรต่อไป แต่พระนางเมี่ยวชันก็ปฏิเสธโดยพระนาง กราบบังคมทูลว่า ไม่ขอมีคู่ครอง ขอบวชเป็นภิกษุณีในวัด ขจัดบาป เพื่อบำเพ็ญกุศล จนกว่าจะบรรลุถึงพระโพธิญาณ คือความรู้แจ้งในธรรม จะได้ไปสอนธรรมทั่วทิศในจักรวาล และนำพระบิดา มารดาขึ้นไปสู่สวรรค์ช่วยผู้ได้รับความทุกข์ ทรมาน กลับใจคนชั่วให้เป็นคนดี ให้ทุกคนสร้าง ความดี

พระราชบิดาทรงทราบก็บังเกิดความพิโรธในพระทัย แต่ก็ระงับไว้ และทรงเกลี้ยกล่อมให้พระธิดามีคู่ครองแทนการออกบวชทั้งวิธีแข็งกร้าวและนุ่มนวล แต่ก็ไม่สำเร็จ พระเจ้าเมี่ยวจง จึงเนรเทศ ไปบวชเป็นภิกษุณีที่อารามนกขาว และทำงานทุกอย่างตั้งแต่กวาดลานวัด ตักน้ำ ผ่าฟัน หุงข้าวดูจسامัญชาน ด้วยพระธิดามีบารมีมาก เทพยดาที่สถิตอยู่บริเวณต่าง ๆ ก็พากันมาช่วยทำงาน เรียบร้อยหมด เทพยดาเหล่านี้เชื่อกันว่าเคยได้รับส่วนบุญกุศลที่พระนางสร้างสมมาในอดีตชาติ

พระราชบิดาได้ทรงทราบเรื่องราวทั้งหมด พระองค์มีความพิโรธนัก เพราะกลัวว่า อิทธิฤทธิ์ของพระธิดาจะเลื่องลือไป แล้วทหาร ประชาชน จะเลื่อมใสพากันออกบวช จะทำให้อาณาจักรของพระองค์อ่อนแอลง จึงมีบัญชาให้เผาอารามนกขาวทันที แต่พระธิดาเมี่ยวชัน ก็ตั้งสมาธิจิตอย่างแน่วแน่ อธิษฐานบารมีหากกรรมของพระองค์ยังไม่สิ้น ขอให้ได้รับเคราะห์กรรมเหล่านี้แต่เพียงผู้เดียวเถิดผู้อื่นอย่าได้รับความเดือดร้อนด้วยเลย และขอให้พระองค์ได้มีโอกาสช่วยผู้ที่มีทุกข์ร้อนให้สิ้นไปด้วยเถิด ครั้นสิ้นคำอธิษฐาน ฝนก็ตกมาดับไฟที่ลุกลามอารามนกขาวจนหมดสิ้น

พระเจ้าเมี่ยวจงหาได้หยุดยั้งการทำลายภิกษุณีเมี่ยวชัน สั่งให้นำตัวพระนางเข้ามาในวังเพื่อทำการประหารชีวิตให้สิ้นซากไป โดยมีได้ค้ำหน้าเป็นเลือดเนื้อเชื้อสายของผู้ออกคำสั่งเอง พระภิกษุณีเมี่ยวชันหาตกพระทัยไม่ ทั้งไม่ร้องขอชีวิต กลับนั่งหลับตาทำสมาธินิ่งแผ่เมตตาให้พระบิดา และทุก ๆ คน

ในพระทัยของพระภิกษุณีเมี่ยวชันกลับมีจิตสงสารพระมารดา ที่ทรงเลี้ยงดูพระองค์มา ตั้งแต่เล็ก ๆ ยังไม่ได้ทดแทนพระคุณเลย ส่วนพระบิดาก็หลงมัวเมาในอำนาจ มีแต่รบราฆ่าฟันผู้อื่น ย่อมนำไปสู่ภพภูมิที่ต่ำช้าต้องได้รับทุกข์ทรมาน ภิกษุณีเมี่ยวชันทรงดำริเช่นนั้นแล้ว ก็กระทำจิตให้หนึ่ง

อยู่อยู่ในสมาธิ ภาวนานามของพระพุทธเจ้าเพื่อสละกิเลสทั้งปวง และถอดจิตออกจากพระวรกาย ทันใดนั้นเพศฆราวาสก็พาดดาบอันคมกริบบนพระศอกทันที แต่ก็ไม่เป็นอันตรายต่อพระนาง คมดาบไม่ระคายผิวหนังแม้จะใช้อาวุธอย่างอื่นก็ไม่สำเร็จได้ พระเจ้าเมื่อยจวงจึงออกคำสั่งให้เอาผ้าแพรมารัดพระศอกให้นางสิ้นชีวิต ร่างของภิกษุณีเมี่ยวซันจึงล้มลงจากท่านั่งสมาธิ ทันใดนั้นก็ปรากฏควันสีขาวพุ่งตรงมาอย่างรวดเร็วจากปากฟ้าทิศตะวันออกกลายเป็นเสื่อคาบพระภิกษุณีเมี่ยวซันเข้าสู่ป่าใหญ่ ส่วนกายทิพย์ของพระภิกษุณีเมี่ยวซันมีเทพรับไปขมเมืองนรกพระนางบังเกิดความสลดพระทัยยิ่งนัก จึงมุ่งมั่นในการบำเพ็ญบารมีให้บรรลุถึง พระโพธิญาณเพื่อช่วยบรรเทาทุกข์ผู้อยู่ในนรกทั้งหลาย เมื่อเที่ยวเมืองนรกจนทั่ว เทพจึงนำกายทิพย์กลับมาร่างเดิมซึ่งถูกเสื่อ สวรรค์คาบเอาไปไว้ในป่าใหญ่

ภิกษุณีเมี่ยวซันรู้สึกพระองค์อีกครั้ง เห็นมานพหนุ่มร่างงาม จับตา ต้องใจสตรียิ่งนัก มาปรนนิบัติ เพื่อทดสอบพรหมจรรย์ของนางว่าจะมั่นคงต่อการบำเพ็ญเพียรเพียงใด แต่มานพหนุ่มนั้นก็ประจักษ์ถึงแก่นแท้ของพระนางว่ามั่นคงแน่นอนในพรหมจรรย์ มานพหนุ่มจึงกลายร่างเป็นพระโพธิสัตว์ ท่านแปลงร่างมาเพื่อทดสอบจิตใจ และพาภิกษุณีเมี่ยวซันไปสู่แดนสงบ ซึ่งเป็นเกาะที่สวยงามเพื่อบำเพ็ญบารมีฝึกจิตให้บรรลุถึงพระโพธิญาณต่อไป

ทรงบำเพ็ญเพียรอยู่นาน 9 ปีเต็ม โดยไม่ย่อท้อ จนสำเร็จเป็นพระโพธิสัตว์ และได้รับการยกย่องให้เป็นใหญ่ในหมู่พระสงฆ์ และมีพระนามตามภาษาจีนกลางว่า “กวนอิมพ่อสัก” แปลว่า พระโพธิสัตว์เจียหูฟังเสียงไกล

ด้วยความกตัญญูทศเวที พระโพธิสัตว์กวนอิม ทรงระลึกถึงพระราชบิดาพระราชมารดา ทรงทราบว่าพระบิดาประชวรหนัก และมีผู้คิดปองร้าย จึงสั่งให้ซานไซ้ ผู้เป็นศิษย์ไปช่วยพระบิดา โดยวางแผนและอุบายในการแก้ปัญหา

ส่วนพระเจ้าเมื่อยจวงถึงจะประชวรหนัก หาแพทย์คนใดรักษาไม่ได้แล้ว พระองค์ยังทรงมีทิฐิเป็นปฏิปักษ์ต่อพระศาสนาไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากบุคคลในศาสนา ถือว่าเป็นบุคคลนำความอ่อนแอและภัยความมั่นคงของแผ่นดินมาให้

ซานไซ้ก็อาศัยอุบายของโพธิสัตว์กวนอิมเข้าไปถวายการรักษา ซานไซ้ทูลว่า โรคของพระองค์จะหายต้องใช้แขนและดวงตาของพระโพธิสัตว์มาทำเป็นยา พระเจ้าเมื่อยจวงจึงทรงสั่งให้เสนาบดีเดินทางไปยังเกาะตามที่ซานไซ้บอกครั้งแรก ได้ดวงตาข้างซ้าย แขนข้างซ้ายของโพธิสัตว์กวนอิมมาก่อน รักษาโรคจนหายไประั้งหนึ่ง แต่ยังทรงทรมาณอีก ซานไซ้ให้เสนาบดีส่งคณะไปเอาดวงตากับแขนขวาของพระโพธิสัตว์มาอีกจึงรักษาหาย เมื่อพระเจ้าเมื่อยจวงหายดีแล้ว จึงทรงทราบว่าพระโพธิสัตว์ที่สละดวงตากับแขนทั้งสอง คือ พระธิดาเมี่ยวซันเอง พระองค์จึงสำนึกบาป ลดทิฐิลง มอบอำนาจราชสมบัติให้ราชบุตรเขย และออกเดินทางไปยังเกาะที่ประทับของพระโพธิสัตว์กวนอิม พร้อมด้วยยมเหสี และพระพี่นางทั้งสอง

พระเจ้าเมื่อยจวงทรงปลดปล่อยเชลย คินทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ยึดมาเมื่อสมัยชนะสงคราม แล้วให้เสนาบดีที่เคยไปขอดวงตาและแขนจากพระโพธิสัตว์กวนอิม นำทางไปยังเกาะสงบสวยงามแห่งนั้น การเดินทางเต็มไปด้วยอุปสรรค ความยากลำบากมากมาย พวกวิญญูณทั้งหลาย

ที่พระองค์เคยประหาร ครั้งทำสงคราม คอยติดตามอาฆาตจองเวร แต่ได้อาศัยบุญบารมีของพระมเหสีที่ยังมีบุญบารมีอยู่บ้างจากอยู่รับช่วงจากพระโพธิสัตว์กวนอิม และความแน่วแน่ที่จะเข้าสู่ความสงบของพระพุทธศาสนาของพระเจ้าเมื่อยจวง พกวิญญูณร้ายจึงทำอันตรายพระองค์มิได้ ต่อมาท่านใช้ได้ช่วยนำทางต่อจากเสนาบดีมาจนถึงเกาะ และได้เข้าเฝ้าพระโพธิสัตว์ พระบิดา มารดา ทรงกรรแสงสงสารพระโพธิสัตว์ที่ไม่มีแขน และดวงตา พระโพธิสัตว์ทรงตรัสว่า พระองค์เต็มใจให้แขนและดวงตา เพื่อความกตัญญูต่อเวลาที่ต่อบิดามิได้เสียตาย แม้ชีวิตของพระองค์ก็ทรงเสียสละให้ได้

พระโพธิสัตว์กวนอิมกล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ จึงตั้งสัจจะอธิษฐานให้แขนและดวงตา กลับคืนมาดังเดิม ด้วยพระพุทธานุภาพแขนและดวงตาจึงคืนกลับมาเหมือนเดิม ทำให้พระบิดา มารดา ตลอดจนข้าราชการที่ตามเสด็จยินดีอย่างมาก และขอศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ โดยแต่งกายสีขาว แยกชาย และหญิงออกจากกัน เพื่อให้บรรลุโสดาบันเป็น เบื้องต้น จะเร็วเข้าสู่แต่บารมีของแต่ละคนที่สร้างสมมาในอดีตชาติ

ตามตำนานกล่าวว่า พระโพธิสัตว์กวนอิม เป็นโพธิสัตว์ฝ่ายพระ พระองค์เป็นพระโพธิสัตว์ที่มีชาวพุทธนับถือมากที่สุด เพราะทรงมีพระเมตตากรุณาโปรดสัตว์ทั่วไตรภุมิให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง กลับใจคนชั่วให้กลายเป็นคนดี เมื่อพระองค์จะเสด็จไปโปรดสัตว์ พระองค์จะแปลงกายให้ ผู้พบเห็นยำเกรง ถ้าโปรดยักษ์มาร พระองค์จะแปลงองค์ให้มีมือมากมาย โปรดกษัตริย์ก็จะแปลงเป็นกษัตริย์ ถ้าโปรดอิสตรี พระองค์จะแปลงร่างให้งดงามกว่าหญิงทั้งปวง เหตุที่พระองค์ต้องปฏิบัติเช่นนี้ เพราะต้องการลดทิฐิของผู้มีอำนาจให้ง่ายต่อการสั่งสอนธรรม

สรุปว่าความเป็นมาของเจ้าแม่กวนอิมมีตำนานที่ซับซ้อนยืดเยื้อมาก แต่ก็สะท้อนประวัติศาสตร์จีนว่าเต็มไปด้วยควรทำศึกษาครามา ฆ่าล้างทำลายกันเพื่ออำนาจที่ยิ่งใหญ่ และเป็นยุคที่มีพระพุทธศาสนาสำหรับการดับทุกข์แล้ว เรื่องราวต่าง ๆ ในตำนานทำให้เกิดการสร้างประติมากรรมรูปให้แม่กวนอิมในหลายลักษณะ เช่น มีพันมือ พันแขน เป็นต้น แต่ลักษณะที่เราพบเห็นทั่วไป คือ ภาพเขียนหรือรูปปั้นของพระโพธิสัตว์กวนอิมที่จะเป็นสตรีที่มีวงพักตร์งดงาม เรือนร่างอ่อนช้อย พระหัตถ์ซ้ายของพระองค์ทรงถือแจกันน้ำอมฤต ที่สามารถปราบมารได้ และพระหัตถ์ขวา ทรงถือกิ่งหลิวอันศักดิ์สิทธิ์ ไว้สำหรับประพรมน้ำอมฤต บนพระเศียรมีสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า คือ รูปอมิตาภะ

2.3.3 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตน

เบญจมาศ แพทอง (2540 : 35) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติตนของเจ้าแม่กวนอิมไว้ว่า อานุภาพแห่งพระโพธิสัตว์กวนอิมมีมากมายมหาศาลเพียงแต่บุคคลใดก็ตาม เมื่อระลึกถึงพระองค์ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา พระองค์ก็จะแผ่เมตตากรุณาปลดปล่อยทุกข์ภัยต่าง ๆ ได้ตามประสงค์ พระองค์ทรงดลบันดาลให้ผู้นั้นแคล้วคลาดปลอดภัย มีความเข้มแข็ง ปราศจากทุกข์ภัย เสริมสร้างความเป็นสิริมงคลและความสมหวัง และการสวดพระนามของพระโพธิสัตว์กวนอิมด้วยจิตภาวนา แม้เพียงวาระเดียวก็จะได้อานิสงส์ไม่มีวันหมดสิ้น

ณรงค์ เสรีจินตกุล (2540 : 8) ได้กล่าวถึง หลักการปฏิบัติตนของผู้บำเพ็ญธรรมต่อ
เจ้าแม่กวนอิมไว้สรุปได้ว่า

- 1) ต้องเป็นพลเมืองดี เคารพกฎหมาย ซื่อสัตย์ภักดีต่อชาติบ้านเมือง
- 2) ต้องกตัญญูต่อบิดามารดา อย่าทำให้ท่านโกรธเป็นอันขาด
- 3) สามีภรรยาต้องซื่อสัตย์ต่อกัน มิตรสหายต้องมีสัจจะเชื่อถือได้
- 4) มีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน ชันดีอดทน ถ้ายิ่งได้อดทนอดกลั้นในสิ่งที่คนอื่นไม่
สามารถอดทนอดกลั้นได้ก็จักบรรลุธรรม
- 5) ห้ามแบ่งเขาแบ่งเรา ทุกศาสนาในโลกล้วนมาจากตระกูลเดียวกัน หลักธรรม
และนิกายต่าง ๆ ของทุกศาสนาแตกต่างเพียงข้อปลีกย่อย หลักใหญ่เหมือนกัน หากเข้าใจหลักธรรม
ข้อนี้ได้ โลกแห่งสันติภาพก็จักสดใสรุ่งเรือง

6) ห้ามคุยโอ้อวด หรือยกตนข่มท่าน ต้องเคารพนับถือผู้อาวุโสกว่า

พรรณษะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม
เช่น เพื่อให้เกิดความแคล้วคลาดปลอดภัย เสริมสร้างความเป็นสิริมงคล มุ่งเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติเป็น
คนดี อยู่ในความปกติสุข ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ถ้าปฏิบัติตามข้อดังกล่าวได้ ก็สามารถบรรลุธรรมได้

2. ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

อมรา พงศาพิชญ์ (2541 : 41) ได้กล่าวว่า ข้อแตกต่างระหว่างศาสนาและ
ไสยศาสตร์อยู่ที่พิธีกรรมซึ่งแยกพิจารณาได้เป็น (1) ขั้นตอนของพิธีกรรม (2) ผู้ประกอบพิธีกรรม และ
(3) วัตถุประสงค์ของพิธีกรรม อาจเปรียบเทียบศาสนาและไสยศาสตร์ได้ดังนี้ สำหรับศาสนาพิธีกรรม
มีขั้นตอนที่ชัดเจน มีผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระ สามารถทำพิธีได้เหมือนกัน จะเป็นใคร
ก็ได้และพิธีกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อจรรโลง สืบทอดศาสนา นำความเจริญรุ่งเรืองหรือความสุขสบาย
มาให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับไสยศาสตร์นั้น ขั้นตอนของพิธีกรรมมีกำหนดไว้เช่นกัน แต่ผู้ประกอบพิธี
จะต้องเป็นบุคคลเฉพาะ ทำแทนกันไม่ได้ อย่างเช่นกรณีหมอน้อยรักษาโรค หรือคนทรงเจ้าเข้าผี
วัตถุประสงค์ของพิธีกรรมก็กำหนดไว้ชัดเจนเพื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ได้เป็นการประกอบ
พิธีเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมโดยรวมพรรณษะของวิชาการ

ดังกล่าวสรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม เป็นการทำให้ร่างกายและจิตใจบริสุทธิ์
สะอาด บริโภคอาหารเจ งดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์เพื่อเป็นสมาทานศีล เกิดสิริมงคลแก่ผู้ปฏิบัติตาม
ความเชื่อของชาวจีน

2.4 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับย่านเยาวราช

ถนนเยาวราชเป็นถนนสายหนึ่งในกรุงเทพมหานคร บริเวณถนนเยาวราชเป็นแหล่งชุมชน
ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นจำนวนมาก จัดเป็นย่านธุรกิจการค้า การเงินการธนาคาร ร้านทอง
ภัตตาคาร ร้านอาหารร้านค้า ฯลฯ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร

โดยได้รับการขนานนามว่าเป็น ไชนาทาวน์แห่งกรุงเทพมหานคร จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและถือว่าเป็นไชนาทาวน์หรือชุมชนชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

2.4.1 ประวัติศาสตร์และลักษณะทางกายภาพของย่านเยาวราช

เยาวราช เป็นชื่อถนนและเป็นย่านที่อยู่อาศัยของชาวจีนในกรุงเทพมหานครมาช้านานจนมีลักษณะเป็น China town แห่งหนึ่งของโลก เพราะมีคนจีนอาศัยอยู่หนาแน่นและเป็นแหล่งพาณิชย์กรรมที่มีความเจริญมาตั้งแต่ยุคต้นรัตนโกสินทร์จนปัจจุบัน (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 11. 2542 : 2376)

ความเป็นมาของถนนเยาวราชหรือถนนยุพราชนี้ สืบเนื่องมาจากการขยายตัวของชุมชนชาวจีนแห่งแรกของกรุงเทพฯ คือ สำเพ็งหรือสามเพ็ง ซึ่งถือกำเนิดเกิดขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีใน พ.ศ. 2325 และทรงโปรดฯ ให้ชาวจีน ซึ่งเคยตั้งถิ่นฐานอยู่นอกเขตกำแพงพระนครทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ อาณาบริเวณของสำเพ็งเริ่มตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มไปจนถึงวัดสามเพ็ง ชาวจีนที่อาศัยอยู่ที่นี้มีทั้งชาวแต้จิ๋ว ไทหล้าและกวางตุ้ง (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 11. 2542 : 2376)

หลังจากที่ประเทศไทยเปิดประเทศให้ค้าขายได้โดยเสรีตามสนธิสัญญาบาวริงนั้น ได้มีชาวจีนจำนวนมากอพยพหลั่งไหลเข้ามาตั้งหลักแหล่งพำนักพักพิงที่สำเพ็ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จึงทรงโปรดฯ ให้ขยายชุมชนชาวจีนนี้ออกไป โดยการตัดถนนเป็น 3 สาย ขนานไปกับแม่น้ำเจ้าพระยา คือ ถนนสำเพ็ง ถนนเยาวราชหรือถนนยุพราช และถนนเจริญกรุง มีซอยเชื่อมระหว่างถนนทั้ง 3 สาย เฉพาะถนนเยาวราชใช้เวลาก่อสร้างนานมากเกือบ 10 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2435-2443 มีความยาวถึงถนนเจริญกรุงเป็นระยะทาง 4 เส้น 14 วา กว้าง 5 วา เหตุที่ใช้เวลาก่อสร้างนาน เพราะต้องตัดถนนอ้อมบ้านผู้มีฐานะ แนวถนนจึงคดเคี้ยว ไม่ตัดตรงเหมือนถนนเส้นอื่น ในระยะแรกถนนเยาวราชเริ่มต้นตั้งแต่ถนนมหาไชย หน้าวังบูรพา ไปสิ้นสุดที่ถนนราชวงศ์ เท่านั้น แต่ต่อมาได้ขยายต่อไปอีกจนถึงถนนเจริญกรุง (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 11. 2542 : 2377)

เมื่อมีการตัดถนนแล้ว ความเจริญและการขยายตัวของชุมชนก็ตามมา มีการสร้างตึกแถวริมถนน โดยกรมพระคลังข้างที่ เพื่อให้คนจีนเช่าเป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย อาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทตึกแถวสูง 2-3 ชั้น เป็นลักษณะอาคารพาณิชย์ ชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนชั้นล่างเป็นที่ประกอบการค้า สำหรับถนนเยาวราชนี้นับเป็นย่านสรรพสินค้าชั้นนำในอดีต สินค้าส่วนใหญ่มาจากประเทศจีน เช่น ผลไม้ทั้งสดและแห้ง ได้แก่ ลิ้นจี่ องุ่น แอปเปิ้ล ลูกท้อ ลูกท้อ ลูกพลับสด ลูกพลับแห้ง ลำไยแห้ง บัวแฉ่ม ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีผ้าแพรพรรณ ไบซา ยาจีน อีกมากมาย ไม่เพียงแต่สินค้าประเภทอุปโภคบริโภค บรรดาสถานเริงรมย์และบ่อนการพนันก็มีอยู่ที่ถนนแห่งนี้ด้วยเช่นกัน(สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 11. 2542 : 2377)

ปัจจุบันถนนเยาวราชยังคงคราคร่ำไปด้วยผู้คนและการจราจร เพราะเยาวราชยังคงเป็นย่านการค้าพาณิชย์กรรมที่สำคัญ แม้จะไม่เท่าอดีต เพราะพื้นที่มีจำกัดไม่สอดคล้องกับความเจริญของ

การค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำเนินธุรกิจ เช่น เรื่องของที่จอดรถและการจราจร นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของกรุงเทพฯ ออกไปรอบนอก ทำให้ย่านการค้าของเมืองย้ายตามความเจริญออกไปด้วย แม้กระนั้นเยาวราชก็ยังคงเป็นชุมชนของชาวจีนและเป็นแหล่งค้าขายสินค้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศจีนทั้งขายปลีกและขายส่งและยังเป็นแหล่งรับซื้อ-ขายทองรูปพรรณนานาชนิด ซึ่งเป็นจุดดึงดูดคนให้เข้ามาในย่านนี้ได้อย่างไม่ขาดสายตลอดทั้งปี (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 11. 2542 : 2379)

“เยาวราช” หรือไชน่าทาวน์กรุงเทพมหานคร เป็น “ไชน่าทาวน์ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในโลก” เป็นชุมชนชาวจีนที่อยู่คู่บางกอกมาเนิ่นนาน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมานับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ แหล่งรวมความหลากหลายและความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา อาหาร วิถีชีวิต มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาลเจ้า วัด และแหล่งท่องเที่ยวที่คนทั่วโลกอยากแวะมาเยี่ยมเยือน และกลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของประเทศไทย (ภรรคภิมวัจน์. กรกฎาคม-กันยายน. 2555 : 5)

เยาวราชเป็นย่านเก่าที่ไม่ตาย สำหรับเยาวราชซึ่งมีที่มาจากกาเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวจีนเป็นย่านธุรกิจการค้าหลักของกรุงเทพฯ ที่แม้ว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงของเมืองใหญ่ที่ย่านธุรกิจการค้าหลักจะเลื่อนขยับออกไปที่ราชประสงค์ แต่ก็ด้วยลักษณะพิเศษของเยาวราชที่มีทั้งสินค้าบริการเฉพาะอย่างและความครบถ้วนของประเภทสินค้า ซึ่งมีความหลากหลายให้เลือกมากมาย อีกทั้งจะซื้อขายกันเยอะ ๆ เอาไปขายต่อก็ยังได้ ขณะเดียวกันเยาวราชก็ยังสามารถเข้าถึงได้ไม่ยากนักเมื่อเทียบกับพื้นที่ตอนในอื่น ๆ ของกรุงเทพฯ ดังนั้น เยาวราชจึงถือว่าเป็นย่านธุรกิจการค้าเก่าที่ยังคึกคักอยู่ สามารถสนองประโยชน์ได้ จัดได้ว่าเป็นย่านเก่าที่ “ไม่ตาย” ยิ่งในอนาคตที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกขึ้นด้วยระบบการขนส่งสาธารณะที่มีประสิทธิภาพด้วยแล้ว ย่านเยาวราชก็จะมีศักยภาพมากขึ้นกว่าเดิม ปัญหาของเยาวราชที่มาพร้อมรถไฟฟ้าใต้ดินและการวางผังเมืองรวมฉบับใหม่ โดยผังเมืองรวมฉบับนี้กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับเข้มข้น ทำให้สามารถสร้างอาคารในพื้นที่ได้ถึง 7 เท่าของขนาดแปลงที่ดิน ขณะที่พื้นที่การปลูกสร้างในปัจจุบันก็หนาแน่นพออยู่แล้ว โดยมีระดับอยู่ประมาณ 3.5 เท่าของขนาดแปลงที่ดิน ผังเมืองรวมนั้นมีลักษณะเป็นผังนโยบายของการพัฒนาเมืองว่าจะให้ส่วนใดของเมืองมีความเป็นไปได้ไปอย่างไร จะให้หนาแน่นเข้มข้นขึ้นหรือน้อยลงเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับฉบับนี้จึงประสบกับการไม่เห็นด้วยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะในขั้นตอนแรก ๆ ของการยกร่าง จนไปถึงในขั้นตอนสุดท้ายของการที่จะเป็นกฎกระทรวงใช้บังคับ ประชาคมจากผู้นเยาวราช และส่วนอื่น ๆ ของกรุงเทพฯ ที่เป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียพิจารณาเห็นว่ากระบวนการฟื้นฟูย่านเก่า เอาแต่สนับสนุนแค่ให้สามารถขยับผลตอบแทนได้มาก ๆ เพียงอย่างเดียว ปรากฏการณ์ที่เริ่มขึ้นแล้ว คือ การเปลี่ยนมือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อการรื้อสร้างใหม่ที่จะตามมาด้วยการโยกย้ายไล่รื้อผู้คน การส่งเสริมกระตุ้นให้มีการสร้างอาคารสูงใหญ่ได้ยิ่งกลับเป็นการซ้ำเติมให้มีการทุบทำลายย่านวัฒนธรรมสำคัญแห่งนี้เข้าไปอีก (ชวิทย์ สุจฉายา. 2556 : 20-21)

กนกวลี ชูชัยยะ (2547 : 285) กล่าวว่า ถนนเยาวราชเริ่มจากถนนจักรเพชรถึงถนนเจริญกรุง หรือตั้งแต่คลองรอบกรุงตรงข้ามป้อมมหาไชยตัดลงไปทางทิศใต้ บรรจบกับถนนราชวงศ์ ซึ่งสร้างแยกจากถนนเจริญกรุงตรงไปฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา (ท่าราชวงศ์) สร้างตามโครงการถนนอำเภอสำเพ็ง ตามนโยบายสร้างถนนในท้องที่ที่เจริญแล้ว เพื่อส่งเสริมการค้าขายสมัยรัชกาลที่ 5 ย่านการค้าสำคัญ คือ สำเพ็งและเจริญกรุง เยาวราชเป็นหนึ่งในถนน 18 สายที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ เสนอให้สร้าง นอกเหนือจากจักรวรรดิราชวงศ์ อนุวงศ์ กรมมริศา กราบบังคมทูลว่าจะสร้างถนนใน พ.ศ. 2434 โดยให้ชื่อถนนว่า ถนนยุพราช ต่อมาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ ถนนเยาวราช

ถนนสายทองคำ หรือถนนเยาวราช คือ สัญลักษณ์แห่งความเป็นไชน่าทาวน์ที่โดดเด่นที่สุดในประเทศไทย ถนนสายนี้มีร้านทองมากถึง 132 ร้าน ชุมชนกันบนถนนสายสั้น ๆ ซึ่งนับว่าหนาแน่นที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ในอดีตจะมีร้านที่เรียกว่า 4 ผู้ยิ่งใหญ่แห่งวงการ ได้แก่ เชนเฮงหลี ฮั่วเซ่งเฮง ตั้งจินเฮง และตั้งโต๊ะกั้ง เสน่ห์ของทองรูปพรรณในย่านเยาวราชนี้ ก็คือ การผลิตทองรูปพรรณด้วยมือ ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ที่สืบทอดกันมานับร้อยปี ด้วยเหตุนี้ผู้คนจึงแวะเวียนมาซื้อทองกันอย่างไม่ขาดสาย เพราะความเชื่อถือในคุณภาพ ส่วนร้านค้าเพชรพลอยจะอยู่บริเวณถนนจักรวรรดิจุดเด่นของย่านค้าทองคำเยาวราช คือ จะมีอาคารที่สูงเฉลี่ย 5-7 ชั้น มากกว่าย่านอื่น ๆ ที่อยู่ในไชน่าทาวน์ และมีป้ายโฆษณาเป็นจำนวนมาก ในเวลากลางคืน บริเวณทางเท้าจะเปลี่ยนเป็นที่ตั้งร้านอาหาร ซึ่งมีมากมายหลายชนิด และเป็นที่ยืนชื่อมาก โดยเริ่มจากสี่แยกถนนทรงสวัสดิ์จนถึงสี่แยกราชวงศ์ นอกจากร้านค้าทอง ร้านค้าเพชรพลอยแล้ว ถนนเยาวราชยังมีร้านหมูแผ่น หมูหยองหลายร้าน ส่วนใหญ่จะเป็นร้านเก่าแก่ที่ทำสืบทอดกิจการมา 2-3 รุ่น เป็นของฝากที่ชาวจีนต่างแดนที่มาเยือนเมืองไทยมักจะนิยมซื้อกัน เพราะรสชาติถูกปาก และราคาไม่แพง (ประวิทย์ พันธุ์โรจน์. 2545 : 122-123)

สรุปได้ว่าเยาวราชเป็นย่านชาวจีนหรือเป็นไชน่าทาวน์ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลกและอาจจะเป็นไชน่าทาวน์ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สุดแห่งหนึ่งในโลกเช่นกัน จากจุดเริ่มต้นที่สำเพ็งเมื่อแรกสร้างกรุงเทพฯ หรือเมื่อกว่าสองร้อยปีที่แล้วมาสู่เยาวราชในยุคที่กรุงเทพฯ ขยายเมืองหรือเมื่อกว่าร้อยมาแล้วความเป็นเยาวราช จึงมิได้หมายเฉพาะชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่เท่านั้น แต่หมายถึงจิตวิญญาณความเป็นจีนที่สะท้อนผ่านคติความเชื่อ ศาลเจ้า วัดจีน วิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศิลปะ นั่นคือ จิตวิญญาณของความเป็นจีนที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินไทยที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

จากเอกสารต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สรุปว่าย่านเยาวราชเป็นไชน่าทาวน์ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ตั้งแต่เริ่มต้น เป็นชุมชนชาวจีนแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร คือ สำเพ็งหรือสามเพ็ง แล้วได้พัฒนาและขยายไปจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นย่านเยาวราชหรือเรียกว่าย่านสำเพ็ง รวมถนนทั้ง 3 สายเป็นหลัก คือ ถนนสำเพ็ง ถนนเยาวราชหรือถนนยุพราช และถนนเจริญกรุง ย่านเยาวราชเป็นย่านเก่า

ตั้งแต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีใน พ.ศ. 2325 ก็มีคนจีนตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ แล้วพัฒนาเรื่อย ๆ กลายเป็นไชน่าทาวน์

2.4.2 ประวัติศาสตร์และลักษณะทางกายภาพของวัดและศาลเจ้าในย่านเยาวราช

นอกจากถนนสายเยาวราชจะเป็นย่านธุรกิจที่มีเงินไหลเวียนเข้าออกอย่างไม่ขาดสายตลอดทั้งวันแล้ว ในอีกมุมหนึ่งยังถือเป็นชุมชนที่มีคนเชื้อสายจีนอยู่อาศัยมากที่สุด ตั้งแต่การอพยพมาจากโพ้นทะเลตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ด้วยลักษณะการรวมกลุ่มที่โดดเด่นต่างไปจากกลุ่มสังคมอื่นในเมือง อีกทั้งการรวมกลุ่มในรูปขององค์กรการค้า และองค์กรทางสังคม โดยผ่านแซ่ ผ่านความเป็นท้องถิ่นเดียวกัน ผ่านสำเนียงพูด ผ่านองค์กรการกุศล ทำให้คำสั่งสอน ความเชื่อ ประเพณี ธรรมเนียม พิธีปฏิบัติถูกถ่ายทอดมายังชนรุ่นหลังรุ่นแล้วรุ่นเล่า วัดจีนและศาลเจ้าจีนจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่พึ่งด้านจิตใจ เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา และเป็นสถานที่ที่มีความผูกพันทางสังคม

กุมารี่จิน ศุภศรีพันธ์ (2552 : 5-12) กล่าวว่า การไหว้เจ้าเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของพี่น้องชาวจีน ถ้าจะไหว้เจ้าให้ได้บรรยากาศแบบจีน ๆ ที่อบอวลไปด้วยแรงศรัทธา กลิ่นธูป ควันเทียน ก็ต้องไป “เยาวราช” ไชน่าทาวน์เมืองไทย อาจพูดได้ว่าไม่มีสักวันที่เยาวราชจะเงียบเหงา และไม่มีสักครั้งที่สถานศักดิ์สิทธิ์ในย่านนี้จะไม่ร้างไร้ผู้คน เพราะที่นี่เป็นศูนย์รวม “ศาลเจ้าเก่าแก่” ถึง 22 แห่ง เช่น มูลนิธิเทียนฟ้าและศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าสมาคมกวางตุ้ง วัดมังกรกมลาวาส ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ โรงเจบุญสมาคม ศาลเจ้าเล่าปุนเล่าก่ง ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าแม่กวนอิมฉือปุยเนี้ยเนี้ย ฯลฯ ทั้งหมดตั้งอยู่ไม่ไกลจากกันนักสามารถเดินเท้าถึงกันได้สบาย ๆ แถมตลอดทางยังเต็มไปด้วยร้านค้ารูปเทียนและเครื่องบูชาทั้งแนวถนน ศาลเจ้าทุกแห่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนจีนในเมืองไทย เกิดจากการที่ชาวจีนแต่ละก๊ก แต่ละแหล่งที่ทำมาหากินอยู่ในแถบนั้น สร้างมงคลสถานตามความเชื่อและแรงศรัทธาของชุมชนของตนเอาไว้ เราจึงได้เห็นศาสนาสถานของชาวจีนแต่จี๋วมากที่สุด เพราะตอนนั้นชาวจีนโพ้นทะเลที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยมากที่สุด ก็คือจีนแต่จี๋วนั่นเอง โดยกุมารี่จิน ได้กล่าวถึง ศาสนาสถานของชาวไทยเชื้อสายจีน จากหนังสือทำเนียบทะเบียนศาลเจ้า (2539 : 39-40) ดังนี้

ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ มีทั้งสิ้น 22 ศาลเจ้า ดังนี้

1. ศาลเจ้าเซียงกง ตั้งอยู่ถนนทรงวาด แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์
2. ศาลเจ้าโรงเกือก ตั้งอยู่เลขที่ 1192 ซอยวานิช 2 แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์
3. ศาลเจ้าโจซือก่ง ตั้งอยู่เลขที่ 758 ซอยวานิช 2 แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์
4. ศาลเจ้าฮกเลี่ยนเก็ง ตั้งอยู่ถนนอภัยราชบำรุง แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์
5. ศาลเจ้าไทฮั่ว (ไหหลำ) ตั้งอยู่ถนนข้าวหลาม แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์
6. ศาลเจ้าตันไทร ตั้งอยู่เลขที่ 5 ถนนผดุงด้าว แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์
7. ศาลเจ้าแม่ทับทิม ตั้งอยู่เลขที่ 1528 ถนนทรงวาด แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์

สัมพันธวงศ์

8. ศาลเจ้าเลี้ยงเป็ด ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 570/1 ถนนเจริญกรุง แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์
9. ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ ตั้งอยู่ถนนนิศรานภาพ แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
10. ศาลเจ้าอาม่าเก็ง ตั้งอยู่ถนนบำรุงรัฐ แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์
11. ศาลเจ้าอานี้เก็ง ตั้งอยู่เลขที่ 29 ถนนพาดสาย แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์
12. ศาลเจ้ากวนอู ตั้งอยู่เลขที่ 26 ถนนพาดสาย แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์
13. ศาลเจ้าเซี่ยอั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 130 ถนนทรงวาด แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
14. ศาลเจ้าแม่ประตู ตั้งอยู่ถนนเยาวพานิช แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์
15. ศาลเจ้าโรงเจบุญสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ 60 ถนนราชวงศ์ แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
16. ศาลเจ้ากวงเอี้ยะ ตั้งอยู่เลขที่ 369 ถนนตลาดเก่า แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
17. ศาลเจ้าอานี้ ตั้งอยู่เลขที่ 386 แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
18. ศาลเจ้าเล่าปุ่นเถ่าก้ง (ศาลเจ้าเก่า) ตั้งอยู่เลขที่ 833 ถนนทรงวาด เขตสัมพันธวงศ์
19. ศาลเจ้าจุนเสียงโจซือ ตั้งอยู่เลขที่ 91 ซอยวานิช 1 แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
20. ศาลเจ้าขงจื้อเอี้ยะ ตั้งอยู่ถนนมังกร แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
21. ศาลเจ้าชินปุ่นเถ่าก้ง ตั้งอยู่เลขที่ 942/7 แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
22. ศาลเจ้าปุ่นเถ่าก้ง ตั้งอยู่ที่ ซอยวานิช 1 แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์

นอกจากในเขตสัมพันธวงศ์แล้ว ในเขตใกล้เคียงซึ่งอยู่ในปริมณฑลเยาวราชสถานยังมีศาสนสถานตามคติจีนอีกหลายแห่ง เช่น วัดโลกานุเคราะห์ วัดมังกร วัดบำเพ็ญจินพรต วัดไตรมิตรวรารามวรวิหาร วัดกุศลสมาคร ศาลเจ้าพ่อปู่ยกออง ศาลเจ้าได้เซี่ยฮุกโจ้ว ศาลเจ้าหลี่ตี้เมี้ยว ศาลเจ้าเล่าปุ่นเถ่าก้ง ฯลฯ (“สถานที่ท่องเที่ยววัดและศาลเจ้าจีน ย่านเยาวราช” 2556 : ออนไลน์)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในย่านเยาวราชมีศาสนสถานตามคติจีนจำนวนมาก ทั้งที่เป็นวัดจีน ศาลเจ้า และโรงเจ สิ่งนี้สะท้อนว่าชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนยังรักษาจารีตประเพณีตามรอยบรรพบุรุษอย่างน่าสนใจ อาจเป็นด้วยเหตุของการรักษาอัตลักษณ์ความมีตัวตนของคนจีน นอกเหนือจากการเช่นไหว้บูชาประกอบพิธีกรรม เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลหรือขอพรขอโชคลาภจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้

ผู้ที่เดินทางมาศาลเจ้าและวัดจีนเยาวราช ส่วนใหญ่ก็เพื่อสักการะองค์เทพศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเชื่อกันว่า หากใครได้มากราบไหว้ จะสมหวังตั้งใจทุกประการ ถนนเยาวราช อีกหนึ่งถนนย่านสำคัญที่เต็มไปด้วยวิถีชีวิตที่หลากหลายของผู้คน ร้านค้า ร้านอาหารทั้งของคาวของหวานแล้วนั้น

ที่นี่ยังมีวัดจีนและศาลเจ้าจีนอีกหลายแห่ง ที่เป็นที่เคารพนับถือทั้งของคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งนอกเหนือจากเรื่องของความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์แล้ว สถาปัตยกรรมทั้งภายในและภายนอกยังมีเอกลักษณ์โดดเด่น ใครที่แวะผ่านไปเที่ยวเยาวราช ลองตระเวนไหว้ศาลเจ้าเพื่อเป็นสิริมงคลชีวิต ก็น่าจะดีไม่น้อย วัดมังกรกมลาวาส หรือวัดเล่งเน่ยยี่ เป็นวัดจีนที่มีชื่อเสียงที่สุดในเยาวราช ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง ระหว่างซอยเจริญกรุง 19 และ 21 สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2414 ศาลเจ้าไต้ฮงกง ตรงบริเวณถนนพลับพลาไชย ตรงข้ามกับมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง สร้างขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2452-2461 ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะเดิมเป็นศาลแต่จีวเก่าแก่ ศาลเจ้าเล่าปุนเล่ากง เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 200 ปี มีลักษณะเป็นอาคารสถาปัตยกรรมสกุลช่างจีนแต่จีวแบบซี้เตี้ยมกิม (สี่ตำแหน่งทอง) แต่ศาลเจ้าเล่าปุนเล่ากงในปัจจุบันเป็นศาลสร้างใหม่ ศาลเจ้ากวนอู ตั้งอยู่ภายในตลาดเก่าสำเพ็ง-เยาวราช ทางด้านฝั่งถนนเยาวราช เป็นศาลเก่าแก่ที่อยู่คู่กับชุมชนย่านอิศรานุภาพ ย่านเยาวราชมาอย่างยาวนาน ศาลเจ้าแม่กวนอิม มูลนิธิเทียนฟ้า ตั้งอยู่แถวบริเวณถนนเยาวราช เดินเลี้ยววงเวียนโอเดียนมาเล็กน้อย (“ไหว้พระเยาวราช เยือนศาลเจ้าและวัดจีนรับมงคลชีวิต” 2559 : ออนไลน์)

จากข้อมูลต่าง ๆ สรุปได้ว่าศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในย่านเยาวราชมีจำนวนมาก และศาลเจ้าที่แตกต่างกันอยู่ในสถานที่ไม่เหมือนกัน ศาลเจ้าและวัดจีนทั้งหมดได้แสดงวัฒนธรรมที่โดดเด่นของจีนในสังคมไทยไว้อย่างชัดเจน และการเกิดขึ้นของศาลเจ้ายังแฝงไปด้วยความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ มากมายที่ถูกเล่าขานและปฏิบัติต่อมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น การเคารพนับถือเทพเจ้า การกราบไหว้เจ้าที่เจ้าทางที่ปกปักรักษาให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข การกราบไหว้บูชาเทพทั้งหลาย ตลอดจนเครื่องเล่นไหว้ที่ใช้ในการบูชา แฝงไปด้วยสัญลักษณ์และความหมายมากมาย นอกจากนี้ผลงานทางด้านจิตรกรรมและสถาปัตยกรรมได้สะท้อนพื้นฐานทางความเชื่อ และความเชื่อมโยงสอดคล้องกับตำนานในประวัติศาสตร์ของชาวจีน

2.4.3 ความรู้ที่เกี่ยวกับวัดมังกรกมลาวาส

เมื่อพูดถึงชื่อ “วัดเล่งเน่ยยี่” หรือ “วัดมังกรกมลาวาส” แน่แน่นอนว่าหลายคนคงเคยได้ยิน เพราะวัดเล่งเน่ยยี่เป็นหนึ่งในวัดดังในกรุงเทพฯ ที่นักแสวงบุญทั้งชาวไทยและชาวจีน ต่างแวะเวียนมากราบไหว้ขอพรกันอยู่เสมอ อีกทั้งวัดวัดเล่งเน่ยยี่ยังเป็นหนึ่งในสถานที่ไหว้ สะเดาะเคราะห์ สำหรับผู้ที่เกิดในปีชงในแต่ละปีอีกด้วย

วัดมังกรกมลาวาส หรือวัดเล่งเน่ยยี่ ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง ระหว่างซอยเจริญกรุง 19 และ 21 ภายในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย ซึ่งชื่อของวัดนั้นมาจากคำ 3 คำ ได้แก่ คำว่า “เล่ง” ในภาษาจีนแต่จีว แปลว่า มังกร คำว่า “เน่ย” แปลว่า ดอกบัว และ “ยี่” แปลว่า วัด หรือรวมคำแปลที่หลายคนมักคุ้นหูว่า “วัดมังกร” ส่วนชื่อทางการของวัด ซึ่งเป็นชื่อพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 คือ “วัดมังกรกมลาวาส”

วัดเล่งเน่ยยี่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2414 (ค.ศ. 1871) ซึ่งใช้เวลาการสร้างกว่า 8 ปี วัดแห่งนี้จึงเสร็จสมบูรณ์ ภายในวัดมีการออกแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนตอนใต้ ตามแบบฉบับ

ช่างสกุลแต่จิว เน้นการวางแผนตามแบบวัดหลวง คือ มีวิหารทำวาทุโลกบาลเป็นวิหารแรก ตรงกลางเป็นพระอุโบสถ ข้างหลังพระอุโบสถเป็นวิหารเทพเจ้า การสร้างใช้ไม้และอิฐเป็นวัสดุหลัก ในการก่อสร้าง ปัจจุบัน “วัดเล่งเน่ยยี่” จึงกลายเป็นศูนย์กลางในการจัดงานของชาวจีนและชาวไทย เชื้อสายจีนในเทศกาลต่าง ๆ ทั้งตรุษจีนและเทศกาลกินเจ เป็นต้น เมื่อเดินทางเข้าไปภายในวัดจนถึง วิหารจะพบ “ท้าวโลกบาล” ทั้ง 4 ที่เป็นเทวรูปเทพเจ้าทั้ง 4 พระองค์ ในชุดนักรบชาวจีน พร้อมถือ อาวุธ พิณ ดาบ รั่ม เเจดีย์ ซึ่งชาวจีนเรียกว่า “สี่ไต่เทียงอ้วง” หมายถึง เทพเจ้าที่ปกปักรักษา คุ่มครอง ถัดจากนั้นจะเป็นส่วนของ “อุโบสถ” ซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐานพระประธานของวัด คือ พระโคตมพุทธเจ้า พระอมิตาภพุทธะ พระโฆษชยคุรุพุทธะ ทั้งหมด 3 องค์ หรือ “ซำป้อหุกโจ้ว” พร้อมพระอรหันต์อีก 18 องค์ หรือที่เรียกว่า “จับโป๊ยหล่อหั่ง” ซึ่งทางด้านขวามีเทพเจ้าต่าง ๆ หลายองค์ เช่น เทพเจ้าคุ่มครองดวงชะตา หรือ “ไท่ส่วยเอี้ยะ” เทพเจ้าแห่งยาหรือหมอเทวดา “หั่วท้อเซียงซือกง” และที่นิยมไหว้ขอพรมาก คือ เทพเจ้าแห่งโชคลาภ “ไฉ่ซิงเอี้ยะ” เทพเจ้าเฮ้งเจีย หรือ “ไต่เสี้ยหุกโจ้ว” พระเมตไตรยโพธิสัตว์หรือ “ปู้กุกุ่หุกโจ้ว” ซึ่งคล้ายกับพระมหากัจฉายนะ “กวนอิมผู้สัก” หรือพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ “แป๊ะกง” และ “แป๊ะม่า” รวมเทพเจ้าในวัดจะมี ทั้งหมด 58 องค์ (“เรื่องน่ารู้ วัดเล่งเน่ยยี่ ศาสนสถานชื่อดังใจกลางกรุง” 2558 : ออนไลน์)

2.4.4 ความรู้เกี่ยวกับมูลนิธิเทียนฟ้า

มูลนิธิเทียนฟ้า ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2445 เป็นมูลนิธิแห่งแรกในประเทศไทย โดยการ รวมตัวกันของกลุ่มชาวจีน 5 ภาษา เพื่อสงเคราะห์ผู้ป่วยที่ยากไร้ ให้ได้รับการรักษาพยาบาล มีทั้งการรักษาแบบแผนปัจจุบันและแผนจีน ภายในมูลนิธิแห่งนี้ มีศาลรูปเคารพของเจ้าแม่กวนอิม พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ปางประทานพร ประดิษฐานเป็นเทพเจ้าองค์ประธาน ซึ่งชาวพุทธนิกาย มหายาน ได้ให้ความเคารพนับถือต่อพระโพธิสัตว์นอกเหนือจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเชื่อว่าพระโพธิสัตว์ คือ ผู้ที่ตรัสรู้แล้ว เพียงแต่ยังไม่เข้าสู่พุทธภูมิ จนกว่าจะช่วยเหลือคนที่ตกทุกข์ได้ยาก เสียก่อน

มูลนิธิแห่งนี้มีศาลรูปเคารพของเจ้าแม่กวนอิม พระโพธิสัตว์ อวโลกิเตศวร ปางประทานพร ประดิษฐานเป็นเทพเจ้าองค์ประธาน ผู้คนนิยมมาขอพรให้ปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ มีสุขภาพแข็งแรง องค์ทำด้วยไม้จันทร์แกะสลัก รูปแบบศิลปะราชวงศ์ถัง แต่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้น ในสมัยของราชวงศ์ซ่งหรือเมื่อประมาณ 800-900 ปีที่ผ่านมา และเมื่อในปี พ.ศ. 2501 ได้ถูกอัญเชิญ มาจากประเทศจีนและมาประดิษฐานอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน (“บรรยายกาศงานทั้งกระจาด ณ มูลนิธิ เทียนฟ้า ปี2561” 2561 : ออนไลน์)

2.4.5 ความรู้เกี่ยวกับวัชรโพธิสถานมงคลธัญ

วัชรโพธิสถานมงคลธัญตั้งอยู่ 1398 ถนนทรงวาด แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นสถานปฏิบัติธรรมพุทธนิกายมหายาน มีกิจกรรมสวดมนตร์ใหญ่ทุกวันพฤหัสบดี มีลักษณะเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่มีกิจกรรมเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา หากเทียบกับศาสนสถานสอง แห่งที่กล่าวไปแล้วนั้น ที่คนส่วนใหญ่มากราบไหว้ขอพรแล้วกลับ

กล่าวโดยสรุป คือ สถานที่ประดิษฐานรูปเจ้าแม่กวนอิมทั้ง 3 แห่งนี้ มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ วัดมิ่งกรมลาวาส เป็นพระอารามหลวงฝ่ายจีนนิกาย เจ้าแม่กวนอิมเป็นรูปเคารพรอง ส่วนมูลนิธิเทียนฟ้า ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันกับสถานพยาบาล คือ โรงพยาบาลเทียนฟ้า เจ้าแม่กวนอิม เป็นรูปเคารพหลัก และเป็นประติมากรรมที่มีคุณค่ามาก ทั้งรูปแบบงานศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ยาวนาน ส่วนที่วัดซุรโพธิสถานมงคลธัญ เจ้าแม่กวนอิมเป็นรูปเคารพหลัก และประดิษฐานกลางแจ้งริมแม่น้ำเจ้าพระยา สองแห่งแรกมีเพียงกิจกรรมให้คนมาสักการบูชา ส่วนแห่งที่สามมีกิจกรรมปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ สวดมนต์ นั่นคือ มีกิจกรรมหลากหลายมากกว่าสองแห่งแรก แต่ทั้งสามแห่งมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คือ การนับถือเจ้าแม่กวนอิมที่อยู่ในย่านเยาวราช

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพบุคคลสำคัญทางศาสนาของจีนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีนในย่านเยาวราชนอกจากนี้ก็มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม มีงานวิจัยโดยสรุปดังนี้

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมมีอยู่ดังนี้

Shengpu Xiong (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่จังหวัดฉะเชิงเทรา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา และเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อแบบผสมผสานที่มีอิทธิพลต่อการค้าขายตามกระแสการเปลี่ยนแปลง ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาคติความเชื่อที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ประชากรในที่นี้ประกอบด้วยคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยไม่จำกัดเพศ และความรู้ แต่ต้องเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป เป็นผู้สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ทางคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการค้าขาย การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 15 คน ผลการวิจัย พบว่า คติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งออกมาเป็น 6 ส่วน คือ 1) สิ่งเคารพบูชาประจำชุมชน 2) สิ่งเคารพบูชาในเคหสถานบ้านเรือน 3) สัตว์หรือสัญลักษณ์มงคลในบ้าน 4) วัตถุมงคลหน้าประตูร้านค้า 5) เครื่องรางของขลังติดตัว และ 6) ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินการค้าขาย ความเชื่อเหล่านี้นับเป็นจุดเด่นของตลาดบ้านใหม่ และทำให้ตลาดบ้านใหม่มีความหมายมีสีสันมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินการค้าขายของตลาดบ้านใหม่ในทุกวันนี้ ต้องดำเนินการภายใต้การจัดการการท่องเที่ยว จึงทำให้วิถีการดำเนินการค้าขายและแนวความคิดมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่คติความเชื่อแบบผสมผสานยังคงมีอิทธิพลต่อการค้าขายในหลายด้าน คือ มีอิทธิพลด้านความปลอดภัย มีอิทธิพลด้านทำให้จิตใจสงบและส่งเสริมกำลังใจ มีอิทธิพลด้านลูกหลานเต็มบ้านเต็มเมือง ทำให้เกิด

การขยายการค้าขาย มีอิทธิพลด้านครอบครัวอยู่อย่างมั่นคง และมีอิทธิพลด้านสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งทำให้การค้าขายได้เจริญก้าวหน้า ครอบครัวมีเงินทอง แต่เนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงหลากหลายเกิดขึ้น มาตามสภาพการเปลี่ยนแปลง ฉะนั้น ชาวตลาดบ้านใหม่นอกจากอาศัยคติความเชื่อแล้ว ยังต้องหา กลวิธีที่จะลดปัจจัยเสี่ยงควบคู่ไปกับคติความเชื่อด้วย

Ren Zhiyuan (2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณ บรรพบุรุษของชาวจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนคร สงขลา จังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการ นับถือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอ เมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ขอบเขตของการวิจัย คือ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 60 คน ซึ่งเป็นคนอาศัย อยู่ในเมืองควางโจว บริเวณมณฑลควางตุ้ง ประเทศจีน รวม 30 คน และคนอาศัยอยู่ในบริเวณเขต เทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ประเทศไทยรวม 30 คน ผลการศึกษาที่กล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวจีนในประเทศจีนมีการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ โดยตลอดช่วงระยะเวลาแห่งพัฒนาการที่กล่าวนี้ได้มีการปรับเปลี่ยน ทั้งความเชื่อและพิธีกรรมมาจนถึงปัจจุบัน โดยปรากฏลักษณะที่สำคัญของความเชื่อ 3 ลักษณะ คือ ลักษณะมหัพภาค ลักษณะความมั่นคงและการปรับเปลี่ยน และลักษณะการสืบทอดและ การแพร่กระจาย ส่วนการปฏิบัติพิธีกรรมสามารถที่จะจำแนกตามช่วงเวลาเป็น 2 โอกาส ได้แก่ โอกาสปกติกับโอกาสพิเศษ ส่วนความเชื่อในการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นระบบความเชื่อที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพ มาจากประเทศจีน ระบบความเชื่อที่กล่าวนี้มีลักษณะที่สำคัญ คือ ลักษณะจุลภาค ลักษณะความ มั่นคง และลักษณะการสืบทอดและการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติพิธีกรรมสามารถจำแนกตามช่วงเวลา เป็น 2 โอกาส ได้แก่ โอกาสปกติและโอกาสพิเศษ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณ บรรพบุรุษที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานนี้ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญต่อจิตใจ เศรษฐกิจ และ สังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา

ฐาปนพงษ์ ตรีดาศักดิ์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน ภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนา” มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาวัฒนธรรมหลัก ความเชื่อทางศาสนา ของชาวจีนในแต่ละกลุ่มภาษาที่ปรากฏในประเทศไทย เพื่อกำหนดแนวทางเบื้องต้นในการออกแบบ ให้เกิดความเหมาะสมและครอบคลุมชาวจีนในทุกกลุ่มภาษา 2. ศึกษาปัจจัยด้านความเชื่อทางศาสนา ที่ส่งผลให้เกิดการผสมผสานในวิถีชีวิตวัฒนธรรมชาวจีนกับสังคมไทย กรณีศึกษาเขตสัมพันธ์วงศ์ เพื่อ สรุปลักษณะที่ใช้ในการออกแบบภายในเบื้องต้น 3. ศึกษาแนวทางความสัมพันธ์ในอดีต ปัจจุบัน และ ในอนาคตของไทยและจีน เพื่อกำหนดรูปแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน ให้เป็นแนวทางต่อสังคม ขอบเขตของการวิจัย คือ เน้นการศึกษาทิศทางความสัมพันธ์ของชาวจีนกลุ่มภาษาต่าง ๆ ที่เข้ามาตั้ง ถิ่นฐานในกรุงเทพฯ โดยเน้นในการศึกษาวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยยึดตามหลักความเชื่อในปรัชญาของลัทธิต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตสัมพันธ์วงศ์ การเลือกโครงการ

เก็บข้อมูลตามพื้นที่ดังนี้ 1. เขตสัมพันธวงศ์ ประกอบด้วยแขวงสัมพันธวงศ์ แขวงจักรวรรดิ และแขวงตลาดน้อย 2. เขตบางกอกใหญ่ แขวงตลาดพลู 3. เขตจอมทอง แขวงจอมทอง ผลการวิจัย พบว่าการออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน เป็นโครงการที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดผลในแนวทางที่แสดงให้เห็น การเชื่อมต่อ ส่งเสริม ถ่ายทอดความสัมพันธ์อันดีให้คนรุ่นหลังหรือผู้ที่มีความสนใจทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติได้เข้าใจถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมของไทยที่มีกรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวง ขับเคลื่อนส่วนต่าง ๆ โดยมีกรอบแนวคิดการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรม โดยการนำแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางด้านประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเจริญรุ่งเรือง ความเชื่อของชาวจีนในไทย และชาวไทยที่รับมาจากชาวจีน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สร้างให้เกิดเป็นชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองภายใต้พระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย มาเป็นแนวทางในการออกแบบที่ผสมผสานความเป็นไทย-จีน ที่ให้ความสริมคลกับผู้ใช้งานตามส่วนประกอบของงานออกแบบภายในตลอดทั้งโครงการ เพื่อให้เป็นการสอดประสานไปตามแนวทางความสัมพันธ์ไทย-จีน ที่เคยเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่อไปยังอนาคตตามที่ควรจะเป็น

รพีพรรณ ลิ้มปิติ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้ และเพื่อศึกษาการถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน ขอบเขตของการวิจัย คือ ประชากรที่ศึกษาเป็นชาวบ้านในชุมชนกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 50 คน ซึ่งอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย เป็นชาวบ้านที่มีบรรพบุรุษสืบเชื้อสายมาจากชาวจีนที่ได้อพยพมาจากประเทศจีน เข้ามาอาศัยในชุมชนเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และมีภาษาที่ใช้เป็นของตนเอง ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะความเชื่อของชาวจีนโพ้นทะเลที่นำมายึดถือปฏิบัติ มีการผสมผสานกันทั้งทางด้านพุทธศาสนานิกายมหายาน ลัทธิเต๋า ขงจื้อ มีการเซ่นไหว้เทพเจ้า วิญญาณ และผีบรรพบุรุษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวจีน โดยใช้พิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยชาวจีนที่อพยพเข้าไปอาศัย ณ ต่างแดนได้รับรู้และเรียนรู้ถึงความสำคัญของวัฒนธรรม พิธีกรรมที่ตนเองได้เคยปฏิบัติเสมอมาในดินแดนของตน ทำให้ถึงแม้ชาวจีนจะอาศัยอยู่ในประเทศใดก็ยังคงมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองตลอดไป ด้วยการสืบทอดวิถีปฏิบัติแห่งตนให้แก่ลูกหลานรุ่นต่อ ๆ มา แม้ว่าคนเชื้อสายจีนได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาช้านาน และได้มีการสัมพันธ์ข้ามชาติ มีการสมรสกับคนไทย แต่ชาวจีนก็ยังคงรักษาสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อดั้งเดิมส่วนใหญ่แห่งตนไว้ได้ แม้ว่าชาวจีนรุ่นใหม่เกือบจะพูดและอ่านภาษาจีนไม่ได้แล้ว แต่วิถีชีวิตและแนวการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตก็ยังคงปรากฏร่องรอยของความเชื่อในอดีตที่ชนรุ่นก่อนได้นำติดเข้ามาปฏิบัติให้เห็นอยู่ในสังคม

สถาพร เจริญกมลเกียรติ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีน กรณีศึกษาวัดมิ่งกรมกลวาส” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความเชื่อทางศาสนา รูปแบบของการนับถือศาสนา บทบาทของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อทางศาสนา และการกราบไหว้

บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามความเชื่อทางศาสนา โดยมีประชากรเป้าหมายของการศึกษา คือ กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน ขอบเขตของการวิจัย คือ มีขอบเขตทางด้านพื้นที่ของการศึกษา คือ วัดมิ่งกรมลาวาส ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร การสังเกตการณ์ในพื้นที่ของการศึกษา การสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง 100 คน และการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญและบุคคลผู้ทรงความรู้อีกจำนวนหนึ่ง ผลการศึกษา พบว่า 1. ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา 2. คนไทยเชื้อสายจีนมีการนับถือศาสนาทั้งในรูปของปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ 3. ตามความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มิ่งกรมลาวาสสามารถให้คุณหรือโทษได้ และสี่ การกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ก็เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิตทั้งของตนเองและครอบครัวเป็นหลัก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม สรุปได้ว่าความเชื่อและพิธีกรรม มีความผูกพันกันความเชื่อจะมีอิทธิพลต่อพิธีกรรม เป็นการยืนยันว่าการศึกษารื่อง ทางคติความเชื่อ ย่อมเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม กิจกรรม ที่มีสัญลักษณ์ แสดงถึงตำนานที่มาของคติความเชื่อ นั้น ๆ ความเชื่อ และพิธีกรรมของจีนย่อมมีการผสมผสาน กับคติความเชื่อของไทย และมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ เพื่อให้ความเชื่อ นั้น ๆ ยังมีประโยชน์ ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวม

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพบุคคลสำคัญทางศาสนาของจีน

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพบุคคลสำคัญทางศาสนาของประเทศจีนมีอยู่ดังนี้

BanNong LaMuGai (班依拉姆盖) (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อเรื่อง ปุนเถ่ากง (เป็นเถ่ากง) ของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์ 1. สาเหตุที่ชาวไทยเชื้อสายจีนนับถือปุนเถ่ากง 2. ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับปุนเถ่ากงในสังคมไทย ขอบเขตของการวิจัย คือ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 แห่ง ซึ่งเป็นศาลเจ้าปุนเถ่ากง (เป็นเถ่ากง) ที่มีความเก่าแก่ ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร การสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ 5 คน ของศาลเจ้าปุนเถ่ากง (เป็นเถ่ากง) แต่ละแห่ง ผลการศึกษา พบว่า 1. เนื่องจากปุนเถ่ากง เป็นเทพเจ้าท้องถิ่นแถบชายทะเลทางตอนใต้ของจีน ซึ่งเป็นท้องถิ่นของกลุ่มชาวจีนกลุ่มใหญ่สามกลุ่ม คือแต้จิ๋ว ฮกเกี้ยนและไหหลำ ที่อพยพมายังประเทศไทย ดังนั้น จีนอพยพเหล่านี้จึงยังมีคติความเชื่อเรื่องปุนเถ่ากง 2. มีการสืบทอดคติความเชื่อเรื่องปุนเถ่ากงในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนทั้งในด้านประเพณี พิธีกรรมต่อมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ในเทศกาลตรุษจีน สารทจีน (ซีโกว) ทิ้งกระจาด กินเจ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายจีนยังร่วมบริจาคเงินเพื่อเป็นสาธารณกุศลผ่านศาลเจ้าปุนเถ่ากง ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน

กนกพร เจริญแสนสวย (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษามิติสัมพันธ์ความเชื่อส่วนบุคคลในเทพเจ้ากวนอู สำหรับการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับสร้างความเชื่อมโยงในมิติความเชื่อส่วนบุคคลของนักธุรกิจจีนย่านเยาวราชที่มีต่อเทพเจ้ากวนอู และเพื่อศึกษามิติสัมพันธ์ของชาวไทย

เชื้อสายจีนที่เป็นความเชื่อส่วนบุคคลในการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจ ขอบเขตของการวิจัย คือ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนโดยเฉพาะนักธุรกิจจีนทั้งหมด 40 คน ในย่านเยาวราชที่มีความเชื่อส่วนบุคคลต่อเทพเจ้ากวนอู อันเป็นแรงผลักดันในการทำธุรกิจ ด้วยสถานประกอบการ ห้าง ร้านค้า ของนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏอยู่บนถนนเยาวราช โดยไม่จำกัดขนาดของธุรกิจ ทั้งกิจการขนาดเล็ก กิจการขนาดกลาง และกิจการขนาดใหญ่ ในระยะเวลารวมทั้งสิ้น 6 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 ผลการวิจัย พบว่า ความเชื่อของบุคคลมองเทพเจ้ากวนอูเป็นบุคคลที่ควรเคารพในด้านชื่อเสียง ความกล้าหาญอดทน ขยันขันแข็ง ซึ่งเป็นการแทนสัญลักษณ์ในการใช้สอนคนทั่วไปเป็นคติประจำใจในการทำงาน และใช้ในการดำเนินธุรกิจ มิติสัมพันธ์ของความเชื่อส่วนบุคคลในเทพเจ้ากวนอูสำหรับการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช มีความคล้ายคลึงกัน โดยมองว่าเทพเจ้ากวนอูเหมือนเทพแทนหรือแสดงสัญลักษณ์ถึงความซื่อสัตย์ อดทน รักพวกพ้อง ขยันขันแข็ง มีความกตัญญู รู้คุณ ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจุบันการสื่อสารและการสร้างภาพลักษณ์ลักษณะบุคคลในตัวเทพเจ้ากวนอูตามความเชื่อ มักจะมีการสร้างสรรค์ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ปากต่อปากของคนสมัยก่อน หรือจากรายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือจากสื่ออื่น ๆ ทำให้การรับรู้ความเชื่อของธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชมีลักษณะความเชื่อที่คล้ายคลึงกันเพียงแต่อาจปรับเปลี่ยนบริบทให้เหมาะสมกับธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีน นำความเชื่อนั้นไปเป็นหลักคิดและไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

Long GaoYun (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อ : ความเชื่อรูปเคารพ และบทบาท” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กำเนิดและพัฒนาการของศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อ ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน และการวางแผนผัง ตลอดจนการตกแต่งของศาลเจ้าทั้งศึกษาความเชื่อของรูปเคารพที่ปรากฏอยู่ในศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อ และศึกษากิจกรรมของผู้มากราบไหว้ ตลอดจนจุดประสงค์ของการมากราบไหว้ เพื่อศึกษาบทบาทของศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อที่มีต่อชุมชน ขอบเขตของการวิจัย คือ ศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อ ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร การสังเกตการณ์ในพื้นที่ของการศึกษา การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 40 คน ซึ่งเป็นคนที่มากราบไหว้ที่ศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อ และการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อีก 1 คน ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์สมชาย เฉยศิริ ผู้ให้กำเนิดศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2534 เดิมทีเป็นเพียงศาลเจ้าเล็ก ๆ ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ท่านดำริจะพัฒนาศาลเจ้าแห่งนี้ให้ใหญ่โตสง่างาม เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษามายุ 72 พรรษา การก่อสร้างศาลเจ้าใหม่แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2543 ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน ปรากฏในการวางแผนผังการตกแต่ง และการจัดวางตำแหน่งของรูปเคารพ ด้วยการเน้นความสมดุลในการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ การประดับตกแต่งด้วยประติมากรรมและภาพจิตรกรรมเป็นแบบศิลปกรรมจีน เป็นความเชื่อในลัทธิเต๋า นอกจากนี้รูปเคารพของศาลเจ้าแห่งนี้ ทั้งหมดมาจากลัทธิเต๋า บทบาทของศาลเจ้าหนานจาซาไท้จื้อมีต่อชุมชน คือ เป็นสถานที่พึ่งทางจิตใจ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมแก้ปวง และทำบุญต่าง ๆ นอกจากนี้ศาลเจ้าแห่งนี้

เป็นสถานที่พบปะสมาคมเรียนรู้ให้ความบันเทิง ให้ความช่วยเหลือ และเป็นศูนย์กลางของลัทธิเต๋าในประเทศไทย

สุนีย์รัตน์ เดชวิริยะกุล (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อของชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษาประติมากรรมรูปเคารพ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประติมากรรมรูปเคารพในศาลเจ้าแต่ละแห่ง และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบประติมากรรมรูปเคารพของศาลเจ้าแต่ละแห่งในด้านต่าง ๆ เช่น การนับถือศาสนา ความหลากหลาย ความนิยม การให้ความสำคัญรวมถึงศึกษาเปรียบเทียบในการด้านความเหมือน และความแตกต่างของศาลเจ้าแต่ละแห่ง ขอบเขตของการวิจัยคือ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 แห่ง ซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีความเก่าแก่ ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนชาวจีนดั้งเดิมในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครในการศึกษาจะใช้วิธีการสืบค้นข้อมูลทางด้านเอกสาร การสำรวจและศึกษาประวัติของศาลเจ้า ลัทธิศาสนา ประติมากรรมรูปเคารพภายในศาลเจ้าด้วยการสัมภาษณ์ถ่ายภาพ จดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า 1. ศาลเจ้าที่สำรวจ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ศาลเจ้าที่มีการนับถือศาสนาเดียวและศาลเจ้าที่มีการนับถือมากกว่า 1 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อ และความเชื่อท้องถิ่นของชาวจีนดั้งเดิม 2. ในการนับถือประติมากรรมรูปเคารพของชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษาจะไม่มี การแบ่งแยกรูปเคารพเฉพาะกลุ่มอย่างชัดเจน 3. การให้ความสำคัญกับประติมากรรมรูปเคารพ สรุปได้ 2 ประการ คือ จากการเป็นรูปเคารพดั้งเดิมตั้งแต่สมัยแรกสร้างศาลเจ้า และจากการเป็นรูปเคารพที่ถือว่าศักดิ์สูงกว่าหรือได้รับความนิยมในการนับถือมากกว่า 4. ประติมากรรมรูปเคารพในศาสนาพุทธ เช่น พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (เจ้าแม่กวนอิม) พระสังกัจจายน์ในศาสนาเต๋า เช่น เจ้าพ่อเสือ เทพเจ้ากวนอู ในศาสนาขงจื้อ เช่น ขงจื้อ และในความเชื่อท้องถิ่น เช่น ปิงเถ่ากง เป็นต้น

ขรรค์ชัย อภิสุภาพ (2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเกี่ยวกับอาคารศาลเจ้าจีน และเพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าที่ประจำศาลเจ้าจีน ขอบเขตของการวิจัยคือ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 แห่ง ซึ่งเป็นศาลเจ้าจีนมีความเก่าแก่ ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนชาวจีนดั้งเดิมในพื้นที่เขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับอาคารศาลเจ้าจีนและความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าประจำศาลเจ้า ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้าง และส่วนประกอบของศาลเจ้าปูนเถ่ากง ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้าง และส่วนประกอบของศาลเจ้าปูนเถ่ากงความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้างและส่วนประกอบของศาลเจ้าไต่ฮั่นเตียน ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้าง และส่วนประกอบของศาลเจ้าตั้งเซ่งอ่อง ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้างและส่วนประกอบของศาลเจ้าสำเล้งเตียน กวนต๋ากัน ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้างและส่วนประกอบของศาลเจ้าแม่ทับทิม ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าประจำศาลเจ้าจีน ได้แก่ แคะเจ้าประจำศาลเจ้าปูนเถ่ากง เทพเจ้าประจำศาลเจ้าไต่ฮั่นเตียน เทพเจ้าประจำศาลเจ้าตั้งเซ่งอ่อง เทพเจ้าประจำศาลเจ้าสำเล้งเตียนกวนต๋ากัน และเทพเจ้าประจำศาลเจ้าแม่ทับทิมความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ได้มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนถึง

ปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ปลูกฝังให้ชาวไทยเชื่อสาวยเงินและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าเงินเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม โดยเฉพาะการรธรรมอันแสดงออกต่อบรรพบุรุษ และผู้มีพระคุณ ตลอดจนปลูกฝังให้ชาวไทยเชื่อสาวยเงินมีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ กตัญญู อันเป็นสิ่งที่ควรได้รับการสืบทอดเผยแพร่ และอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปเคารพบุคคลสำคัญทางศาสนาของจีนสรุปได้ว่า คนจีนแม้มีการนับถือในลัทธิศาสนาที่เหมือนกัน ได้แก่ ศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธ ศาสนาขงจื้อ และความเชื่อท้องถิ่น รูปเคารพนอกจากช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธาแล้วยังให้ผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยรูปเคารพจัดเป็นสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นจากตำนาน เรื่องเล่าใน ศาลเจ้าแต่ละแห่งมักจะมีรูปเคารพมากกว่า หนึ่งองค์ รูปเคารพหลัก มักใช้เป็นชื่อเรียกศาลนั้น ๆ เช่น ศาลเจ้ากวนอู มีรูปเคารพหลักเป็นเทพกวนอู รูปเคารพอื่น ๆ ก็จะเป็นรูปเคารพรอง

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีนในย่านเยาวราช

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีน ในย่านเยาวราชมีอยู่ ดังนี้

ชนาธิป แห่งกระโทก และคณะ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช โดยศึกษาปัจจัยด้านข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช ความต้องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช ขอบเขตของการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช จำนวน 400 คน ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20-25 ปีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี นักศึกษา รายได้ต่อเดือน 1-10,000 บาท เชื้อชาติไทย และนับถือศาสนาพุทธ นักท่องเที่ยวรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราชจากเพื่อน เดินทางด้วยยานพาหนะรถประจำทางมากับครอบครัว เคยมา 4 ครั้งขึ้นไป มาเที่ยวต่อครั้ง 2 ชั่วโมง มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งประมาณ 1-500 บาท มาเพื่อรับประทานอาหาร ซื้ออาหาร และจะกลับมาท่องเที่ยวเยาวราชอีก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราชอยู่ในระดับมาก และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราชโดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วย

นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช : พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นจีนในย่านไชน่าทาวน์เยาวราชในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย เพื่อวิเคราะห์ “อัตลักษณ์เชิงซ้อน” ที่มีลักษณะหลากหลายในพื้นที่ทางวัฒนธรรมในย่านเยาวราช รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยและบริบททางสังคมที่มีผลต่อการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ขอบเขตของการวิจัย คือ เทศกาลตามประเพณีจีนซึ่งจัดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจำนวน 4 เทศกาล คือ

เทศกาลตรุษจีน เทศกาลบ๊ะจ่าง เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลกินเจ โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2555-พ.ศ. 2558 รวมถึงแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในย่าน ได้แก่ ศูนย์ประวัติศาสตร์ เยวราช วัดไตรมิตรวิทยาราม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเขตสัมพันธวงศ์ และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านเก่าเล่าเรื่องชุมชน เมืองเจริญไชย ผลการวิจัย พบว่า เทศกาลตามประเพณีจีนและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในย่าน เยวราชเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กลุ่มต่าง ๆ นำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีน ในพื้นที่ เยวราชมีกลุ่มที่จัดงานเทศกาลและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ อยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง คือ สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ สภาวัฒนธรรมเขตสัมพันธวงศ์ นักการเมืองท้องถิ่นและ บริษัทออร์กาไนเซอร์ และกลุ่มที่สอง คือ ผู้จัดระดับชุมชน มีทั้งสิ้น 3 ชุมชน คือ ชุมชนเวียงนาครเขมม ชุมชนตลาดน้อย และชุมชนเจริญไชย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่นำเสนอ คือ อัตลักษณ์ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เช่น อาหาร อาชีพ พิธีกรรมความเชื่อ และ อัตลักษณ์การเป็นคนไทยเชื้อสายจีนได้ร่วมพระบรมโพธิสมภาร ทั้งนี้ อัตลักษณ์ที่นำเสนอโดยกลุ่มคน ทั้งสองกลุ่มนับว่าเป็น “อัตลักษณ์เชิงซ้อน” ที่ “หลากหลาย” และ “ซ้อนทับ” อีกทั้งยังมีความ ซับซ้อนของผู้สร้างและนำเสนออัตลักษณ์ รวมทั้งมีลักษณะเชิงซ้อนของกระบวนการสร้างสรรค์และวิธี นำเสนออัตลักษณ์ก็มีการผลิตซ้ำ ประดิษฐ์ สร้าง และอ้างอิงวัฒนธรรมอื่น ซึ่งแปรไปตามปฏิสัมพันธ์ ที่คนในพื้นที่ต้องเผชิญด้วย เช่น นักท่องเที่ยว กลุ่มทุน

DENG JUNGE (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการกินเจในย่านเยวราช” มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการกินเจในย่านเยวราช และเพื่อวิเคราะห์บทบาทของวัฒนธรรม การกินเจที่มีต่อสังคมไทย ขอบเขตของการวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกจากพ่อค้าแม่ค้าขาย อาหารเจในย่านเยวราชจำนวน 5 ร้าน และผู้กินเจในย่านเยวราชจำนวน 50 คน ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมการกินเจในย่านเยวราช มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่คนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานใน ประเทศไทย มีวิถีชีวิตการกินเจเป็นกิจวัตรประจำวันของชาวจีนบางกลุ่มในย่านเยวราช เหตุผล การกินเจมีแตกต่างกัน คือ กินเจเพื่อสุขภาพ กินเจเพื่อละเว้นจากการทำบาป กินเจตามอย่างคนอื่น และกินเพื่อความสวยงาม โดยมีความเห็นว่าอาหารเจมีประโยชน์ต่อร่างกาย ทำให้คนกินมีสุขภาพดี แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย และให้มีจิตใจสะอาดและสงบสุข ในด้านบทบาทของการกินเจที่สำคัญ เป็น บทบาทในด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ คือ อาหารเจส่งผลที่ดีต่อสภาพจิตใจ ผู้ที่กินเจมีความเข้าใจ ความรู้สึกของสิ่งมีชีวิตได้เป็นอย่างดี และอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ทำร้ายผู้อื่น ด้านบทบาทเศรษฐกิจ คือ เทศกาลกินเจเป็นวิธีการเผยแพร่วัฒนธรรมของคนจีน ทำให้ย่านเยวราชมีชื่อเสียง ร้านขายอาหารเจ มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยวราชเป็นผู้มีบทบาทอย่างสูงในการ ขับเคลื่อนวัฒนธรรมการกินเจให้แพร่หลายในสังคมไทย

กิตติพงษ์ ตันเจริญ (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การให้ความหมายและพฤติกรรม การซื้อของเช่นไหว้สำหรับเทศกาลตรุษจีนของคนไทยเชื้อสายจีนบริเวณถนนเยวราช” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการให้ความหมายของเช่นไหว้ และศึกษาพฤติกรรมการซื้อของเช่นไหว้ในเทศกาล วันตรุษจีนของคนไทยเชื้อสายจีนบริเวณถนนเยวราช โดยใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์ระดับลึก

ขอบเขตของการวิจัย คือ ผู้ขายสินค้าของเซ่นไหว้บริเวณถนนเยาวราช จำนวน 3 ราย และผู้บริโภคที่เข้ามาซื้อของเซ่นไหว้ในเทศกาลวันตรุษจีนบริเวณถนนเยาวราชจำนวน 15 ราย ผลการวิจัย พบว่า ความหมายของของเซ่นไหว้พบว่ามีการให้ความหมายไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. ความหมายของการไหว้บรรพบุรุษ 2. ความหมายของการไหว้ของควา 3. ความหมายของการไหว้ขนม และ 4. ความหมายของการไหว้ผลไม้ จากการศึกษาพฤติกรรมการซื้อของเซ่นไหว้ในเทศกาลวันตรุษจีนของคนไทยเชื้อสายจีนบริเวณถนนเยาวราช เป็นดังนี้ 1. พฤติกรรมการซื้อที่เกิดจากสิ่งกระตุ้นทางวัฒนธรรม พฤติกรรมการซื้อที่เกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา 2. พฤติกรรมทางด้านจิตวิทยา ในด้านความเชื่อ 3. การแสวงหาทางเลือก การได้รับข้อมูลจากบรรพบุรุษหรือพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย

เสาวรัตน์ โพรพันธ์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาอาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งใช้ในงานเทศกาลของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช และเพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาหารจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาเฉพาะแหล่งชุมชนย่านเยาวราช เขตสัมพันธวงศ์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เลือกลุ่มตัวอย่างคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 20 คน ได้แก่ ชายอายุ 30-50 ปี อาชีพค้าขาย 5 คน อายุ 51 ปีขึ้นไป อาชีพค้าขาย 5 คน หญิงอายุ 30-50 ปี อาชีพค้าขาย 5 คน อายุ 51 ปีขึ้นไป อาชีพแม่บ้าน 5 คน ผลการวิจัย พบว่า อาหารจีนมีบทบาทต่อวัฒนธรรมการบริโภค และเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมในงานเทศกาลต่าง ๆ โดยลักษณะของอาหาร และการประกอบพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมภายนอก ความเจริญด้านต่าง ๆ มีอิทธิพลต่ออาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช ซึ่งส่งผลให้การใช้อาหารในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ลดบทบาทลงจากเดิมที่เคยให้ความสำคัญแก่การซื้อของเซ่นไหว้ แต่เมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลง การเลือกอาหารที่ใช้เซ่นไหว้ในพิธีกรรมต่าง ๆ มีข้อจำกัดเพิ่มมากขึ้น โดยอาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลง หรือลดความสำคัญลง ส่วนมากผู้ที่ประกอบพิธีเซ่นไหว้มักเป็นผู้สูงอายุชาวจีนที่ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีนในย่านเยาวราช สรุปได้ว่าเยาวราชเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมไทย-จีน ที่สำคัญที่สุดของไทย เพราะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย-จีนในทุกมิติทั้งประเพณี-ความเชื่อการสะท้อนอัตลักษณ์ตัวตนคนจีน เศรษฐกิจ การซื้อขายของเซ่นไหว้ที่มีมูลค่าตัวเลข น่าสนใจ การสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อผลทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ วัฒนธรรมไทย-จีนของเยาวราช จึงมีสาระน่าสนใจตั้งแต่ความเก่าแก่ การสืบเนื่องมาจนถึงการอนุรักษ์ทั้งหมด

2.5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมมีอยู่ดังนี้

Du YangGuang (杜阳光) (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “เจ้าแม่กวนอิม ในฐานะเทพผู้ประทานบุตร” วัตถุประสงค์ 1. เหตุใดเจ้าแม่กวนอิมจึงเป็นสัญลักษณ์ของการมีอำนาจในการประทานบุตร 2. เจ้าแม่กวนอิม มีอิทธิพลต่อชาวจีนอย่างไร ขอบเขตของการวิจัย คือ รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์พระสงฆ์ 2 รูป ซึ่งอยู่ในวัดของมณฑลเสฉวน และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมในฐานะเทพผู้ประทานบุตรจำนวน 8 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1. บทสวดเจ้าแม่กวนอิม มีเนื้อหาถึงการมีบุตรหลานมาก ๆ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมจีนที่ให้ความสำคัญต่อการมีลูกหลานสืบตระกูล เจ้าแม่กวนอิมมีความเมตตาและความกรุณาอย่างปราศจากเงื่อนไข เจ้าแม่กวนอิมจึงยังได้รับความนิยมนับถือว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาสตรีและเด็ก จึงมีความเชื่อด้วยว่าท่านเป็นผู้สามารถประทานบุตรให้แก่หญิงที่ต้องการบุตรได้ 2. การสวดมนต์ขอบุตรทุกวัน ไม่ว่าจะสวดที่บ้านหรือที่วัด เกิดผลสำเร็จ เพราะสวดต่อหน้าประติมากรรมรูปเจ้าแม่กวนอิมอุ้มเด็กชาย เจ้าแม่กวนอิมก็เป็นที่ยอมรับของคนจีนในสังคมจีนในด้านการขอบุตรด้วยเช่นกัน จึงมีชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากไม่น้อยที่มาสักการบูชาและขอบุตรกับเจ้าแม่กวนอิม

Ruan ShiHe (阮氏和) (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมในประเทศเวียดนาม” มีวัตถุประสงค์ 1. เหตุใดชาวเวียดนามจึงนับถือเจ้าแม่กวนอิม 2. การนับถือเจ้าแม่กวนอิมของชาวเวียดนาม แสดงออกอย่างไร 3. ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิม มีอิทธิพลอย่างไรต่อชาวเวียดนาม ขอบเขตของการวิจัย คือ รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อของเจ้าแม่กวนอิมในประเทศเวียดนามรวม 7 คน ผลการศึกษา พบว่า 1. ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิมของชาวเวียดนาม มาจากบทสวดมนต์ตามพุทธศาสนานิกายมหายานจากอินเดียและจีนที่เผยแพร่เข้าไปในประเทศเวียดนาม คนจีนในประเทศเวียดนามมีประวัติการตั้งถิ่นฐานมาช้านาน จึงนำวัฒนธรรมและประเพณี ความเชื่อทางศาสนาต่าง ๆ เผยแพร่ในประเทศเวียดนาม จึงให้ชาวเวียดนามต่างมีความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิมจำนวนมาก 2. เจ้าแม่กวนอิมปรากฏในรูปแบบลักษณะของรูปเคารพตามศาสนสถาน วรรณกรรม และประเพณี เทศกาลต่าง ๆ ในประเทศเวียดนามก็มีศาสนสถานที่มีรูปเคารพของเจ้าแม่กวนอิมจำนวนมาก และเทศกาลสำคัญจึงมีพิธีไหว้เจ้าแม่กวนอิม นอกจากนี้ในประเทศเวียดนามเจ้าแม่กวนอิมก็ได้ปรากฏในวรรณกรรมและซีรีส์ด้วย 3. ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิม มีบทบาทต่อการเป็นเครื่องมีอบรมบ่มเพาะเยาวชนเวียดนาม เพราะว่าการนับถือเจ้าแม่กวนอิมมีบทบาทต่อด้านจิตใจโดยตรง โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้นับถือทุกคนมีการรักษากาย วาจา และจิตใจ ให้สงบอยู่เสมอ เพื่อแสดงถึงความศรัทธาและความเคารพในเจ้าแม่กวนอิม นอกจากนี้ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมทั้งหลายยังนับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอีกด้วย

สุวรรณ มุ่งเจริญ (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนากรณีศึกษา : อุทยานศาสนาพระโพธิสัตว์กวนอิม จังหวัดเพชรบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ขอบเขตของการวิจัย คือ พื้นที่ท่องเที่ยวภายในอุทยานศาสนาพระโพธิสัตว์กวนอิม สํารวจกลุ่มตัวอย่างเป็น

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศรวม 800 คน ผลการวิจัย พบว่า ในด้านอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา พบว่า อุปสรรคเกิดจากศรัทธาในศาสนาลดลง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนามีเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดภาพทางศาสนาทั้งแบบศรัทธาจริง และแบบกระแสนิยมจากการประชาสัมพันธ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวมักไปแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีการประชาสัมพันธ์ แต่หากการประชาสัมพันธ์ลดลงก็ทำให้นักท่องเที่ยวลดตามไปด้วย ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานศาสนาพระโพธิสัตว์กวนอิม ทำให้ผู้ศึกษาสามารถกำหนดแนวทางการจัดการได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1. ควรมีการจัดการสถานที่ โดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ ความร่มรื่นของสภาพแวดล้อม ความสะอาด สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้ตอบสนองนักท่องเที่ยว 2. ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ให้ประจำอยู่ตามจุดต่าง ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว 3. ควรจัดให้มีจุดจำหน่ายวัตถุมงคลเพียงจุดเดียว ที่บริเวณวิหารพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เพราะนักท่องเที่ยวทุกคนจะมาสักการะขอพรที่จุดนี้ 4. เพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักมากขึ้น เช่น จัดทัศนศึกษาติดต่อหนังสือพิมพ์จังหวัด ติดต่อรายการโทรทัศน์ ซึ่งหากการประชาสัมพันธ์ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ย่อมส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความศรัทธา และสนใจการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพิ่มมากขึ้น

Lu Yang (卢扬) (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง “กวนอิม : ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชของไทย” มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาเจ้าแม่กวนอิมในฐานะเป็นสัญลักษณ์ของชาวจีน 2. เหตุใดชาวจีนโพ้นทะเล (ชาวจีนในไทย) จึงยังนับถือเจ้าแม่กวนอิม 3. อิทธิพลและบทบาทของเจ้าแม่กวนอิมต่อชาวไทยเชื้อสายจีน ขอบเขตของการวิจัย คือ รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ซึ่งเป็นคนไทยที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราชที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมด้วย และมีความเชื่อหรือมีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ผลการวิจัย พบว่า 1. เจ้าแม่กวนอิมเป็นสัญลักษณ์ของความเมตตา ทำให้คนพันทุกซ์ ดังนั้น ชาวจีนเชื้อสายจีนจึงนับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะ “การให้” โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนสำคัญในศาสนาพุทธ คือ “เมตตา” ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยสำคัญของคนจีนและคนไทยอยู่แล้ว ผู้ที่มีความเชื่อและมีความศรัทธาสามารถนำคุณธรรม จริยธรรมของเจ้าแม่กวนอิมมาเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง 2. ความเชื่อของคนจีนในสังคมไทยมีลักษณะผสมผสานที่น่าสนใจ ชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากเมืองจีนหลายระลอก นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา เป็นกลุ่มคนจำนวนมากที่สุด ที่อพยพมาจากประเทศอื่น แต่ยังคงรักษาความเชื่อ และประเพณีของตนไว้ได้อย่างมีเอกลักษณ์ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะปรับตัว หรือถูกกลืนไปกับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ในสังคมไทยแต่ยังรักษาความมีตัวตนไว้ได้อย่างน่าสนใจ นับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นจารีตปฏิบัติที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะผ่านการใช้สื่อทันสมัยรูปแบบต่าง ๆ 3. ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของสังคมไทยในย่านเยาวราช มีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอาหารการกิน และด้านวิถีชีวิตประจำวัน โดยจะเห็นได้จากแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม นอกจากนี้ยังมีเทศกาล

วันสำคัญ และความเชื่อเรื่องการขอพรต่าง ๆ ซึ่งสื่อให้เห็นถึงการที่ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมได้เข้ามามีบทบาทต่อ ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น ผู้ศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม เกิดความรู้สึกรักใคร่ใจซึ้งแน่นแฟ้น เพราะเชื่อมั่นว่าเจ้าแม่กวนอิมทำให้ชีวิตสมปรารถนา สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมไม่บริโภคนิยมในสังคมวงกว้าง

เฉลิมรัฐ ขนอม (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเพื่อศึกษาผลกระทบของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ขอบเขตของการวิจัย คือ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 50 คน ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายจีนผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 ราย และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ ที่มีความเชื่อหรือมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ประกอบกิจ จำนวน 20 ราย ผลการวิจัย พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม จำแนกได้ 3 ประเด็น คือ ความเชื่อเกี่ยวกับประวัติเจ้าแม่กวนอิม ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม ความเชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิม คือ พระมหาโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรแห่งความเมตตากรุณา สามารถช่วยเหลือผู้เดือดร้อนให้พ้นทุกข์ บันดาลความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ศรัทธาได้ จึงมีการทำพิธีปลุกเสกรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม ความเชื่อในฤกษ์ยามในการปลุกเสกรูปเคารพ การเตรียมเครื่องเซ่นไหว้บูชาการทำพิธีปลุกเสกรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม เพื่อนำรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมไว้เป็นที่บูชาด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม ชาวไทยเชื้อสายจีน มีความเชื่อว่า รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมสามารถดลบันดาลให้เกิดโชคลาภ เมตตามหานิยม รักษาโรคภัยไข้เจ็บ และแคล้วคลาดได้ ด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิมทำให้ผู้ศรัทธาทำพิธีเซ่นไหว้บูชาเจ้าแม่กวนอิมในวาระต่าง ๆ เช่น ในวาระปกติ ในวาระพิเศษ เป็นต้น เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญู เคารพนับถือต่อเจ้าแม่กวนอิม นอกจากความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมดังกล่าวแล้วผลกระทบของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่สำคัญ คือ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อสังคม และวัฒนธรรม

จากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ได้สรุปว่าคนจีนมีความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมมานานแล้ว คนจีนโพ้นทะเลเมื่อมาถึงสังคมไทยก็ยังนับถือเจ้าแม่กวนอิมเหมือนเดิม คนจีนส่วนใหญ่เชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมเป็นสัญลักษณ์ของความเมตตา สามารถทำให้คนพ้นทุกข์ได้ นี่คือสาเหตุที่สำคัญของคนจีนที่มีความเชื่อนับถือเจ้าแม่กวนอิม การนับถือเจ้าแม่กวนอิม จึงเป็นปรากฏการณ์ที่กระจายไปทั่วประเทศไทยและในต่างประเทศ และยังศึกษาได้หลากหลายรูปแบบทั้งในแง่ของความเชื่อพิธีกรรม ผลประโยชน์ที่ได้รับจากเจ้าแม่กวนอิมในด้านต่าง ๆ แม้แต่เรื่องการท่องเที่ยว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชที่มีหลากหลายประเด็น ทั้งที่เป็นตำนานพิธีกรรม สัญลักษณ์จากคติดั้งเดิมมาสู่ความศรัทธา จนเกิดคตินิยมการงดบริโภคเนื้อสัตว์ หรือแม้เกิดผลทางการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่คนทั่วโลกสามารถเดินทางมาสักการะ

บทที่ 3

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

ผู้วิจัยศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

- 3.1 ศาสนสถานและรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม
 - 3.1.1 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม
 - 3.1.2 การสักการบูชา
- 3.2 ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช
 - 3.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับประวัติหรือตำนานของเจ้าแม่กวนอิม
 - 3.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม
 1. ความเชื่อด้านเมตตามหานิยมและการให้โชคลาภ
 2. ความเชื่อด้านการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ
 3. ความเชื่อด้านความแคล้วคลาด
 4. ความเชื่อเรื่องการขอบุตร
 - 3.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติ
 1. ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้าม
 2. ความเชื่อเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติ
- 3.3 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช
 - 3.3.1 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในวัดมังกรกมลาวาส(วัดเล่งเน่ยยี่)
 - 3.3.2 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในมูลนิธิเทียนฟ้า
 - 3.3.3 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในวัชรโพธิสถานมงคลธัญ

3.1 ศาสนสถานและรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม

3.1.1 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม

รูปเคารพ คือ รูป รูปเหมือน หรือสิ่งที่สร้างแทน ที่ทำขึ้นเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสมัยปัจจุบัน “รูปเคารพ” โดยเฉพาะในวัฒนธรรมสมัยนิยมโดยทั่วไปจะหมายถึงสัญลักษณ์ เช่น ชื่อหรือคนที่เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียงหรือมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง การใช้สิ่งของหรือรูปเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่มีความสำคัญเหนือกว่าไม่ว่าจะเป็นตามตัวอักษรหรือตามการตีความหมาย มักจะใช้ในศาสนา วัฒนธรรม การเมือง หรือทางเศรษฐกิจ

ในประวัติศาสตร์ลัทธินิยมทางศาสนาหรือวัฒนธรรมทางศาสนา รูปเคารพจะมีอิทธิพลมาจากรูปที่เป็นตัวเป็นตนไม่ว่าจะเป็นรูปสองหรือสามมิติ ความประสงค์ของรูปเคารพไม่ว่าจะทำ

หน้าที่เพื่อการสั่งสอนหรือเป็นแรงบันดาลใจ หรือเช่นเพื่อการบูชาในฐานะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ ความสำคัญของการใช้รูปเคารพก็ขึ้นอยู่กับสถาบันที่ใช้และสมัยของการใช้

จากการลงภาคสนามของผู้วิจัยพบว่าสถานที่ที่ 1 คือ รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของ วัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่) ไม่ใช่รูปเคารพหลักของวัด เพราะวาอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานของ พระประธาน รูปเคารพหลักของวัด คือ พระโคตมพุทธเจ้า พระอมิตาภพุทธะ พระโฆษชัยคุรุพุทธะ ทั้งหมด 3 องค์ หรือ “ซำป้อหุกโจ้ว” ส่วนรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมอยู่ขวามือ เป็นรูปเคารพประกอบ ของวัดมังกรกมลาวาส แม้ว่าเป็นรูปเคารพประกอบแต่คนที่เข้าวัดก็จะเข้ามาไหว้เสมอ

ภาพที่ 1 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของวัดมังกรกมลาวาส

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่วัดมังกรกมลาวาส

สถานที่ 2 คือ มูลนิธิเทียนฟ้า รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของมูลนิธิเทียนฟ้าเป็นรูปเคารพหลักของที่นี่ เจ้าแม่กวนอิมปางประทานพร แกะสลักจากไม้เนื้อหอมลงรักปิดทอง ผู้คนนิยมมาไหว้ เพื่อขอพรให้ปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพแข็งแรง องค์ทำด้วยไม้จันทร์แกะสลัก รูปแบบศิลปะราชวงศ์ถัง แต่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้น ในสมัยของราชวงศ์ซ่งหรือเมื่อประมาณ 800-900 ปีที่ผ่านมา และเมื่อในปี พ.ศ. 2501 ได้ถูกอัญเชิญมาจากประเทศจีนและมาประดิษฐานอยู่จนกระทั่งปัจจุบันตั้งที่ บริเวณ ถนน จันทน์ ได้เล่าว่า

“วันนี้ วันพระ แรม 8 ค่ำ เดือน 9 องค์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (กวนอิม) ที่โรงพยาบาลเทียนฟ้ามูลนิธิ มีจารึกว่า มีการยืนยันจาก

ผู้เชี่ยวชาญกับภาพวาดที่หมู่บ้านโม่เกา เมืองตุนหวง มณฑลกานซูแล้วว่า เป็นศิลปกรรมชิ้นเอกในสมัยราชวงศ์ถัง (อายุราว 1300 ปี) โดยใช้ไม้เนื้อดี ทั้งท่อนแกะสลักเป็นองค์พระ ทรงมีพระสิริโฉมงดงามหาใดเปรียบปาน ได้ไม่ เดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดอานเล่อ นครลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนเป็นอันมาก ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในจีน ได้มีการลำเลียงองค์พระมายังเกาะฮ่องกง ต่อมาได้ย้ายมาเก็บรักษาไว้ที่บ้านคหบดีท่านหนึ่งในกรุงเทพฯ บังเอิญในขณะนั้นคุณ จูลินทร์ ล่ำซำ ประธานกรรมการโรงพยาบาลเทียนฟ้ามูลนิธิตราบข้าวและเห็นชอบ จึงได้ติดต่อคหบดีท่านนั้น แล้วอัญเชิญมาประดิษฐาน ณ โรงพยาบาลเทียนฟ้า ถนนเยาวราช เพื่อให้สาธุชนจากทั่วทุกสารทิศมากราบสักการะบูชาตราบจนถึงปัจจุบัน”

ภาพที่ 2 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของมูลนิธิเทียนฟ้า

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่มูลนิธิเทียนฟ้า

ภาพที่ 3 รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของวัชรโพธิสถานมงคลัญญ

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่วัชรโพธิสถานมงคลัญญ

สถานที่ 3 คือ วัชรโพธิสถานมงคลัญญ รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมของวัชรโพธิสถานมงคลัญญมีหลายพระองค์ นอกห้องโถงใหญ่มีรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมขนาดใหญ่เป็นหินสลักสีขาวแบบยืนในห้องโถงใหญ่มีรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมเป็นเครื่องลายครามแบบนั่ง

3.1.2 การสักการะบูชา

การสักการะ หมายถึง การกระทำที่ดี การกระทำอย่างดี คือ การต้อนรับ การให้เกียรติ การแสดงความเคารพนับถือ การบูชาด้วยสิ่งของหรือเครื่องอันพึงบูชา เช่น ดอกไม้ อาหาร เป็นต้น การสักการะ เป็นการแสดงออกถึงความเคารพนับถืออย่างสูงต่อบุคคลหรือสิ่งที่ควรเคารพนับถือ เป็นการกระทำที่ชอบ และสิ่งที่เรียกว่าเครื่องสักการะนั้นนิยมจัดแต่งอย่างดี พร้อมบริบูรณ์จากการลงภาคสนามของผู้วิจัยพบว่า วัดมิ่งกรมลาวาส มูลนิธิเทียนฟ้า และวัชรโพธิสถานมงคลัญญ ทั้ง 3 สถานที่ มีการสักการะบูชาก็คล้าย ๆ กัน สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4 เครื่องบูชาของวัดมังกรกมลาวาส

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่วัดมังกรกมลาวาส

ผลไม้ 1. ส้ม เป็นผลไม้ที่นิยมไหว้มากที่สุดในทุก ๆ เทศกาลของชาวจีน โดยความหมายมาจากเสียงของอักษรคำว่า “ผลส้ม” เรียกว่า จวีจื่อ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า จวี คำว่า “จวี” นี้เองที่พ้องเสียงใกล้เคียงกับ “จี” ที่แปลว่า โชคดี มงคล สิริมงคล 2. แอปเปิ้ลเป็นผลไม้ที่นิยมกันมากรองมาจากส้มโดยภาษาจีน เรียกว่า เฟ่งท้อ มีชื่อพ้องกับคำว่าเฟ่งอั่ง แปลว่าปลอดภัย นั่นคือ ไหว้แล้วปลอดภัย จึงนิยมถูกจัดมาไหว้ในช่วงตรุษจีน 3. องุ่น ผลไม้ที่เป็นพวงระย้า ภาษาจีน เรียกว่า ผู่ท้อ แปลว่า ได้รับความสูงขึ้นไป ลอย หรือกำไร ดังนั้น ท่านจะเห็นถูกนำมาไหว้เป็นประจำ 4. สาลี่ ภาษาจีน เรียกว่า ชั่วตังไล้ ชื่อนี้บางท่านว่าชั่ว แปลว่า ภูเขา เพื่อจะได้มีความมั่นคง บางท่านว่าชั่ว ก็คือ จ่อชั่ว หรือคนไทยเรียกว่าเจ้าสัว 5. กัลยั้ย อันนี้มีหลายที่มารวมทั้งชื่อไทยก็กล้วยจะได้เจอแต่อะไรกล้วย ๆ บางท่านว่าภาษาจีนแปลว่ากำไร เหมือนที่โกยเงินโกยทองจึงนิยมใช้ไหว้ใหญ่เป็นกล้วยหอมดิบผิวสวย ๆ และวางหงายขึ้นเวลาไหว้เพื่อให้กอบโกยโชคลาภ 6. แก้วมังกร มีความหมายแสดงถึงความยิ่งใหญ่เปรียบเสมือนมังกรที่พ้องเสียงกับชื่อ 7. สับปะรด มีความหมายแทนหูแทนตาที่มีมากเปรียบเสมือนเปลือกของสับปะรดนั่นเอง

ขนม 1. ขนมเทียน มีความหวานซึ่งความหวานของขนมเทียนนั้นเปรียบเสมือนความราบรื่นและคำว่า “เทียน” ก็เหมือนแสงสว่างในชีวิตด้วย 2. ขนมถ้วยฟู แทนความหมายความเจริญรุ่งเรืองเหมือนคำว่า เฟื่องฟู 3. ขนมเข่ง คนนิยมไหว้มากที่สุดในช่วงตรุษจีน เพราะคำว่าเหนียนเกา ออกเสียงเหมือนคำว่า ปีที่สูงขึ้น ในภาษาจีน 4. ขนมสาลี่ แทนความหมายความรุ่งเรือง 5. ขนมจันอับ (จั้งอับ) แทนความหมายความเพิ่มพูน และมีความสุขตลอด ๆ ไป 6. ชิวท้อ แทนความหมาย อายุยืนยาว ส่วนดอกบัว พบแต่ความสำเร็จ เป็นไม้มงคลเปี่ยมด้วยคุณค่าและเป็นสัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์ พลังสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

สรุปเกี่ยวกับศาสนสถานและรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม ทั้งรูปเคารพและลักษณะสถาปัตยกรรมของสถานที่ประดิษฐานรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมทั้งสามแห่ง เป็นศิลปะจีนตอนใต้ แม้อายุสมัยที่แตกต่างกันแต่ก็สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นจีนโดยเฉพาะชาวจีนแต่จิวที่อพยพมาประเทศไทย มีพิธีกรรมที่สักการบูชาโดยจะเลือกสิ่งของบูชาที่มีความหมายเป็นมงคล นั่นคือ นำความโชคดี สุขภาพดี มาสู่ผู้ทำการบูชา

3.2 ความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเลี่ยงไม่ได้ ความเชื่อบางอย่างเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล บางอย่างเป็นความเชื่อร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งมีการสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ แม้ปัจจุบันวิทยาการต่าง ๆ จะเจริญก้าวหน้าเพียงใด มนุษย์ก็ยังคงเชื่อและแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความเชื่อนั้น ๆ

ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมมาเป็นเวลาช้านาน และยังคงปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช สามารถจำแนกประเด็นได้ 3 ประเด็น ดังนี้

3.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับประวัติหรือตำนานของเจ้าแม่กวนอิม

ชาวจีนมีความเชื่อสืบทอดกันมาว่า เจ้าแม่กวนอิม คือ พระอวโลกิเตศวรมหาโพธิสัตว์ แห่งแดนสุขาวดี เป็นพระโพธิสัตว์แห่งความเมตตา กรุณา คอยโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลายที่มีทุกข์ ช่วยให้สรรพสัตว์ทั้งหลายหลุดพ้น ดังที่ พระอาจารย์เสี่ยเกอ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ประจำวัดเล่งเน่ยยี่ ได้เล่าประวัติของเจ้าแม่กวนอิมไว้ว่า

“ประวัติของเจ้าแม่กวนอิมนั้น มาจากเจ้าหญิงเมี่ยวซ่าน เป็นพระธิดาองค์สุดท้ายของเมี่ยวจวงฮ่องเต้ ฮ่องเต้ผู้นี้เป็นผู้นำที่ค่อนข้างโหดร้าย หวงอำนาจ ส่วนเจ้าหญิงเมี่ยวซ่านนั้น เป็นผู้ที่มิรูปร่างงดงาม มีจิตใจดี เมตตาแก่ทุกคน เพราะต้องการช่วยทุกชีวิตให้พ้นทุกข์และพบกับความสุข เมื่อถึงวัยที่ต้องมีคู่ครอง เจ้าหญิงเมี่ยวซ่าน ทูลพระบิดาว่าจะขอออกบวชเป็นภิกษุณีจนกว่าจะบรรลุประโพธิสัตว์ ซึ่งฮ่องเต้ไม่พอพระทัยมาก ๆ แต่ก็ปล่อยให้เจ้าหญิงออกบวช เพราะคิดว่าพอไปเจอความลำบากแล้วก็จะกลับคืนวังเอง

ระหว่างที่เจ้าหญิงเมี่ยวซ่าน ออกบำเพ็ญธรรม ฮ่องเต้ก็กลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา แต่ก็สู้ผลแห่งความดีที่พระธิดาทำไว้ไม่ได้ สุดท้ายจึงเรียกพระธิดากลับและสั่งให้ทหารประหารเจ้าหญิง แต่ปรากฏว่าดาบใด ๆ ก็ไม่สามารถทำร้ายเจ้าหญิงได้ จนในที่สุดมีเทพยค์มาช่วยพาเจ้าหญิงออกจากวัง หลังจากนั้นเจ้าหญิงก็บำเพ็ญธรรมจนบรรลุประโพธิสัตว์

กวนอิม ขณะที่พระบิดากำลังประชวรหนัก จึงเสด็จไปช่วยพระบิดา โดยปลอมเป็นพระสงฆ์และยอมใช้แขนและดวงตาตนเองมาทำยารักษาพระบิดา ความดีครั้งนี้ทำให้อ่องเต๋คิดได้ว่าเจ้าแม่กวนอิมนั้นดีถึงขนาดยอมสละอวัยวะช่วยผู้อื่น โดยไม่สนอดีตที่ถูกกลั่นแกล้ง อ่องเต๋และพระราชาวงศ์จึงสละราชสมบัติออกบำเพ็ญธรรมในบ้านปลายชีวิต ส่วนเจ้าแม่กวนอิมนั้นได้ดวงตาและแขนกลับคืนดังเดิม

ภายหลังด้วยความที่พระบิดาของเจ้าแม่กวนอิม ทรงโหดร้ายต่อราษฎร ทำบาปมามาก เมื่อตายไป พระบิดาต้องไปเกิดเป็นวัวเพื่อชดใช้กรรม ประชาชนผู้เคารพเลื่อมใสในเจ้าแม่กวนอิมจึงพร้อมใจไม่บริโภคเนื้อวัว ด้วยเกรงว่าจะไปกินถูกเนื้อบิดาของพระองค์ ”

จากตัวอย่างข้างต้นที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงประวัติโดยย่อของเจ้าแม่กวนอิม ทำให้เราได้ทราบถึงชีวประวัติของท่าน ได้รู้จักความเป็นมาของท่านมากขึ้น เจ้าแม่กวนอิมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ศรัทธาในด้านของความรัก ความเมตตา ทรงช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลายที่มีความทุกข์ร้อน โดยไม่แบ่งเพศ วัย ชนชั้น วรรณะ ตั้งแต่ครั้งยังเป็นมนุษย์จนกระทั่งบรรลุปะเป็นพระโพธิสัตว์ ผู้คนจึงเลื่อมใสศรัทธาและกราบไหว้บูชา ขอพรกับท่านอยู่เสมอ เพื่อให้ท่านคุ้มครอง และประทานความสุขความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

หลิน จิ้น ฉาง (วรจิตต์ หลิน) (8 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) เป็นชาวจีนแต่ใจซึ่งย้ายมาอาศัยอยู่ในย่านเยาวราชได้ประมาณ 16 ปี เป็นคนนับถือเจ้าแม่กวนอิม ได้กล่าวถึง ประวัติโดยย่อและการนับถือเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“เจ้าแม่กวนอิม เป็นธิดาองค์ที่สามของพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งได้ปฏิบัติธรรมจนบรรลุปะเป็นพระโพธิสัตว์ คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมเชื่อว่า เจ้าแม่กวนอิมเป็นผู้มีเมตตา ไม่ว่าจะขออะไรท่านก็จะประทานให้ตลอด คนนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะไหว้และสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมทุกวัน โดยจะไหว้ที่บ้านหรือที่วัดก็ได้”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนในฐานะผู้ที่ศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม และประวัติของเจ้าแม่กวนอิมโดยสังเขป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธาของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม รวมไปถึงการสักการะบูชาเจ้าแม่กวนอิมซึ่งถือเป็นหนึ่งในกิจวัตรประจำวันของผู้ศรัทธาทั้งหลาย

ศักดิ์ชัย พงศ์สุทธิกุล (8 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนและที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราชปกติก็ไหว้เจ้าแม่กวนอิมอยู่เสมอ ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“พระโพธิสัตว์กวนอิมได้ถูกยกย่องว่าเป็น “เจ้าแม่แห่งความเมตตา” และยังวนเวียนอยู่บนโลกมนุษย์ เพื่อคอยช่วยเหลือผู้ตกทุกข์

ได้ยาก จึงมีผู้ศรัทธา กราบไหว้บูชา และสร้างรูปองค์จำลองไว้เพื่อบูชา กราบไหว้ เพื่อช่วยให้บันดาลความสุข ความเจริญ จิตใจผ่องใส คอย ช่วยเหลือยามเกิดทุกข์ภัย และเพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเอื้ออาทรที่ ทรงโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลาย บางคนบูชาพร้อมถือศีลกินเจด้วยก็มี”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชนับถือและ ศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิมมาก มีการสวดบูชาเป็นประจำ มีการสร้างรูปจำลองไว้เพื่อกราบไหว้และระลึก ถึงความเมตตาของท่าน และยังมีการถือศีลกินเจ งดทานเนื้อสัตว์ใหญ่ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม

สรุณญา กิตติวงศ์ไพศาล (8 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่กำเนิด ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับประวัติเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“แต่เดิมครอบครัวนับถือเจ้าแม่กวนอิมมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย เรา ก็พอจะรู้เรื่องเจ้าแม่กวนอิมอยู่แล้ว แต่ไม่ได้รู้สึกมาก อาศัยตอนเด็ก ๆ เรา ได้ดูซีรี่ย์จีน ภาพยนตร์จีนต่าง ๆ อย่างเช่น ไซอิ๋ว เจ้าแม่กวนอิม ก็เลยทำให้ เราได้รู้อะไรหลาย ๆ อย่างที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมมากขึ้น”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชบางส่วน ก็ได้รู้จักประวัติและรายละเอียดความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมผ่านทางสื่อต่าง ๆ ของจีน เช่น ซีรี่ย์จีน ภาพยนตร์จีน นวนิยายจีน แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารที่ทันสมัยทำให้เกิดความเข้าใจ เกี่ยวกับตำนานหรือเรื่องเล่าที่มีความซับซ้อนและมีอิทธิปาฏิหาริย์ ได้ดียิ่งขึ้น

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ศรัทธาซึ่งอาศัยอยู่ในย่านเยาวราชทั้งสิ้นท่านนี้ สรุป ได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ที่มีนับถือเจ้าแม่กวนอิมกราบไหว้บูชาเจ้าแม่กวนอิมกันเป็น กิจวัตรประจำวันส่วนใหญ่ และส่วนมากยังรู้จักประวัติความเป็นมาหรือรายละเอียดต่าง ๆ ของเจ้าแม่ กวนอิมโดยสังเขปด้วย ผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมทุกคนเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมเป็นพระโพธิสัตว์แห่งความ เมตตา ทรงช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ จึงมีการกราบไหว้ขอพรกันอยู่เป็นประจำ และ ยังมีการถือศีลกินเจ งดทานเนื้อสัตว์ใหญ่เพื่อเป็นกุศล และเพื่อเป็นการบูชาเจ้าแม่กวนอิมด้วย บางคน ถือศีลกินเจเฉพาะในช่วงเทศกาล บางคนถือศีลกินเจตลอดชีวิตก็มี ทั้งนี้ เชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมมีความ ศักดิ์สิทธิ์

3.2.2 ความเชื่อที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม

เจ้าแม่กวนอิม เป็นพระผู้ทรงเปี่ยมด้วยความรักความเมตตาต่อสรรพสัตว์ เป็นพระ ผู้เปี่ยมด้วยความกตัญญู มีความโดดเด่นในเรื่องของความรัก ความมีเมตตา จึงกลายเป็นอีกหนึ่ง องค์เทพที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ได้รับความนิยมนับจากผู้ที่ศรัทธาจากทั่วโลกรวมทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราชที่หลั่งไหลเข้าไปกราบไหว้บูชา และเป็นสัญลักษณ์แห่งเมตตาตามหาคารุณย์เพื่อโปรดสัตว์ ให้หลุดพ้นจากห้วงทุกข์ จากการศึกษาความเชื่อที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิมของ ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช สามารถจำแนกประเด็นได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความเชื่อด้านการให้โชคลาภ

โชคลาภคือสิ่งที่ได้รับมาโดยไม่ได้คาดหมาย เจ้าแม่กวนอิมมีความเมตตาและความเอ็นดูความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ได้รับการเคารพสักการะอย่างกว้างขวางทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมทั้งชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ความศรัทธาในพระองค์นั้นมีมากมายรอบด้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือพระโพธิสัตว์องค์นี้เป็นสรณะในด้านโชคลาภ เมตตา ขอศีลขอพร เพราะท่านเป็นเลิศทางมหาเมตตากรุณา

จากการศึกษา พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีความเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมมีความศักดิ์สิทธิ์ในด้านโชคลาภ ดังที่ ศุภวรรณ ภัทรบรรกุล (8 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่กำเนิดที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“เมื่อเราศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม สวดบูชาท่านเป็นประจำ ถือศีลกินเจและทำความดีละเว้นความชั่ว ท่านก็จะคอยคุ้มครอง ช่วยเหลือเราชีวิตของเราจะพบกับความรุ่งเรือง พ้นจากความทุกข์ยาก โรคภัยอันตรายทั้งหลาย ด้วยพระบารมีของเจ้าแม่กวนอิม อย่างเราที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมและถือนศีลกินเจมาตั้งแต่เด็ก สวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำ ทุกวันนี้ชีวิตเราก็เจริญก้าวหน้าดี หน้าที่การงานก็ดี มีเงินเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ไม่ขัดสนอะไร สุขภาพก็แข็งแรงดี คือที่ผ่านมาเราแทบไม่มีเรื่องอะไรติดขัดหรือเดือดเนื้อร้อนใจเลย อาจจะมีปัญหาบ้าง แต่ก็เป็นแค่ปัญหาเล็ก ๆ พอเราไหว้เจ้าแม่กวนอิม เราขอพรกับท่าน เราก็รู้สึกสงบมากขึ้น มีสติ มีกำลังที่จะเผชิญกับปัญหานั้น ๆ คือ ทุกอย่างก็กลายเป็นเรื่องง่ายไปเลย คิดว่าคงเป็นเพราะเราศรัทธาในตัวท่านมาตลอด ท่านก็เลยคอยคุ้มครอง คอยช่วยเหลือเรา ทำให้ชีวิตเราราบรื่น เจริญรุ่งเรือง”

จากตัวอย่างข้างต้นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงความเชื่อในด้านโชคลาภที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิมผู้ให้สัมภาษณ์เมื่อพวกเขาศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม ทำความดีและเว้นความชั่วเจ้าแม่กวนอิมก็คุ้มครอง ช่วยเหลือพวกเขา บางที่แม้ว่ามีปัญหาบ้าง แต่เมื่อพวกเขาไหว้เจ้าแม่กวนอิมขอพรกับท่านก็รู้สึกทุกอย่างก็กลายเป็นเรื่องง่ายไปเลย จากนั้นแสดงให้เห็นว่าผู้ศรัทธานอกจากจะไหว้เจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำแล้ว ยังมักจะขอพรกับเจ้าแม่กวนอิมให้ตนเองโชคดี มีชีวิตที่ดี เจริญรุ่งเรืองด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะขอในเรื่องของหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิต การเรียน การค้าขายต่าง ๆ ให้โชคดี เจริญก้าวหน้า ไม่มีโชคร้ายหรืออุปสรรคมาขัดขวาง จะทำสิ่งใดก็ขอให้ราบรื่นไม่มีอะไรติดขัด เป็นต้น

เจ้าแม่กวนอิมนอกจากจะเป็นที่ศรัทธาในด้านความรักความเมตตาแล้ว ยังเป็นที่ศรัทธาในด้านเมตตาตามหานิยมในหมู่คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชด้วยเช่นกัน จะเห็นได้จากการที่ผู้คนมากมายมาเคารพสักการะเจ้าแม่กวนอิมตามวัดต่าง ๆ และขอพรให้ตนเองเป็นที่รักของคนทั่วไปไม่ว่าจะไปที่ใดก็ตาม ดังที่

พิชชาภา เจริญกิจสกุล (8 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีน แต่จิวที่มาไหว้ขอพรเจ้าแม่กวนอิมที่วัดเล่งเน่ยยี่ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิมในด้านเมตตามหานิยมว่า

“เมื่อ 2 ปีก่อนได้มีโอกาสไปแลกเปลี่ยนที่ประเทศเยอรมนี ช่วงก่อนเดินทางก็รู้สึกกังวล ยิ่งใกล้เวลาเดินทางเท่าไรก็ยิ่งกังวลมากเท่านั้น อยากไปก็อยากไป แต่ก็กลัวว่าจะปรับตัวไม่ได้ เพราะเราไม่เคยไปไกลบ้านขนาดนี้มาก่อน ภาษาเยอรมันก็พูดได้แค่แง ๆ ปลา ๆ กลัวจะคุยกับเขาไม่รู้เรื่อง แล้วจะไม่มีเพื่อน กลัวว่าโฮสต์แฟมิลี่จะไม่ดี กลัวหลงทาง คือ กลัวไปหมด พ่อกับแม่ก็เลยแนะนำให้ลองไปไหว้ขอพรเจ้าแม่กวนอิมดู ตอนนั้นพ่อกับแม่เราก็พาเราไปไหว้ขอพรเจ้าแม่กวนอิมตามวัดนั่นวัดนี้ คือ ไปหลายที่มาก เราก็ขอพรกับท่านว่า ขอให้เราเข้ากับคนที่นั่นได้ ขอให้มีเพื่อนคอยช่วยเหลือ ขอให้โฮสต์แฟมิลี่ดีกับเราประมาณนี้ พอได้ไปขอพรก็รู้สึกสบายใจขึ้นมาบ้าง ช่วงนั้นเราสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมทุกวันแล้วเริ่มถือศีลกินเจด้วย พอถึงวันเดินทาง ตอนที่ไปถึงที่ประเทศเยอรมนี โฮสต์แฟมิลี่มารับเราที่สนามบิน คือเขาเป็นกันเองกับเรามาก เราฟังไม่รู้เรื่องเขาก็พยายามอธิบายเป็นภาษาอังกฤษง่าย ๆ ให้เราฟัง เขาดูแลเราดีมากจนรู้สึกเหมือนเราอยู่บ้านตัวเอง คอยช่วยฝึกภาษาเยอรมันในช่วงก่อนโรงเรียนเปิดเทอมให้เราด้วย ตอนไปโรงเรียนพอเพื่อนเห็นว่าเราเป็นคนไทยก็ตื่นเต้นกันใหญ่ เดินไปไหนก็จะทัก ชวนคุย โบกมือให้ตลอด ต่างจากที่เราจินตนาการไว้ก่อนมามาก เพราะบางคนที่เคยเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยนที่มาแชร์ประสบการณ์บอกว่า ตัวเองเจอโฮสต์ไม่ดีบ้าง โดนเหยียดเชื้อชาติบ้าง แต่เราไม่เจอเรื่องแบบนั้นเลย ทุกคนให้การต้อนรับเราดีมาก จนเรากลับมาที่ไทยเราก็กังวลถึงช่วงที่ไปแลกเปลี่ยนอยู่ คิดว่าเป็นเพราะเจ้าแม่กวนอิมท่านตอบรับคำขอของเรา และคอยช่วยเหลือเรา เป็นที่พึ่งทางใจให้เราตลอด เราเลยเป็นที่รักของทุกคนและรู้สึกสบายใจทั้ง ๆ ที่อยู่ไกลบ้าน ตั้งแต่ตอนนั้นเราก็เลยสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมทุกวันและถือศีลกินเจเรื่อยมา”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงความเชื่อของตนเองที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิมในด้านเมตตามหานิยม ผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีโอกาสไปเรียนที่ต่างประเทศ แต่เนื่องจากกลัวว่าจะปรับตัวไม่ได้มีความกังวลมากจึงตามพ่อแม่ไปไหว้ขอพรเจ้าแม่กวนอิม หลังจากนั้นเขาจึงได้เจอคนที่น่ารักและมีน้ำใจยอมมาช่วยเขาด้านการเรียน แสดงให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิมในด้านเมตตามหานิยมมากพอ ๆ กับด้านอื่น ๆ ส่วนมากก็มักจะขอให้ตนเองเป็นที่รักใคร่เมตตาของทุกคนไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใด อย่างคนทำงานก็จะขอให้ตนเอง

เป็นที่รักของหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน หรือบางคนจะเดินทางไปต่างถิ่นต่างแดน ก็ขอให้เป็นที่รักใคร่ และเมตตาของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างนี้เป็นต้น

2. ความเชื่อด้านการรักษาโรครักไข้เจ็บ

โรครักไข้เจ็บเป็นสภาวะผิดปกติของร่างกายหรือจิตใจของสิ่งมีชีวิตซึ่งทำให้การทำงานของร่างกายเสียไปหรืออาจทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิต ยังอาจหมายถึงภาวะการทำงานของร่างกายซึ่งทำให้เกิดอันตรายแก่ตัวเอง ซึ่งจะแสดงออกมาเป็นอาการหรืออาการแสดงต่อโรคนั้น ๆ จากการสำรวจความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช พบว่า มีจำนวนไม่น้อยที่มีความเชื่อในด้านการรักษาโรครักไข้เจ็บ ผู้คนมากมายทั้งในย่านเยาวราชและย่านอื่น ๆ มักจะเดินทางมาสักการะขอพรกับเจ้าแม่กวนอิมในเรื่องของสุขภาพ ดังที่

กานต์ชนิด (8 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนและที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อในด้านการรักษาโรครักไข้เจ็บ สรุปได้ว่า

“ดิฉันนับถือเจ้าแม่กวนอิมตั้งแต่เกิด และมักจะขอพรกับเจ้าแม่กวนอิมให้ตนมีสุขภาพแข็งแรงอยู่เสมอ ครอบครัวของดิฉันไม่มีใครทานเนื้อสัตว์รวมทั้งตัวดิฉันเองด้วย ดิฉันมักจะมาไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่วัดบ่อย ๆ โดยเฉพาะช่วงไหนที่รู้สึกไม่สบายใจ เครียดบ่อย สุขภาพไม่ดี เจ็บป่วยบ่อย ก็จะมาไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่วัดทุกวัน”

จากตัวอย่างข้างต้นที่ผู้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงความเชื่อในด้านการรักษาโรครักไข้เจ็บ เนื่องจากเขานับถือเจ้าแม่กวนอิมตั้งแต่เกิดมาจึงทำให้สุขภาพแข็งแรงอยู่เสมอ บางทีเขารู้สึกไม่สบายใจสุขภาพไม่ดี เจ็บป่วยบ่อยก็จะมาไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่วัดทุกวัน เขาเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมช่วยรักษาโรครักไข้เจ็บทำให้ สุขภาพแข็งแรง จากนั้นทำให้เราได้ทราบว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชก็นิยมขอพรในด้านของสุขภาพ ด้านการรักษาโรครักไข้เจ็บกับเจ้าแม่กวนอิมเช่นเดียวกันกับด้านอื่น ๆ การที่ผู้ศรัทธามาไหว้ขอพรเจ้าแม่กวนอิม แน่นนอนว่าต้องส่งผลดีต่อตัวผู้ขอพรเองตามหลักที่ว่า ใจสบาย กายเป็นสุข พอไหว้ขอพรแล้วเรารู้สึกสบายใจ สุขภาพจิตดี สุขภาพกายเราก็ดีขึ้นไปด้วย โดยปริยาย ซึ่งจากการสำรวจพบว่าผู้ที่มาขอพรเรื่องสุขภาพก็มักจะมีการถือศีลกินเจถวายเจ้าแม่กวนอิมกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งระยะเวลาในการถือศีลก็จะตามแต่ศรัทธาของแต่ละคน การกินเจย่อมดีต่อสุขภาพ เพราะเป็นอาหารย่อยง่าย และจิตใจที่คิดแต่ว่าได้กินอาหารสะอาดที่ไม่มีสิ่งมีชีวิตปนเปื้อน ก็ย่อมทำให้จิตใจสบายอยู่แล้ว

3. ความเชื่อด้านความแคล้วคลาด

แคล้วคลาด คือ ไม่ให้มี ไม่ให้เป็น ไม่ให้ได้เจอ หรือสามารถหลบรอดปลอดภัยได้ เช่น ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงดลบันดาลให้แคล้วคลาดจากภัยอันตราย เชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิม สามารถช่วยปัดเป่าความทุกข์ร้อน รวมถึงภัยอันตรายต่าง ๆ ให้ผู้ศรัทธาได้ ผู้ใดที่ศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม หมั่นสวดบูชา คิดดี พูดดี ทำดี ถือศีลกินเจ ก็จะได้ผลสำเร็จอันพึงปรารถนาทุกประการ พ้นทุกข์พ้นอันตราย ดังที่

วิจิตร แซ่โจ้ว (8 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อในด้านแคล้วคลาด สรุปได้ว่า

“บรรพบุรุษรุ่นปู่ตายายของเรา เดิมเป็นคนจีนแต่จิว ย้ายมาอยู่ประเทศไทยในย่านเยาวราช ตั้งแต่ประมาณ 20 – 30 กว่าปีที่แล้ว ที่บ้านนับถือเจ้าแม่กวนอิมตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ มาถึงรุ่นเราก็ก็นับถือและไหว้เจ้าแม่กวนอิมทุกวัน นอกจากนี้ทุกคนในครอบครัวก็ถือศีลกินเจกันทุกคนด้วย ช่วงต้นปีที่ผ่านมาน้องชายเกิดอุบัติเหตุรถชน โดยน้องชายเป็นคนซ้อนท้ายมอเตอร์ไซค์ เพื่อนของน้องชายที่เป็นคนขับ ขาหัก เอ็นขาด ต้องใส่เฝือกตามเหล็กอยู่นานหลายเดือน ส่วนน้องชายเป็นแค่แผลฟกช้ำ บาดเจ็บเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงเชื่อว่าเป็นเพราะความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิมที่ช่วยให้ น้องชายแคล้วคลาดจากอันตราย”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงความเชื่อของครอบครัวที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิมในเรื่องของความแคล้วคลาด เนื่องจากครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนนับถือเจ้าแม่กวนอิมด้วยความจริงใจ พวกเขาทุกคนก็ถือศีลกินเจกัน น้องชายของเขาเกิดอุบัติเหตุรถชนจึงสามารถรอดพ้นจากอันตรายได้ เขาจึงยิ่งเชื่อถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านความแคล้วคลาดมากยิ่งขึ้น พวกเขา นับถือเจ้าแม่กวนอิมเชื่อว่กันทำความดี ศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม สวดบูชาถือศีลกินเจต่าง ๆ ทำให้เจ้าแม่กวนอิมทรงเมตตาปกป้องคุ้มครองผู้ศรัทธาให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้

4. ความเชื่อเรื่องการขอบุตร

ขอบุตร ก็คือ ขอให้มียุติสืบต่อนามสกุล สืบทอดทายาท คนจีนเห็นเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากโดยเฉพาะการมีลูกชาย เป็นเรื่องสำคัญต่อครอบครัวคนจีน เจ้าแม่กวนอิมได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชโดยทั่วไปก็มาจากที่เจ้าแม่กวนอิมมีความรัก ความเมตตาและความกรุณาอย่างปราศจากเงื่อนไข นอกจากนี้เจ้าแม่กวนอิมยังได้รับความนิยมนับถือว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาสตรีและเด็ก จึงมีความเชื่อด้วยว่าท่านเป็นผู้ที่สามารถประทานบุตรให้แก่หญิงที่ต้องการบุตรได้ ด้วยเหตุนี้ในบางครั้งเราก็จะผู้ที่ต้องการบุตรไปบนบานอธิษฐานต่อเจ้าแม่กวนอิม ดังที่

วรารณ ชัยสุทธิกุล (5 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“เราและสามีแต่งงานกันมาได้ 5 ปีแล้วยังไม่มีบุตร เพราะตนเองสุขภาพไม่แข็งแรง เพื่อนของสามีจึงแนะนำให้ไปขอพรจากเจ้าแม่กวนอิมที่วัดเล่งเน่ยยี่ ตนเองจึงไปขอและปฏิญาณไว้ว่าถ้ามีลูกจะเลิกทานเนื้อวัวตลอดชีวิต ช่วงนั้นตนไหว้และสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมทุกวัน บางวันก็ไปไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่วัด 3 เดือนต่อมาก็ตั้งครรภ์ มีลูกตามที่หวังไว้ ปัจจุบันนี้ตนและสามีถือศีลกินเจ ไม่กินเนื้อสัตว์ใหญ่ตลอดชีวิต และยังหันมานับถือเจ้าแม่กวนอิมแบบเต็มตัวอีกด้วย”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องการขอบุตร เนื่องจากสุขภาพไม่ดี แต่งงาน 5 ปีแล้ว ก็ยังไม่มียูติ เขาก็ทำตามเพื่อนแนะนำให้ไปขอพรจากเจ้าแม่กวนอิมที่วัดทุกวันและเลิกกินเนื้อวัว หลังจากนั้น 3 เดือนก็ได้สมความปรารถนา แสดงให้เห็นว่าเจ้าแม่กวนอิมก็เป็นที่นิยมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านการขอบุตรด้วยเช่นกัน เพราะมีความเชื่อกันว่าท่านเป็นผู้ปกป้องรักษาสตรีและเด็ก เป็นผู้มีเมตตากรุณา จึงมีชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากไม่น้อยที่มาสักการบูชาและขอบุตรกับเจ้าแม่กวนอิม

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ของผู้ศรัทธาซึ่งอาศัยอยู่ในย่านเยาวราช สรุปได้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความเชื่อที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในด้านการดูแลสุขภาพสำหรับการดำเนินการงานสิ่งใด เพื่อความเป็นสิริมงคลและเจริญก้าวหน้า ความเชื่อในด้านการขอพรต่าง ๆ เช่น ขอบุตร ขอให้แคล้วคลาดปลอดภัย ขอให้ตนเป็นที่รักและเมตตา (เมตตาตามหาานิยม) ขอให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือช่วยรักษาโรคภัยต่าง ๆ ให้หายดี ฯลฯ เป็นต้น

3.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติ

เมื่อความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ก็จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของความเชื่อนั้น ๆ โดยการเช่นไหว้บูชา หรือประกอบพิธีกรรม งดการกระทำต่าง ๆ ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติต่อเจ้าแม่กวนอิม ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้าม

ข้อห้าม คือ สิ่งที่ไม่ให้เว้นกระทำหรือไม่ให้ทำตามที่กำหนดไว้ สิ่งนี้ทำแล้วจะได้ผลกระทบที่ไม่ดีจึงไม่ควรจะทำ ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช นับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มครองปกป้องรักษาให้ผู้นับถือมีความสุขและเจริญก้าวหน้า จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามหลายประการ เพื่อแสดงถึงความเคารพของผู้นับถือที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม ดังนี้

พระอาจารย์เสี้ยเกอ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ประจำวัดเล่งเน่ยยี่ ได้กล่าวถึงข้อห้ามต่าง ๆ สำหรับผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมไว้ ดังนี้

- “1. ห้ามบริโภคเนื้อสัตว์
2. ห้ามดื่มสุราหรือเสพของมีนเมา
3. ห้ามพูดจาหยาบคาย
4. ห้ามโกหก
5. ห้ามลักทรัพย์
6. ห้ามผิดประเวณี
7. ห้ามเล่นการพนัน
8. ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
9. ห้ามพูดจาให้ร้ายผู้อื่น”

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงกฎเกณฑ์ข้อห้ามต่าง ๆ ที่ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมพึงหลีกเลี่ยงที่จะกระทำ ซึ่งส่วนใหญ่เชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติตามข้อเหล่านี้ อาจจะไม่ประทานพรให้สำเร็จดังที่หวัง เพราะการที่จะสวดบูชาและขอพรต่อเจ้าแม่กวนอิมนั้น เราต้องมีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ หากยังทำบาปอยู่ที่เท่ากับจิตใจไม่บริสุทธิ์ ยากต่อการที่เจ้าแม่กวนอิมจะตอบรับคำอธิษฐานภาวนา ชีวิตก็จะไม่เจริญรุ่งเรือง

2. ความเชื่อเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติ

ข้อพึงปฏิบัติคือข้อควรกระทำ ทำแล้วจะได้ผลที่ดีมีประโยชน์ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช นับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มครอง ปกป้องรักษาให้ผู้นับถือมีความสุขและเจริญก้าวหน้า จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับข้อปฏิบัติหลายประการ เพื่อแสดงถึงความเคารพของผู้นับถือที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม การปฏิบัติตนของผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิมตามข้อปฏิบัตินั้น ๆ เป็นการแสดงความเคารพต่อนาง โดยเชื่อว่าปฏิบัติแล้วจะสร้างความเป็นสิริมงคล ความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชีวิต ดังที่

พระอาจารย์เสี้ยเกอ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ประจำวัดเล่งเน่ยยี่ ได้กล่าวถึงข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมไว้ ดังนี้

- “1. กตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ
2. รักษากาย วาจา ใจ ให้สะอาดและสงบอยู่เสมอ
3. ซื่อสัตย์สุจริต
4. ไม่เบียดเบียน
5. ถือศีลกินเจ นุ่งขาวห่มขาว
6. มีจิตใจเที่ยงธรรม
7. มีกิริยามารยาทอ่อนน้อมถ่อมตน
8. ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก
9. ประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมพึงกระทำ ซึ่งส่วนใหญ่เชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติตามคำสอนเหล่านี้ เจ้าแม่กวนอิมก็จะไม่เมตตา และอาจจะไม่ประทานพรให้สำเร็จดังที่หวัง เพราะการที่จะสวดบูชาและขอพรต่อเจ้าแม่กวนอิมนั้น เราต้องมีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ ถ้าปฏิบัติตามข้อเหล่านี้ได้ ท่านก็จะเมตตาประทานพรให้เรา ชีวิตเราก็จะมีความสุขก้าวหน้าและเจริญรุ่งเรือง

จากเนื้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ศรัทธาชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชค่อนข้างให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามข้อพึงปฏิบัติและหลีกเลี่ยงการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นที่ต้องห้าม ด้วยความเชื่อที่ว่าหากปฏิบัติตนอยู่ในธรรม รักษากาย วาจา ใจ ให้สงบสุข ชีวิตก็จะเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า แต่ถ้าไม่ปฏิบัติตามกฎ เชื่อกันว่าเจ้าแม่กวนอิมจะไม่ช่วยเหลือและประทานพร

ให้ อีกทั้งผู้ศรัทธาก็ยังเชื่อว่าการจะนับถือสิ่งใดก็ตาม ก็ควรจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้ครบถ้วนถูกต้องเพื่อเป็นการแสดงความเคารพนับถือ และเพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย

3.3 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

พิธีกรรม คือ กิจกรรมหรือการแสดงออกให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวเพื่อทำให้ความเชื่อนั้น ๆ มีความหมายมากขึ้น เมื่อมนุษย์ดำรงชีวิตโดยมีความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งบางครั้งความเชื่อดังกล่าวมีการสืบทอดต่อกันจนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมนั้น ๆ และแม้ปัจจุบันสังคมจะเจริญก้าวหน้ามากเพียงใด มนุษย์ก็ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และยังคงแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมลักษณะต่าง ๆ รวมไปถึงพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความเชื่อนั้น ๆ

จากการสำรวจชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช พบว่าประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมมีดังนี้

3.3.1 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในวัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่)

พิธีกรรมเกี่ยวกับประวัติและตำนานของเจ้าแม่กวนอิม (วันอาเนี่ยแซ)

วันสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติของเจ้าแม่กวนอิมอย่างวันอาเนี่ยแซ ใน 1 ปีจะมีอยู่ 3 วัน ด้วยกัน คือ วันคล้ายวันประสูติของเจ้าแม่กวนอิม วันคล้ายวันสำเร็จมรรคผล และวันคล้ายวันออกบวช ซึ่งตรงกับวันที่ 19 เดือน 2 เดือน 6 และ 9 ตามลำดับ โดยอิงตามปฏิทินจันทรคติของจีนเป็นหลัก จากการสำรวจ พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในวันก่อนวันอาเนี่ยแซก็จะมีการทำมาค้าขายและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้สะอาดหมดจดด้วยความเป็นสิริมงคล จัดโต๊ะเครื่องบูชาให้พร้อม ส่วนวัดหรือศาลเจ้าต่าง ๆ ก็จะมีการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม

และในช่วงเช้าของวันอาเนี่ยแซ ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมก็จะอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด นุ่งขาวห่มขาว ถือศีลกินเจ และทำการสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมตามปกติ จากนั้นในช่วงสายจึงจะไปประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิมที่วัด ซึ่งก็จะมีพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การถวายเครื่องสักการบูชาเจ้าแม่กวนอิม การแสดงธรรมเทศนา การถวายภัตตาหารเพล เป็นต้น โดยตลอดระยะเวลาวันอาเนี่ยแซทั้ง 3 วัน ผู้ศรัทธาจะถือศีลกินเจและสวดมนต์บูชาเจ้าแม่กวนอิม 3 เวลาต่อวัน ได้แก่ เช้า กลางวัน เย็น ดังนี้

วิมลลักษณ์ หวังสนิทธิธรรม (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่กำเนิดในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการนับถือเจ้าแม่กวนอิมและพิธีกรรมต่าง ๆ ไว้สรุปได้ว่า

“คนไทยเชื้อสายจีนที่นับถือแม่กวนอิม มีความเชื่อในเรื่องของการถือศีลกินเจ งดการบริโภคเนื้อสัตว์ และมีการสวดบูชาเป็นประจำทุกวัน รวมถึงการทำพิธีกรรมในวันสำคัญอย่างวันอาเนี่ยแซ โดยทุกคนจะถือศีลกินเจ แต่งกายด้วยชุดสีขาวเพื่อแสดงถึงความสะอาด บริสุทธิ์ แล้วมาประกอบพิธีกรรม

กันที่วัด อย่างวันนี้วันเกิดเจ้าแม่กวนอิม พอไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่บ้านเสร็จเรา
ก็มาร่วมทำพิธีกรรมต่าง ๆ ที่วัดจนถึงช่วงเย็น”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนในช่วง
วันสำคัญของเจ้าแม่กวนอิมอย่างวันอาเนี่ยแซ ทำให้เราได้ทราบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในเยาวราช
มีความเชื่อว่าการแต่งกายด้วยชุดสีขาวเป็นการแสดงถึงความบริสุทธิ์ของผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม
ทั้งหลาย นอกจากนี้ยังถือศีลกินเจในช่วงวันสำคัญของเจ้าแม่กวนอิมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ รัตน์ แซ่จิว
(4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิว ซึ่งมาไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่สถานธรรมวัชร
โพธิสถานมงคลชัย ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ สรุปได้ว่า

“ดิฉันนับถือเจ้าแม่กวนอิมมาตั้งแต่เด็ก ๆ และเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิม
เป็นพระโพธิสัตว์ผู้มีเมตตา คอยช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ครอบครัวของดิฉันไม่
มีใครทานเนื้อสัตว์ และมีการสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำ เพราะเชื่อว่า
จะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง ทำอะไรก็ประสบผลสำเร็จ เวลาถึงช่วงเทศกาลหรือ
วันสำคัญต่าง ๆ ดิฉันและครอบครัวก็จะแต่งกายนุ่งขาวห่มขาวมาประกอบ
พิธีกรรมที่วัดทุกครั้ง”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่าน
เยาวราชที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม จะเห็นได้ว่าผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมส่วนใหญ่จะถือศีลกินเจและสวดบูชา
เจ้าแม่กวนอิมเป็นกิจวัตรอยู่แล้ว เพียงแต่เมื่อถึงช่วงเวลาที่เป็นวันสำคัญต่างๆ ก็จะมีการปฏิบัติที่
พิเศษขึ้นมากกว่าเดิมเท่านั้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ อรุมา ลีลาอาภา (8 พฤศจิกายน 2561 :
สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิว ได้กล่าวถึงความเชื่อ พิธีกรรมและการนับถือเจ้าแม่กวนอิม
สรุปได้ว่า

“เรานับถือเจ้าแม่กวนอิมมาตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะเคยฝันถึงเจ้าแม่
กวนอิม คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมจะไม่ทานเนื้อสัตว์ มีการสวดบูชาอยู่เป็น
ประจำ การนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะทำให้เรารู้สึกเหมือนมีที่พึ่งทางใจ เมื่อ
เดือดร้อนหรือต้องการสิ่งใดก็สามารถขอพรจากท่านได้ตลอด และยังมีร่วม
การประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญอย่างวันประสูติ วันตรัสรู้ และวันออกบวช
ทุก ๆ ปีด้วย เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ กตัญญู ตอบแทนบุญคุณที่ท่าน
คอยช่วยเหลือเราอยู่ตลอด”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในย่าน
เยาวราชที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม ผู้คนเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมเป็นพระโพธิสัตว์ที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา
กรุณา เมื่อถึงวันสำคัญ จึงมีการประกอบพิธีสำหรับวาระพิเศษเพื่อเป็นการระลึกถึงและแสดงความ
เคารพละกตัญญูต่อท่าน

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชที่นับถือเจ้าแม่
กวนอิมทั้ง 3 ท่านข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความศรัทธาในเจ้าแม่

กวนอิมมาก เพราะเชื่อว่าท่านคอยโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลาย คอยช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนให้พ้นทุกข์ คอยประทานความสุขความเจริญให้อยู่เสมอ เมื่อถึงวันสำคัญของท่าน จึงได้มีการประกอบพิธีกรรม พิเศษขึ้น รวมทั้งยังถือศีลกินเจ นุ่งขาวห่มขาวมาปฏิบัติธรรม มาสักการะท่านที่วัดอีกด้วย เพื่อแสดงความกตัญญู ตอบแทนที่ท่านคอยช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งแก่ผู้ศรัทธาทุกคนมาตลอด

พระอาจารย์เสี้ยเกอ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ประจำ วัดเล่งเน่ยยี่ ได้กล่าวถึงในวันอาเนี่ยแซ วัดมังกรกมลาวาสก็จะประกอบพิธีเจ้าแม่กวนอิมด้วย สรุปได้ว่า

“การประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิมในวันอาเนี่ยแซ ผู้ประกอบพิธี จะต้องเตรียมเครื่องบูชาต่าง ๆ ให้พร้อม ไม่ว่าจะเป็นดอกบัว รูป และเทียน เครื่องบูชาที่ต้องเตรียมในการประกอบพิธีไหว้บูชาเจ้าแม่กวนอิม มี ดอกบัว รูป และเทียน ดอกบัวที่นิยมใช้กัน คือ ดอกบัวสีขาว ซึ่งแสดงถึงความสะอาด บริสุทธิ์ของจิตใจผู้ถวาย ต่อมาเป็นรูป ควันของรูปคือสื่อกลางที่ช่วยให้เทพ และมนุษย์สื่อสารถึงกันได้ เมื่อควันรูปลอยขึ้นฟ้า ก็เหมือนเป็นการส่งสารจาก มนุษย์ไปยังเทพเจ้า และสุดท้ายคือเทียน ซึ่งนิยมใช้สีแดง เนื่องจากคนจีนเชื่อว่าสีแดงเป็นสีแห่งโชคลาภ และแสงสว่างจากเทียน ก็แสดงถึงความสว่างไสว และความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของผู้ประกอบพิธี ส่วนอาหารเช่นไหว้ ซึ่ง ประกอบด้วยอาหารเจ ผลไม้ และเครื่องดื่ม อาหารเจ คือ อาหารที่บริสุทธิ์ ปราศจากเนื้อสัตว์ นิยมใช้อาหารจีน 5 อย่าง โดยจัดใส่ถ้วย ถ้วยละอย่างเป็น จำนวน 5 ถ้วย ส่วนผลไม้ก็เป็นผลไม้ตามฤดูกาล โดยจะใช้ผลไม้ที่มีผิวเรียบ ผลกลมโต ไม่มีรอยบุ๋มหรือซ้ำ เป็นผลไม้มงคล ได้แก่ ส้ม กล้วย องุ่น สาลี่ ชมพู และสุดท้ายคือเครื่องดื่ม จะใช้เป็น ชาจีน ซึ่งชาวจีนใช้ในการไหว้เจ้ามา ตั้งแต่สมัยโบราณ นอกจากนี้ในวันนี้วัดก็จะสวดมนต์กวนอิมตั้งแต่ 10 โมง จนถึง 4 โมงเย็น”

จากบทสัมภาษณ์ของพระอาจารย์เสี้ยเกอ แสดงให้เห็นว่า วันอาเนี่ยแซเป็นวันสำคัญ ของเจ้าแม่กวนอิม คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมก็จะมาเข้าร่วมพิธีที่วัดเล่งเน่ยยี่ เพราะคนไทย เชื่อสายจีนมีความศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิมมาก จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึง เครื่องบูชาต่าง ๆ ที่ใช้ในการไหว้เจ้าแม่กวนอิม ซึ่งทำให้เราได้ทราบถึงกรรมวิธีการเตรียมเครื่องบูชา ที่จะใช้ในการสักการะบูชาเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช และยังได้ทราบถึง ความหมายของเครื่องบูชาแต่ละอย่างด้วย เราจะเห็นได้ว่าเครื่องบูชาทุกอย่างต่างก็มีความหมายสื่อถึง ความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสิริมงคลทั้งต่อตัวผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมพิธี อย่างเช่น การใช้เทียนสีแดง ซึ่ง สีแดงเป็นสีที่เชื่อว่าเป็นสีที่สื่อถึงโชคลาภอย่างนี้เป็นต้น

ภาพที่ 5 พิธีกรรมวันอานี๋แซที่วัดมังกรกมลาวาส

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่วัดมังกรกมลาวาส

3.3.2 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในมูลนิธิเทียนฟ้า

พิธีกรรมเกี่ยวกับประวัติและตำนานของเจ้าแม่กวนอิม (วันอานี๋แซ)

คล้ายกับพิธีกรรมที่จัดขึ้นในวัดมังกรกมลาวาส พิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมที่จัดขึ้นในมูลนิธิเทียนฟ้าก็ตามประวัติและตำนานของเจ้าแม่กวนอิม (วันอานี๋แซ)

นิติพัฒน์ จิตต์สว่างดี (5 พฤศจิกายน 2561 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“อานี๋แซเป็นวันสำคัญขององค์พระแม่กวนอิมมหาโพธิสัตว์ (อวโลกิเตศวร) ในหนึ่งปีจะมีวันอานี๋แซ 3 วัน ซึ่งจะตรงกับปฏิทินจันทรคติจีน ดังนี้ วันที่ 19 เดือน 2 วันประสูติพระโพธิสัตว์กวนอิม วันที่ 19 เดือน 9 วันสำเร็จมรรคผลพระโพธิสัตว์กวนอิม วันที่ 19 เดือน 6 วันออกบวชพระโพธิสัตว์กวนอิม การประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิมในวันอานี๋แซ ผู้ประกอบพิธี จะต้องเตรียมเครื่องบูชาต่าง ๆ ให้พร้อม ในวันนี้ก็มีมูลนิธิเทียนฟ้าจะสวดมนต์กวนอิมตั้งแต่ 10 โมงจนถึงเที่ยงแล้วบางคนจะมาทำบุญและปล่อยชีวิตสัตว์”

จากบทสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตนในช่วงวันสำคัญของเจ้าแม่กวนอิมอย่างวันอานี๋แซ ทำให้เราได้ทราบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนมาเข้าร่วมพิธีกรรมในวันอานี๋แซ เพื่อแสดงถึงความเอาใจใส่ ความเคารพ ความกตัญญูที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม นอกจากการบูชาเจ้าแม่กวนอิมยังสวดมนต์ยังทำบุญตามข้อพึงปฏิบัติตามที่นับถือเจ้าแม่กวน อาทิเช่นปล่อยชีวิตสัตว์ เป็นต้น

3.3.3 พิธีกรรมที่จัดขึ้นในวัชรโพธิสถานมงคลธัญ

1. พิธีกรรมเกี่ยวกับประวัติและตำนานของเจ้าแม่กวนอิม (วันอานี๋แซ)

ตามประวัติและตำนานของเจ้าแม่กวนอิม (วันอานี๋แซ) ที่วัชรโพธิสถานมงคลธัญ ก็จัดพิธีวันอานี๋แซคล้ายกับด้วย

เฉลิมศรี แซ่โจ้ว (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการบูชาเจ้าแม่กวนอิมในวันอานี๋แซที่วัชรโพธิสถานมงคลธัญ สรุปได้ว่า

“การบูชาเจ้าแม่กวนอิมที่วัชรโพธิสถานมงคลธัญในวันอานี๋แซ จะมี การจัดอาหารเจ น้ำชา ผลไม้ ตั้งโต๊ะ ไว้ที่หิ้งพระก็ได้ แต่ต้องวางไว้ต่ำกว่า พระพุทธรูป สูงกว่าพระสงฆ์ หลังจากนั้น เริ่มการสวดด้วยการตั้งนม 3 จบ แล้วสวดบทสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิม ดังนี้ นำโมไต้อ๊อ ไต่บ๊วย กิวโค่ว กิวหลั่ง กวงไต่เล่งก้า กวงสี่อิมผู้สั๊ก (กราบ) 3 จบ จากนั้นสวดต่อ ดังนี้ นำโมฮุก นำโมหวบ นำโมเจ็ง นำโมกิวโค่ว กิวหลั่ง กวงสี่อิมผู้สั๊ก ทังจีไต โอม เกียล้อฮวดโต เกียล้อฮวดโต เกียล้อฮวดโต ล้อเกียฮวดโต ล้อเกียฮวดโต ซาผ้อออ เทียงล้อซัง ตี้ล้อซัง นังลี้หลั่ง หลั่งลี้ซัง เจ็กเฉียก ใจเอียง ห่วยอู่ยตั้ง นำโมม่อออป้อเยี่ยป้อล้อบีก (กราบ) จากนั้นสวดต่อเจ้าแม่กวนอิม อวตาร 84 ภาค จากนั้นก็ตั้งจิตอธิษฐานให้เจ้าแม่กวนอิมช่วยคลบนตาลในสิ่งที่เราหวังไว้ เป็นอันเสร็จพิธี ถ้าคิดจะตั้งบูชาเจ้าแม่กวนอิม แล้วต้องงดทานเนื้อวัว และห้ามถวายอาหารที่มีเนื้อสัตว์ต่อท่านโดยเด็ดขาด”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงขั้นตอนการบูชา เจ้าแม่กวนอิมในวันอานี๋แซ ทำให้เราได้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมข้างต้นนี้ใช้เวลาไม่นานนัก เพียงแต่ต้องอาศัยความตั้งใจ ความบริสุทธิ์และความศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม เพราะมีความเชื่อกันว่า ถ้าผู้ประกอบพิธีมีการรักษากาย วาจาใจให้บริสุทธิ์ ท่านจึงจะตอบรับคำภาวนาและบันดาลความเป็นสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าให้

จากเนื้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงกรรมวิธีต่าง ๆ ในการประกอบพิธีสักการะเจ้าแม่กวนอิมในวันอานี๋แซ ทุกขั้นตอนจะต้องมีความละเอียด พิถีพิถัน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ทั้งรูป เทียน อาหารเจ ผลไม้ รวมไปถึงการจัดเรียงของเซ่นไหว้ การตั้งโต๊ะ การสวดบูชา และยังต้องสำรวมกายใจเมื่อประกอบพิธีอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงความเคารพศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่การดำเนินชีวิตประจำวันด้วย

ภาพที่ 6 พิธีกรรมวันอาเนี่ยแซที่วัชรโพธิสถานมงคลชัย

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่วัชรโพธิสถานมงคลชัย

2. พิธีปล่อยชีวิตสัตว์

ปล่อยสัตว์น้ำปล่อยปลาต่าง ๆ เพื่อเสริมบุญ หรือสะเดาะเคราะห์ต่อสิ่งต่าง ๆ ปล่อยปลาตามวัดหรือปลาที่กำลังจะถูกฆ่าในตลาดให้รอดพ้นจากความตายได้บุญหลายประการ อานิสงส์สูงมากถึงขั้นลดทอนวิบากกรรมได้ปล่อยชีวิตสัตว์คือการทำบุญอย่างหนึ่ง

จากการลงภาคสนามของผู้วิจัยพบว่าทุกวันวันพฤหัสบดีวัชรโพธิสถานมงคลชัย ก็จะจัดพิธีปล่อยชีวิตสัตว์ ก่อนปล่อยปลาทุกคนจะสวดคำอธิษฐานจิตปล่อยปลาดังนี้

“พุทธะบูชา มหาเตชะวันโตข้าพเจ้า บูชาพระพุทเจ้า ขอให้มิได้เดชะ มีอำนาจ มีวาสนาธรรมะบูชา มหาปัญญาข้าพเจ้า บูชาพระธรรม ขอให้มิได้ปัญญา สังฆะบูชา มหาโกละ เวโหข้าพเจ้า บูชาพระสงฆ์ ขอให้มิได้โทษภัยสมบัติ อิมินา ลักกาเรนนะ พุทธัง อัมมัง สังฆัง ปุเชมิข้าพเจ้าขอนอบน้อมถึง พระพุทเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้าอีกทั้งคุณมารดา บิดา คุณครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ คุณทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมะบารมีปัญญาบารมี วิริยะบารมี ขันติบารมี สัจจะบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ที่ข้าพเจ้า ได้บำเพ็ญมา,ตั้งแตร์้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ แสนชาติ กัถิ ที่ข้าพเจ้าได้ บำเพ็ญมา ในปัจจุบันนี้ ตั้งแต่เล็กแต่น้อย จะระลึกได้กัถิ มิระลึกได้กัถิ ขอบุญ บารมีทั้งหลายเหล่านั้น จงมาช่วยประคับประคองข้าพเจ้า ให้สิ้นสรรพทุกข์ ให้สิ้นสรรพโศก ให้สิ้นสรรพโรค ให้สิ้นสรรพภัย คัทรูใด ๆ อย่างมาพ้องพาน ลัพเพลัตตา อะเวรา อภัยาปัชฌา อะนีฆา สุขีอัตตานัง ประริหะรันตุ ขอสัตว์

ทั้งหลายทั้งปวง จงเป็นผู้ไม่มีเวร จงเป็นผู้ไม่มีภัย ขอให้พ้นทุกข์พ้นภัย ปลา
ทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าข้าพเจ้าไม่ช่วยชีวิตไว้ ก็จะถึงซึ่งความตาย ในวันนี้ หรือ
พรุ่งนี้ ขอบุญกุศลที่ข้าพเจ้าช่วยให้ สัตว์พ้นจากความตาย สัตว์พ้นจากที่คุมขัง
ขอบุญบารมีทั้งหลายเหล่านั้น จงมาช่วยประคับประคองข้าพเจ้า ให้สิ้นสรรพ
ทุกข์ ให้สิ้นสรรพโรค ให้สิ้นสรรพภัย ศัตรูใด ๆ อย่ามาพ้อง
พาน ให้ได้บรรลุ มรรคผลนิพพาน ในกาลปัจจุบันนี้เทอญ นิพพานะปัจจะโย
โหตุ”

หลังจากนั้นก็เอาปลาไปปล่อยที่แม่น้ำ จากการลงภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทราบว่า
การปล่อยชีวิตสัตว์ หรือช่วยเหลือชีวิตคนที่ตกยาก ก็นิยมทำเป็นความเชื่อโบราณที่สืบทอดกันมานาน
เพื่อตัดบาปตัดกรรม แก่กรรม ให้ลดลงไปบ้าง แต่มีข้อสังเกตว่าคนจีนในประเทศจีนที่นับถือพุทธ
มหายานก็นิยมปล่อยสัตว์เช่นกัน

จากพิธีปล่อยชีวิตสัตว์แสดงให้เห็นว่า คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมทำตามเจ้าแม่
กวนอิมด้วยความเมตตา รักษาชีวิตทุกแบบนอกจากเลิกกินเนื้อสัตว์แล้วก็ปล่อยชีวิตสัตว์ด้วยคนเข้า
ร่วมพิธีก็มีประโยชน์เสริมให้ชีวิต มีแต่ความสุข ไม่ทุกข์ ไม่หวาดกลัว

3. พิธีปลุกเสกรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม

รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมที่เรากราบไหว้บูชากันนั้น จะต้องผ่านพิธีกรรมการปลุกเสก
เสียก่อน เป็นการปลุกเสกครั้งแรกเพียงครั้งเดียว ซึ่งเชื่อว่าเป็นการอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมมาสถิตย์รูป
เคารพ เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ของรูปเคารพนั้น ซึ่งขั้นตอนในพิธีกรรมการปลุกเสกก็มีอยู่หลายขั้นตอน

ผู้ประกอบการพิธีจะทำการสวด ชิว เบิกทางให้พระโดยใช้แซมฆระวัตไปมาในอากาศ
เพื่ออัญเชิญให้พระที่ลงมาจากสวรรค์มาร่วมพิธี จากนั้นจะใช้รูปสามดอกและกระดาษที่พับเป็นรูป
ดาบวัตไปมาในอากาศเพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย

จากนั้นผู้ประกอบการพิธีจะใช้ธงด้า หรืออ้วเหล็ง ปักด้านหลังรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม
เพื่อป้องกันเสนียดจัญไรเข้ามาในรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม และท่องพระคาถาบูชาเจ้าแม่กวนอิม โดย
ถือรูป 9 ดอก กล่าวคาถาดังนี้

นามอด้าฉือด้าเปย จิวชูจิวนัน กวงด้าหลิงก่าน กวนซืออิมผุซ่า

(สวด 3 รอบและกราบ 3 ครั้ง)

นามมอฝ้อ นามอฝ่า นามอเซ็ง นามอจิวชูจิวนัน

กวนซืออิมผุซ่า ด้าจือตอ อาน ฉือล่าฟาตอ ฉือล่าฟาตอ

ฉือฮูฟาตอ ล่าฉือตาฟอ ล่าฉือตาฟอ ซอพอฮู เทียนหลอเสิน

ตี้หลอเสิน เทียนหลิน่าน น่านหลือเชิน อี้เซียใจหย่าง ฮิวเหยยฉิน

นามอ หมอฮูปอเย่ พอหลอมี

หลังสวดจบ ปักธูปที่กระถางธูป แล้วใช้ฟู่กันเงินแต้มผงสีแดงจุดขึ้นบนฟ้า 1 ครั้ง บนดิน 1 ครั้ง แล้วจุดที่รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม โดยจุดตา 2 ข้าง หู 2 ข้าง จมูก ปาก หัวใจ แขน 2 ข้าง ขา 2 ข้าง มือ 2 ข้าง เท้า 2 ข้าง แล้วสวดคาถาขอประทานบารมีแก่เจ้าแม่กวนอิม ดังนี้

เจี๋ยง้วยตุ้ยฮวยสี่ซัวแต้	เอี้ยวชีวกวงอิมเก้าหวมแก
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงชกหลกแซ
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
หยี่ง้วยตุ้ยฮวยสี่โหวตัว	เอี้ยวชีวกวงอิมจ้อจูซัว
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าหน้มเน็งซิงเฟ่งอั้ง
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
ซาง้วยตุ้ยฮวยสี่จีเกง	เอี้ยวชีวกวงอิมเหี้ยเทียงเท้ง
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าหวมยั้งแกหมีงเฮง
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
สี่ง้วยตุ้ยฮวยสี่จุยเซียง	เอี้ยวชีวกวงอิมชุกโหวแก
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าหวมยั้งบ่อหัวเอียง
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
โหวง้วยตุ้ยฮวยสี่อั้งไ้นัย	เอี้ยวชีวกวงอิมชุกปอโต้ย
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงหกลิ้วเซียง
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
ลักง้วยตุ้ยฮวยสี่ผู้ท้อ	กวงอิมเป่านั่งบ่วงลือบ้อ
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงชกลิ้วตอ
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
ฉิกง้วยตุ้ยฮวยสี่เสียะลิว	เอี้ยวชีวกวงอิมชุกโหวจิว
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงหัวลือฮิว
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
โป้ยง้วยตุ้ยฮวยสี่จื่อลั้ง	เอี้ยวชีวกวงอิมกั้งหวมกั้ง
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงซิงบ่อหลั้ง
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
แก้งง้วยตุ้ยฮวยสี่เซาะไล้	เอี้ยวชีวกวงอิมเหี้ยเทียงไท้
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงบ่อหัวใจ
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง
จี้ง้วยตุ้ยฮวยสี่ห่องทัง	เอี้ยวชีวกวงอิมกิวโค้วหลั้ง
เอี้ยวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงซิงคิงซง
นัมมออนี้ถ้อหุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าเฟ่งอั้ง

จักอิกง้วยต๋ยฮวยสี่กั๊กกี	กวงอิมเล่งเป้าซี้กั้งนั้ง
เอียวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงทุกใต้หลัง
นัมมอออหนี้อ่อกทุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าฝ่งอั้ง
จับหยี่ง้วยต๋ยฮวยสี่เองท้อ	กวงอิมเป่านั้งแปะแป๋ป้อ
เอียวชีวกวงอิมไหล่เป่าอุง	ไหล่เป่าจื่อซุงซงไต้วเฉี่ยวซง
นัมมอออหนี้อ่อกทุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าฝ่งอั้ง
จับหยี่ไก่อ้วยเป่าอุงเกง	เป้าตีกฝ่งอั้งฮกไหล่เจง
กวงอิมฝ่อลั๊กต๋อฮั้งตวง	ชีวจิบักไก่อ้วไหล่ส่งเกง
นัมมอออหนี้อ่อกทุก	กวงอิมฮุกโจ้วเป่าฝ่งอั้ง
ส่งตีกซี้ยั้งเทียมฮกลิว	เทียมตีกฮกลิวเป่าฝ่งอั้ง
เจงไก่อ้วซาเซียฮั้งฮั้ง	ซี้ยั้งฮั้งไห้ส่งเกง
นัมมออวงซี้ฮ้อมฝ่อลั๊ก	กวงอิมฝ่อลั๊กเป่าฝ่งอั้ง
ฝ่อลั๊กหยิกยิกเทียมฮวมกั้ง	กวงเกียงสี่กั้งเสียงอั้งนั้ง
เกียงเสียงจื่อฮั้งใจหลังเสียว	จักอักจื่อจั้งทกหลังตั้ง
นัมมออวงซี้ฮ้อมฝ่อลั๊กหม่อฮ้อลั๊ก	หยิกยิกส่งเกงเป่าฝ่งอั้ง
สี่ซี้ส่งเกงเทียมฮกลิว	ใจเทียมฮกลิวเป่าฝ่งอั้ง

เมื่อท่องพระคาถาจบแล้ว ผู้ประกอบพิธีจะจุดธูป 3 ดอก ไหว้รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมที่ปลูกเสกแล้ว เพื่อขอความเป็นสิริมงคล แล้วเผากระดาษเงินกระดาษทองลงในถังโดยถือธูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมเดินข้ามไฟที่เผากระดาษเงินกระดาษทอง เพื่อให้มีเงินทองโชคลาภ หลังจากนั้นผู้ประกอบพิธีจะสวดมนต์ส่งพระกลับสู่สวรรค์ และทำพิธีขอลาที่บูชาเป็นอันเสร็จพิธี

จากการลงภาคสนามของผู้วิจัย พบว่า พิธีปลูกเสกรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมเป็นพิธีที่สำคัญของต่อผู้ศรัทธาในวัชรโพธิสถานมณฑลฉัญ คนที่มาที่นี่ส่วนใหญ่อีกเคยรวมพิธีนี้ พวกเขาเชื่อว่าเป็นพิธีปลูกเสกรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมการอัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมมาสถิตยังรูปเคารพ เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ของรูปเคารพและได้ประสิทธิผลด้วย

4. พิธีกรรมในวาระปกติ

พิธีกรรมในวาระปกติเป็นพิธีกรรมที่ผู้ศรัทธาในวัชรโพธิสถานมณฑลฉัญปฏิบัติต่อเจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำในแต่ละวัน ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพ ความกตัญญูต่อเจ้าแม่กวนอิมและยังเป็นการสร้างความเป็นสิริมงคล ความเจริญก้าวหน้าแก่ตัวผู้ปฏิบัติด้วย ในการประกอบพิธีกรรมในวาระปกติ จะต้องมีการเตรียมเครื่องบูชา เครื่องเซ่นไหว้ และมีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมดังต่อไปนี้

การเตรียมเครื่องบูชา ในการประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิม ผู้ประกอบพิธีจะต้องเตรียมเครื่องบูชาต่าง ๆ ให้พร้อม ไม่ว่าจะเป็นดอกบัว ธูป และเทียน ดังนี้

นิติพัทธ์ เฉิน (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งมาศึกษาธรรมที่วัดในย่านเยาวราช ได้กล่าวถึง การเตรียมเครื่องบูชาสำหรับประกอบพิธีสักการะเจ้าแม่กวนอิมสรุปได้ว่า

“เครื่องบูชาที่ต้องเตรียมในการประกอบพิธีไหว้บูชาเจ้าแม่กวนอิม มีดอกบัว รูป และเทียน ดอกบัวที่นิยมใช้กัน คือ ดอกบัวสีขาว ซึ่งแสดงถึงความสะอาดบริสุทธิ์ของจิตใจผู้ถวาย ต่อมาเป็นรูป ควันของรูปคือสื่อกลางที่ช่วยให้เทพและมนุษย์สื่อสารถึงกันได้ เมื่อควันรูปลอยขึ้นฟ้า ก็เหมือนเป็นการส่งสารจากมนุษย์ไปยังเทพเจ้า และสุดท้าย คือ เทียน ซึ่งนิยมใช้สีแดง เนื่องจากคนจีนเชื่อว่าสีแดงเป็นสีแห่งโชคลาภ และแสงสว่างจากเทียนก็แสดงถึงความสว่างไสว และความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของผู้ประกอบพิธี”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้กล่าวถึง เครื่องบูชาต่าง ๆ ที่ใช้ในการไหว้เจ้าแม่กวนอิม ซึ่งทำให้เราได้ทราบถึงกรรมวิธีการเตรียมเครื่องบูชาที่จะใช้ในการสักการะบูชาเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช และยังได้ทราบถึงความหมายของเครื่องบูชาแต่ละอย่างด้วย เราจะเห็นได้ว่าเครื่องบูชาทุกอย่างต่างก็มีความหมายสื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสิริมงคลทั้งต่อตัวผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมพิธี อย่างเช่น การใช้เทียนสีแดง เพราะสีแดงเป็นสีที่เชื่อว่าสื่อถึงโชคลาภ เป็นต้น

เครื่องวาง การประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิม นอกจากจะต้องเตรียมเครื่องบูชาแล้ว ก็ยังต้องเตรียมเครื่องวางสำหรับวางเครื่องบูชาต่าง ๆ อันได้แก่ อาหาร ผลไม้ และเครื่องดื่ม ดังที่

นิติพัทธ์ เฉิน (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งมาศึกษาธรรมที่วัดในย่านเยาวราช ได้กล่าวถึง การเตรียมเครื่องวางสำหรับประกอบพิธีสักการะเจ้าแม่กวนอิมสรุปได้ว่า

“เครื่องวางสำหรับประกอบพิธีไหว้เจ้าแม่กวนอิม ประกอบไปด้วย โต๊ะวางเครื่องบูชา ไว้สำหรับวางพวกอาหารเช่นไหว้ โต๊ะวางเครื่องบูชาจะมี 2 แบบ คือ แบบเหลี่ยมและแบบกลม ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมใช้โต๊ะกลมมากกว่า เพราะแสดงถึงการรวมกลุ่มหรือความเท่าเทียมของ คนทุกชนชั้น และกระถางรูป ไว้สำหรับปักธูป โดยขนาดของกระถางสามารถเลือกใช้ได้ตามแต่จะสะดวก”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ทำให้เราได้ทราบถึงการจัดเตรียมเครื่องวางสำหรับวางเครื่องบูชาต่าง ๆ ในการประกอบพิธีไหว้เจ้าแม่กวนอิม จะเห็นได้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความเชื่อในเรื่องของการเลือกเครื่องวาง อย่างเช่น โต๊ะที่ใช้วางเครื่องบูชาและอาหาร เช่นไหว้ต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักจะใช้เป็นโต๊ะกลม เพราะการเลือกใช้โต๊ะกลมนั้น เป็นการสื่อถึงความเท่าเทียมหรือการรวมกลุ่มกันซึ่งใช้ในการจัดเลี้ยงงานต่าง ๆ หรือที่เรียกกันว่าโต๊ะจีน อย่างนี้เป็นต้น

อาหารสำหรับเซ่นไหว้ การเลือกอาหารเซ่นไหว้สำหรับใช้ประกอบพิธีไหว้เจ้าแม่กวนอิม จะต้องใช้เป็นอาหารเจ ซึ่งก็คืออาหารที่บริสุทธิ์ ปราศจากเนื้อสัตว์ ดังที่

วรรณ ชมภูทิพย์ (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งมาศึกษาธรรมที่วัดในย่านเยาวราช ได้กล่าวถึงการเตรียมอาหารเซ่นไหว้สำหรับประกอบพิธีสักการะเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“อาหารเซ่นไหว้ ซึ่งประกอบด้วยอาหารเจ ผลไม้ และเครื่องดื่ม อาหารเจ คืออาหารที่บริสุทธิ์ปราศจากเนื้อสัตว์ นิยมใช้อาหารจีน 5 อย่าง โดยจัดใส่ถ้วย ถ้วยละอย่างเป็นจำนวน 5 ถ้วย ส่วนผลไม้ก็จะเป็นผลไม้ตามฤดูกาล โดยจะใช้ผลไม้ที่มีผิวเรียบ ผลกลมโต ไม่มีรอยบุ๋มหรือข้ำ เป็นผลไม้มงคล ได้แก่ ส้ม กล้วย องุ่น สาลี่ ชมพู และสุดท้ายคือเครื่องดื่ม จะใช้เป็นชาจีน ซึ่งชาจีนใช้ในการไหว้เจ้ามาตั้งแต่สมัยโบราณ”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ทำให้เราได้ทราบถึงการจัดเตรียมเครื่องวางสำหรับวางเครื่องบูชาในการประกอบพิธีไหว้เจ้าแม่กวนอิม คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความละเอียดในการเลือกใช้เครื่องบูชาและอาหารเซ่นไหว้ต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าอาหารเซ่นไหว้แต่ละอย่างจะอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อตามแบบฉบับจีน ไม่ว่าจะเป็นชาจีน ผลไม้มงคล หรืออาหารเจ 5 อย่าง ซึ่งปราศจากเนื้อสัตว์และพืชผักที่มีกลิ่นฉุน เพื่อแสดงถึงความเอาใจใส่ ความเคารพ ความกตัญญูที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิม

5. พิธีการเซ่นไหว้บูชาเจ้าแม่กวนอิมในวาระปกติ

ในวาระปกติ ผู้ศรัทธาจะประกอบพิธีที่บ้าน วัด หรือศาลเจ้าตามแต่สะดวก โดยจะประกอบพิธีทุกวันในตอนเช้าและเย็น ซึ่งพิธีจะเป็นไปในลักษณะการสวดภาวนาหรือสรรเสริญเจ้าแม่กวนอิม ต่อด้วยการอธิษฐานเพื่อให้เจ้าแม่กวนอิมดลบันดาลความสุขความเจริญมาให้ ดังที่

เฉลิมศรี แซ่โง้ว (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการบูชาเจ้าแม่กวนอิมในวาระปกติ สรุปได้ว่า

“การบูชาเจ้าแม่กวนอิมที่บ้านในวันธรรมดา จะมีการจัดอาหารเจ น้ำชา ผลไม้ ตั้งโต๊ะ ไว้ที่หิ้งพระก็ได้ แต่ต้องวางไว้ต่ำกว่าพระพุทธรูป สูงกว่าพระสงฆ์ หลังจากนั้นเริ่มการสวดด้วยการตั้งนโม 3 จบ แล้วสวดบทสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิม ดังนี้ นำโมไตซื่อ ไต้ปุย กิวโค่ว กิวหลั่ง กวงไตเล่งก้า กวงสี่อิมผู้ลัก (กราบ) 3 จบ จากนั้นสวดต่อ ดังนี้ นำโมฮุก นำโมหวน นำโมเจ็ง นำโมกิวโค่ว กิวหลั่ง กวงสี่อิมผู้ลัก ทั้งจีไต โอม เกียล้อฮวดโต เกียล้อฮวดโต เกียล้อฮวดโต ล้อเกียฮวดโต ล้อเกียฮวดโต ล้อเกียฮวดโต ซาผ้อออ เทียงล้อซิ่ง ตี้ล้อซิ่ง นิ่งสี่หลั่ง หลั่งสี่ซิ่ง เจ็กเฉียก ใจเอียง ห่วยอู่ตึง นำโมม่อออป้อเอี้ยป้อล้อบัก (กราบ) จากนั้นก็ตั้งจิตอธิษฐานให้เจ้าแม่กวนอิมช่วยดลบันดาลในสิ่งที่เรา

หวังไว้ เป็นอันเสร็จพิธี ถ้าคิดจะตั้งบูชาเจ้าแม่กวนอิม แล้วต้องงดทานเนื้อวัว และห้ามถวายอาหารที่มีเนื้อสัตว์ต่อท่านโดยเด็ดขาด ”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงขั้นตอนการบูชาเจ้าแม่กวนอิมในวาระปกติหรือในวันธรรมดาทั่วไป ทำให้เราได้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมข้างต้นนี้ใช้เวลาไม่นานนัก เพียงแต่ต้องอาศัยความตั้งใจ ความบริสุทธิ์ และความศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม เพราะมีความเชื่อกันว่า ถ้าผู้ประกอบพิธีมีการรักษากาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ ท่านจึงจะตอบรับคำภาวนาและบันดาลความเป็นสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าให้

จากเนื้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงกรรมวิธีต่าง ๆ ในการประกอบพิธีสักการะเจ้าแม่กวนอิมตามปกติในชีวิตประจำวัน ทุกขั้นตอนจะต้องมีความละเอียด พิถีพิถัน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ทั้งรูป เทียน อาหารเจ ผลไม้ รวมไปถึงการจัดเรียงของเซ่นไหว้ การตั้งโต๊ะ การสวดบูชา และยังต้องสำรวมกายใจเมื่อประกอบพิธีอีกด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อแสดงความเคารพศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่การดำเนินชีวิตประจำวันด้วย

6. พิธีในเทศกาลวันตรุษจีน

วันตรุษจีน หรือวันปีใหม่ของจีน ตรงกับวันที่ 1 เดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ในช่วงก่อนวันตรุษจีน สมาชิกในครอบครัวทุกคนจะช่วยกันทำความสะอาดบ้านและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล ดังที่

นิติพัฒน์ จิตต์สว่างดี (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในช่วงเทศกาลตรุษจีน ดังนี้

“ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 1 ตามปฏิทินจีน (วันจับโหงว) ซึ่งเป็นวันไหว้เจ้าครั้งแรกของปี แต่ละครอบครัวจะจัดโต๊ะเครื่องบูชาไว้หน้าบ้าน หัวหน้าครอบครัวจะจุดเทียนแดง 2 เล่ม ถวายอาหารเจ 5 อย่าง ผลไม้มงคล 5 อย่าง และกระดาษเงินกระดาษทองที่พับเป็นรูปเงินหยวน จากนั้นทุกคนในครอบครัวจุดธูป 9 ดอก ปักลงในกระถางธูป เป็นการสักการะขอพรเจ้าแม่กวนอิมเพื่อความเป็นสิริมงคล หลังจากนั้นก็เผากระดาษเงินกระดาษทองและจุดประทัดก็เป็นอันเสร็จพิธี และในช่วงตลอดวันซิวอิก ทุกคนจะสวมเสื้อผ้าใหม่ทั้งชุดเพื่อต้อนรับปีใหม่ มีการอวยพรกันด้วยส้ม แยกอั่งเปาในช่วงเช้า โดยผู้อาวุโสจะใส่เงินลงในซองสีแดงที่มีคำอวยพรเขียนอยู่บนซอง แล้วมอบให้กับลูกหลาน ส่วนในช่วงเที่ยงถึงเย็นบางครอบครัวก็จะมีการสังสรรค์หรือแยกย้ายไปทำกิจกรรมอื่น ๆ กันตามแต่ละดวงของแต่ละคน”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในวันตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีการไหว้เจ้าแม่กวนอิม การอวยพรและการเฉลิมฉลองต่าง ๆ แต่เราจะเห็นได้ชัดว่าการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายจีนในเทศกาลนี้จะแตกต่างจากการแต่งกายในวันสำคัญของเจ้าแม่กวนอิม เนื่องจากตรุษจีน เป็นวันขึ้นปีใหม่ การใส่เสื้อผ้าสีแดงซึ่งถือกันว่าเป็นสี

ที่สื่อถึงความเป็นมงคลและโชคลาภ แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า จึงเหมาะสมกับเทศกาลแห่งการเฉลิมฉลองมากกว่า

7. พิธีในเทศกาลวันไหว้พระจันทร์

วันไหว้พระจันทร์ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน เชื่อกันว่าเป็นวันที่พระจันทร์เต็มดวงและสวยที่สุด ในวันที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชจะมีการประกอบพิธีไหว้พระจันทร์ เพื่อความเป็นสิริมงคล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

กิตติชัย แซ่ลือ (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำพิธีไหว้พระจันทร์ สรุปได้ว่า

“ในวันไหว้พระจันทร์ ผู้คนจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่เอี่ยม มีการพบปะสังสรรค์กันระหว่างญาติพี่น้องและอวยพรให้แก่กัน ในวันไหว้พระจันทร์ จะมีการไหว้เจ้าในช่วงเช้า ของไหว้จัด เหมือนของไหว้เจ้าตามปกติ แต่เพิ่มขนมไหว้พิเศษ คือ ขนมไหว้พระจันทร์, ขนมโก๋, ขนมเป็ยะ และก็มีมีการไหว้บรรพบุรุษ ของไหว้จัดเหมือนของไหว้บรรพบุรุษตามปกติ แต่เพิ่มขนมไหว้พิเศษ คือ ขนมไหว้พระจันทร์ ไล่อะไรก็ได้, ขนมโก๋ต่าง, ขนมเป็ยะต่างๆ แล้วแต่จะเลือก ผลไม้ไหว้พิเศษ เช่น ส้มโอผลใหญ่ๆ สวย ๆ และในตอนค่ำก็จะมีการไหว้เจ้าแม่พระจันทร์ (กวนอิมเนี่ยเพ้า) ซึ่งของไหว้ก็ได้แก่ รูปเทียน อาหารเจ 5 อย่าง ผลไม้ตามปกติแต่จะเพิ่มส้มโอเข้ามาด้วย อ้อย เครื่องสำอาง ขนมไหว้พระจันทร์ กระดาษพับเป็นรูปเงินหยวน ฯลฯ โดยจะเริ่มทำพิธีเมื่อพระจันทร์ขึ้นสูงสุด ด้วยการจุดธูป 3 หรือ 5 ดอกแล้วตั้งจิตอธิษฐานเพื่อความเป็นสิริมงคล ”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึง พิธีไหว้พระจันทร์ตามลำดับขั้นตอนตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำ ทำให้เราได้ทราบถึงลำดับการไหว้พระจันทร์ที่ถูกต้อง ได้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวันไหว้พระจันทร์ นอกจากนี้ยังได้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธาของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชที่มีต่อเจ้าแม่กวนอิมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอีกด้วย เราจะเห็นได้ว่าทุกคนมีความเอาใจใส่ พิถีพิถันในการเลือกของเช่นไหว้เพื่อถวายแด่เจ้าแม่กวนอิมในทุกครั้งที่ประกอบพิธี ทั้งข้าวของเครื่องใช้ ผลไม้ และอาหารต่าง ๆ

8. พิธีในเทศกาลกินเจ

สำหรับชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ความเชื่อเรื่องการกินเจ เป็นไปในแนวทางของการละเว้นการเอาชีวิตของสัตว์ เพื่อเป็นการสักการบูชาแก่พระมหาโพธิสัตว์กวนอิม อาจเนื่องจากการแพร่หลายของการละเว้นการกินเนื้อวัว ในกลุ่มคนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม การกินเจจึงเป็นอีกหนึ่งพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม

จากการสำรวจ พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีการปฏิบัติตนในช่วงเทศกาลกินเจ ดังที่ ประสิทธิ์ หมั่นในธรรม (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“วันแรกของเทศกาลกินเจจะมีการแต่งกายนุ่งขาวห่มขาว และตั้งโต๊ะสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิม ในช่วงเช้าผู้ถือศีลจะไปสวดมนต์อัญเชิญเทพเจ้าทั้ง 9 เพื่อเริ่มพิธีกินเจ จากนั้นสวดคาถาบูชาเจ้าแม่กวนอิม และมีการสวดอาราธนาศีลให้แก่ผู้ถือศีลกินเจทุกคน ในช่วงกลางวันก็จะมีการถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์จีนและเฝ้ากระตาดเงินกระตาดทองเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ ส่วนในช่วงบ่ายก็มีการสวดมนต์ไปจนถึงตอนเย็น พอช่วงค่ำก็มีการเวียนเทียน สวดอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ

ช่วงเทศกาลกินเจ ในแต่ละวันผู้ที่ถือศีลจะแต่งกายด้วยชุดขาวและถือศีลกินเจ งดเว้นจากการกระทำที่ไม่ดีต่าง ๆ ทั้งด้านกาย วาจา ใจ และที่สำคัญที่สุดคือ งดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์ ถือศีล 5 หรือศีล 8 ทำบุญทำทาน ไหว้พระ สวดมนต์ รักษาจิตใจให้สงบไปตลอดเทศกาลกินเจ

ในวันสุดท้ายของเทศกาลกินเจก็จะมีพิธีกรรมการส่งพระกลับสู่สวรรค์ โดยจะเริ่มพิธีหลัง 19 น. มีการเขียนชื่อทุกคนที่ถือศีลกินเจลงในกระดาษแล้วนำไปเผาไฟซึ่งเชื่อกันว่าเป็นการส่งรายชื่อให้แก่เทพเจ้าเพื่อให้ท่านดลบันดาลความสุขความเจริญมาให้ จากนั้นก็ทำการดับโคมไฟทั้ง 9 ดวงที่จุดไว้ตั้งแต่ตอนเริ่มเทศกาลเป็นอันจบพิธี ถือว่าสิ้นสุดเทศกาลกินเจ”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงพิธีกรรมและการประพฤติปฏิบัติตนต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในช่วงเทศกาลกินเจ ทำให้เราได้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของทุกคนในช่วงเทศกาลนี้ ผู้ถือศีลทุกคนนุ่งขาวห่มขาว รักษาศีล งดเว้นจากการทำบาปทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การพูดจาไม่ดี ผู้ถือศีลทุกคนมีการสำรวมกาย วาจา ใจ เข้าวัด สวดมนต์ ทำบุญทำทาน ทำให้เห็นถึงความสงบมากกว่าในวิถีชีวิตประจำวันตามปกติทั่วไปมาก

จากเนื้อความข้างต้น สรุปได้ว่าเทศกาลกินเจก็เป็นอีกหนึ่งในพิธีกรรมที่สำคัญของผู้ศรัทธาชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช เทศกาลกินเจเป็นเทศกาลที่งดเว้นการฆ่าสัตว์และการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นบาป ผู้ศรัทธาทุกคนจะประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสงบ งดเว้นการกินเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ ที่ทำมาจากสัตว์ อาหารรสจัด รวมไปถึงพืชผักที่มีกลิ่นฉุน และยังมีการทำบุญทำทาน เข้าวัด สวดมนต์ ถือศีลกันอย่างเคร่งครัด เพื่อแสดงถึงความเชื่อ ความศรัทธาและเคารพนับถือต่อเจ้าแม่กวนอิม จะเห็นได้ว่าเทศกาลนี้เป็นเทศกาลที่ก่อให้เกิดความสงบในจิตใจเป็นอย่างมาก

9. พิธีรับขวัญเด็ก

อาจกล่าวได้ว่า แนวทางการปฏิบัติของชาวไทยเชื้อสายจีนในการสร้างสิริมงคลให้ลูกน้อยหลังคลอด เริ่มต้นขึ้นหลังจากกลับจากโรงพยาบาล โดยครอบครัวจะนิยมนำลูกมาไหว้เจ้าที่ ศาลพระภูมิ หรือกราบพระประจำบ้าน เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายช่วยคุ้มครองดูแลลูก ดังที่

สุกัญภัทร ดอกกุหลาบ (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการรับขวัญเด็กไว้ สรุปได้ว่า

“การรับขวัญเด็ก เริ่มตั้งแต่หลังเด็กคลอดได้ 7 วัน โดยจะมีการไหว้เจ้าแม่กวนอิมเพื่ออธิษฐานให้ท่าเมตตาและคอยปกป้องคุ้มครองเด็กให้มีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัย หลังจากนั้น 1 เดือนตามธรรมเนียมจีนนิยมการไหว้พ่อซื้อแม่ซื้อ (อาพั่ว) โดยธรรมเนียมการไหว้ของแต่ละบ้านอาจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเชื่อและความสะดวกของแต่ละครอบครัว ของรับขวัญสำหรับเด็ก ก็สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ลูกกระทรวนเท้า ซึ่งนอกจากจะอิงกับความเชื่อในสมัยโบราณแล้ว ประโยชน์ของกระทรวนเท้ายังทำให้ผู้ใหญ่ทราบว่า ตอนนี้เด็กคลานไปอยู่ที่ไหน และยังช่วยวัดพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี เพราะหากเด็กมีสุขภาพแข็งแรง คลานได้เร็ว เสี่ยงกระทรวนก็จะตั้ง นอกจากลูกกระทรวนเท้าแล้ว สิ่งมงคลสำหรับเด็กจีนและเด็กไทยเชื้อสายจีนยังมีหลายประการ แต่ที่เห็นเด่นชัดคือ เรื่องของฮู้ (ยันต์มงคลของจีน) และเงินแต๊ะเอียซึ่งเป็นอีกหนึ่งของขวัญสิริมงคลที่ผู้ใหญ่ชาวจีนนิยมหามาให้บุตรหลาน เพื่อเป็นการอวยพรให้เด็กเจริญเติบโตแข็งแรง และมีสติปัญญาดี โดยนิยมให้เป็นเลขคู่สี่ เช่น 400 บาท 4000 บาท เพราะคู่สี่ถือเป็นเลขอวยพรในภาษาจีน แปลได้ว่าทุกเวลา มีแต่เรื่องดี ๆ”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมการรับขวัญเด็กของชาวจีนรวมถึงชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและขนบธรรมเนียมในเรื่องของการเลี้ยงลูกที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนอยู่บนพื้นฐานความเชื่อและมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมและสิ่งเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการไหว้เจ้าแม่กวนอิมเพื่อฝากให้ท่านดูแลคุ้มครองเด็ก การไหว้พ่อซื้อแม่ซื้อไปจนกระทั่งของรับไหว้ต่าง ๆ เป็นต้น

10. พิธีแต่งงาน

พิธีแต่งงานเป็นพิธีที่สำคัญสำหรับบ่าวสาวผู้ที่กำลังจะเริ่มต้นชีวิตคู่ด้วยกัน โดยแน่นอนว่าก่อนจะจัดพิธีก็ต้องมีการหาฤกษ์ยามที่เหมาะสมและเป็นสิริมงคลเสียก่อน เพื่อจะได้เตรียมการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและเพื่อให้พิธีมีความเป็นสิริมงคล ราบรื่น โดยในพิธี ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ก็คือ การขอพรต่อเจ้าแม่กวนอิม เพื่อให้ท่านประทานพรให้แก่บ่าวสาวในการใช้ชีวิตคู่

ทองเพียร ใจบุญ (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประกอบพิธีแต่งงานในแบบจีนไว้ สรุปได้ว่า

“คู่บ่าวสาวจะทำการไหว้ฟ้าดินเพื่อให้เป็นสักขีพยานในการใช้ชีวิตคู่ของทั้งสอง โดยของเช่นไหว้จะประกอบไปด้วย ดอกไม้ ธูปเทียน ผลไม้

น้ำชา ไก่หนึ่ง หรือหัวหมูหนึ่ง เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะจุดธูป 3 ดอกและค่านับ 3 ครั้ง จากนั้นก็ปักธูปและทำการไหว้เจ้าแม่กวนอิมต่อด้วยธูปเทียนอย่างละ 3 ดอกและของเซ่นไหว้เหมือนพิธีกินเจ โดยทั้งคู่จะคุกเข่าขอพรต่อเจ้าแม่กวนอิมให้ประทานความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตคู่”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการประกอบพิธีแต่งงานโดยสังเขป แสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม ผู้ศรัทธาจึงนิยมขอพรจากเจ้าแม่กวนอิมกันในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งก็รวมไปถึงเรื่องความสุขและความเจริญก้าวหน้าในชีวิตคู่ด้วย เพราะเป็นที่ทราบกันว่าพระองค์เป็นพระโพธิสัตว์ผู้มีเมตตาสามารถประทานพรให้ผู้ศรัทธาสมหวังได้ทุกอย่าง ทุก ๆ พิธีกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชจึงมักจะมีเจ้าแม่กวนอิมเข้ามาเป็นส่วนสำคัญอยู่เสมอ

11. พิธีแซยิด

แซยิด จัดว่าเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวจีน เรียกก่าย ๆ ก็คือ เป็นการทำกิจกรรมในวันคล้ายวันเกิด ของชาวจีนนั่นเอง และไม่เพียงชาวจีนเท่านั้นที่มีพิธีแซยิด คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชก็ยังนิยมนำมายึดถือปฏิบัติ แต่ความหมายอาจจะผิดเพี้ยนจากประเพณีจีนอยู่บ้าง คือคนไทยจะนำมาใช้ในความหมาย ซึ่งหมายถึงการทำบุญเมื่ออายุครบ 60 ปี แต่สำหรับชาวจีนจะทำได้ตั้งแต่อายุ 1 ปี ไปจนถึงอายุ 49 ปี และจะทำตั้งแต่อายุ 50 ปี ถึง 59 ปี อายุ 60 ปี ถึง 69 ปี อายุ 70 ปีถึง 79 ปี อายุ 80 ปี ถึง 89 ปี และอายุ 90 ปี ถึง 99 ปี

ดั่งที่ นพดล แซ่จิว (25 มกราคม 2562 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำพิธีแซยิดของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชไว้ สรุปได้ว่า

“สำหรับคนไทยเชื้อสายจีนเราจะไม่เหมือนกับคนจีนเลยสักทีเดียว ที่นี้จะทำพิธีแซยิดเมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ โดยการตั้งโต๊ะเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เพื่อแสดงความขอบคุณที่คอยดูแลตลอดมา และไหว้เจ้าแม่กวนอิมเพื่อความ เป็นสิริมงคล ซึ่งของเซ่นไหว้ก็จัดตามปกติเหมือนตอนไหว้เจ้าทั่วไป คืออาหารเจ ผลไม้ น้ำชา จากนั้นก็จะจุดธูป 9 ดอกเพื่ออธิษฐานขอพรให้เจ้าแม่กวนอิมคุ้มครองตนและลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการทำพิธีแซยิดโดยสังเขป ทำให้เราได้ทราบถึงความเป็นมาของพิธีแซยิดทั้งของชาวจีนและไทย รวมไปถึงความสำคัญของพิธีแซยิด และยังได้ทราบถึงจุดประสงค์และขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีแซยิดอีกด้วย และเช่นเคย เจ้าแม่กวนอิมก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในทุก ๆ โอกาส ทุก ๆ ช่วงเวลาของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมใด จุดประสงค์หลักก็ยังคงเป็นการแสดงความกตัญญูและความเคารพต่อเจ้าแม่กวนอิม และขอพรให้เจ้าแม่กวนอิมประทานความเจริญและความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

สรุปได้ว่าในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชนั้น นอกจากกระทำในวาระปกติแล้ว ยังมีพิธีกรรมที่ทำตามเทศกาลอีกด้วย สิ่งที่น่าสนใจคือยังมีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตของมนุษย์แทบจะทุกๆ ช่วงอายุ ไม่ว่าจะเป็น การเกิด การแต่งงาน การฉลองวันคล้ายวันเกิด กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมเข้ามามีส่วนร่วมด้วยทั้งสิ้น ทั้งนี้ ก็เพราะความเชื่อที่ว่า พิธีเหล่านี้จะช่วยสร้างความเป็นสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าแก่ชีวิตของตนเองและครอบครัว ซึ่งพิธีต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปในเนื้อหาข้างต้นนั้น ก็เป็นพิธีกรรมที่คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน โดยเฉพาะการสวดมนต์บูชาเจ้าแม่กวนอิมที่กระทำได้ทุกวัน แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชอย่างมาก

จะเห็นได้ว่า การทำงานภาคสนามของผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีรายละเอียดที่น่าสนใจและสะท้อนความเป็นวัฒนธรรมความเป็นจีนตอนใต้อย่างชัดเจนตั้งแต่รูปแบบสถาปัตยกรรมหรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมทั้งสามแห่ง ตำนานหรือประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่กวนอิมที่เติมไปด้วยอิทธิปาฏิหาริย์แต่ก็เป็นที่รับรู้ในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชเป็นอย่างดีจากสื่อทันสมัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความศรัทธาในองค์เจ้าแม่อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายที่บอกเล่าความศักดิ์สิทธิ์และได้รับความเมตตา ความช่วยเหลือจากเจ้าแม่กวนอิม ไม่ว่าในเรื่องทุกข์ร้อนใด ๆ ทำให้มีกิจกรรมการสักการะบูชา มีพิธีกรรมต่าง ๆ มากมายเป็นการต่อยอดความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม ในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 4

บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทยในย่านเยาวราช

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทยในย่านเยาวราชดังต่อไปนี้

- 4.1 บทบาทต่อปัจเจกบุคคลหรือผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม
 - 4.1.1 ด้านสุขภาพ
 - 4.1.2 ด้านจิตใจ
 - 4.1.3 ด้านการปรับพฤติกรรม
 - 4.1.4 ด้านความรู้เรื่องธรรมะมหายาน
- 4.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ
 - 4.2.1 ด้านการค้าขาย
 - 4.2.2 ด้านการท่องเที่ยว
- 4.3 บทบาทด้านสังคม
 - 4.3.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม
 - 4.3.2 การเป็นศูนย์รวมใจ สร้างความสามัคคี
- 4.4 บทบาทด้านวัฒนธรรม
 - 4.4.1 บทบาทในการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีน
 - 4.4.2 บทบาทในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนไทย-คนจีน

4.1 บทบาทต่อปัจเจกบุคคลหรือผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิม

บทบาท ความหมายโดยทั่วไป หมายถึง การปฏิบัติตามสัทธินี้ หน้าที่อันเนื่องมาจากสถานภาพของบุคคล เนื่องจากบุคคลมีหลายสถานภาพในคนคนเดียว ฉะนั้น บทบาทของบุคคลจึงต้องปฏิบัติไปตามสถานภาพในสถานการณ์ตามสถานภาพนั้น ๆ แต่บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมนั้นมีความหมายที่ซับซ้อนกว่าและมีได้กับเกี่ยวกับสัทธินี้และหน้าที่แต่หมายถึง เจ้าแม่กวนอิมมีอิทธิพล มีความหมาย มีประโยชน์อย่างไรต่อชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ซึ่งในที่นี้ศึกษาจากพิธีกรรมและความเชื่อ พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอาหารการกิน และด้านวิถีชีวิตประจำวัน โดยจะเห็นได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม นอกจากนี้ยังมีเทศกาลวันสำคัญ และความเชื่อเรื่องการขอพรต่าง ๆ ซึ่งสื่อให้เห็นถึงการที่ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมได้เข้ามามีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในหลาย ๆ ด้าน

4.1.1 ด้านสุขภาพ

สุขภาพ หมายถึง ภาวะที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย กล่าวคือ การมีร่างกายที่แข็งแรง ไม่เป็นโรค ไม่พิการ มีความคล่องแคล่ว และมีกำลัง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านร่างกายโดยเห็นได้จากการที่ ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมทุกคนมีความเชื่อในเรื่องการงดทานเนื้อสัตว์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การถือศีลกินเจ รวมไปถึงทั้งการทำจิตใจให้สงบ ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ ส่งผลดีต่อสุขภาพโดยตรง ดังที่

สร้อยญา จิตติ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของการนับถือเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อตนเอง สรุปได้ว่า

“การนับถือเจ้าแม่กวนอิม แน่แน่นอนว่าต้องไม่กินเนื้อสัตว์ ต้องรักษาศีล ทำใจให้สงบ สวรรค์กาย วาจา ใจ อย่างตัวเราเองก็เริ่มหันมาถือศีลกินเจจริงจังได้ประมาณ 4 ปีมาแล้ว ไม่ได้แตะเนื้อสัตว์เลย รู้สึกว่าสุขภาพดีขึ้นเยอะ ตรวจสุขภาพครั้งล่าสุดระบบต่าง ๆ ก็ทำงานปกติ แข็งแรงดี ออกจะแข็งแรงกว่าเมื่อก่อนด้วยซ้ำ”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการนับถือเจ้าแม่กวนอิมที่ส่งผลต่อตนเองซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช แสดงให้เราเห็นว่า การที่ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมมีการปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเช่น การถือศีลกินเจ เป็นต้น ส่งผลดีต่อด้านสุขภาพโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับที่

ชนิตา โพธิ์ติการ (5 ตุลาคม 2561 : สัมภาษณ์) นายกสมคามันักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการถือศีลกินเจไว้ สรุปได้ดังนี้

“คนที่กินเจเป็นประจำจะมีความสามารถด้านทานสารพิษได้สูงกว่าคนปกติ และมักไม่เป็นโรคเรื้อรังรุนแรง เช่น มะเร็ง หัวใจ ความดันโลหิตสูง เส้นเลือดตีบ ไขมันอุดตันในเส้นเลือด หรือแม้แต่ โรคไต ที่ชัดเจนที่สุด คือ คนที่กินเจมักจะไม่มีป่วยเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบขับถ่าย ย่อยอาหารและทางเดินอาหาร อย่างไรก็ตาม การกินเจที่จะเกิดผลอย่างทีกล่าวมาแล้วนั้น ต้องเป็นการกินที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ต้องเป็นอาหารเจที่ปรุงจากผักผลไม้ ถั่ว ไม่ใช่อาหารเจที่มีมัน ๆ ทอด ๆ มีแป้งและไขมันสูง”

จากตัวอย่างข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการกินเจที่มีต่อร่างกายของผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมและถือศีลกินเจ โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการงดบริโภคเนื้อสัตว์ และบริโภคเพียงผัก ผลไม้ ถั่ว และอาหารเจรูปแบบต่าง ๆ ไม่ได้ทำให้ร่างกายขาดสารอาหารหรือส่งผลเสียต่อร่างกายแต่อย่างใด ในทางกลับกัน การกินเจกลับทำให้ระบบต่าง ๆ ในร่างกายทำงานได้ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกันดี และสุขภาพแข็งแรงอีกด้วย นอกจากนี้ไม่ควรกินอาหารเจที่มีแต่แป้งหรือเป็นอาหารทอดน้ำมัน ควรกำหนดอาหารที่หลากหลายและมีความสมดุลกัน

สรุปได้ว่าการกินเจบังเกิดผลในด้านเมตตาจิต เกิดความสงบ สุขุม เยือกเย็น อารมณ์ไม่ฉุนเฉียว ไม่หุนหันพลันแล่น ไม่มโห่งง่าย ดวงวิญญาณแห่งธรรมะ และธรรมญาณอันบริสุทธิ์จะปรากฏออกมาซึ่งสิ่งที่ดี และความดีงามนี้จะช่วยเกื้อกูลส่งเสริม ให้บารมีธรรมของผู้ถือศีลกินเจตามคัมภีร์ในองค์เจ้าแม่กวนอิม จะพัฒนาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีสติมั่นคง มีสมาธิแน่วแน่ ไม่ประมาทเลินเล่อ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและต่อการทำงาน การประกอบอาชีพ นอกจากนี้ความเชื่อความศรัทธาที่เราไม่กินสิ่งมีชีวิตทำให้เราเชื่อมั่นว่า เราสามารถรอดพ้นจากภัยพิบัติต่างๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากสัตว์ ภัยจากเคราะห์กรรม ภัยจากความเสี่ยงในการค้าขาย หรือการทำงาน และเมื่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมจะถึงแก่ความตาย เมื่อวิญญาณออกจากร่าง ก็จะไปสู่ภพภูมิที่ดี หยุดการทำบาป ตัดเวรกรรมที่ผูกพัน ทำให้ไม่เกิดการอาฆาตพยาบาท ทำให้ปราศจากศัตรูทั้งมนุษย์และสัตว์ที่คิดมุ่งร้ายจองเวร สิ่งไม่ดีจะถูกขับไล่ออกไป ความรู้สึกขุ่นมัว มีเดมนจะหมดไป หลังจากกินเจต่อเนื่องกัน เป็นระยะเวลาานาน ๆ ความสดใสจะปรากฏขึ้นในจิตใจ และถ่ายทอดออกไปสู่ใบหน้าให้มีความสะอาดสดใส ผู้ที่กินเจ รวมทั้งครอบครัวและบุตรหลาน และคนในปกครองจะเกิดความรุ่งเรืองในชีวิต มีเหตุให้ไปเกิดอยู่ในดินแดนอารยะ มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ปราศจากการทำร้ายรบกวนฆ่าฟัน ไม่มุ่งร้ายทำลายชีวิตซึ่งกันและกัน ทำให้จิตใจสะอาดไม่ฟุ้งซ่าน จิตใจที่สะอาดทำให้มองเห็นกายอันแท้จริง สามารถสู่พระนิพพานได้ในที่สุด เทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครองรักษาไม่ให้สิ่งเลวร้ายหรือวิญญาณชั่วเข้ามาทำร้าย

4.1.2 ด้านจิตใจ

จิตใจ คือ ความรู้สึกนึกคิด เซวาร์ปัญญา ความสำนึก ความมีสติ แต่ความคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญของจิตใจที่สามารถรู้เห็นได้ บางครั้งจึงใช้คำว่า “ความคิด” แทนดังกล่าวแล้วว่าการกินอาหารที่ไม่มุ่งทำร้ายหรือเบียดเบียนชีวิตสัตว์ให้มาเป็นเครื่องต่ออายุของตน ส่งผลไปถึงสุขภาพร่างกายและแผ่ประโยชน์มาถึงจิตใจของผู้นั้นด้วย ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช จึงย่อมมีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านจิตใจโดยตรง โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้นับถือทุกคนมีการรักษากาย วาจา และจิตใจ ให้สงบอยู่เสมอ เพื่อแสดงถึงความศรัทธาและความเคารพในเจ้าแม่กวนอิม ดังที่

สรวิทย์ ลิ้มเจริญ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของการนับถือเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อจิตใจของตนเอง สรุปได้ว่า

“การที่เรานับถือเจ้าแม่กวนอิม ทำให้เรารู้สึกว่ามีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้รู้สึกสงบ และสบายใจเวลาที่ได้สวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมในทุก ๆ วัน”

จากบทสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า การนับถือเจ้าแม่กวนอิม ส่งผลให้จิตใจของผู้นับถือรู้สึกสงบ สบายใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันคืออยู่แล้วว่า เจ้าแม่กวนอิม เป็นพระโพธิสัตว์ผู้ทรงเมตตากรุณา คอยช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้น เจ้าแม่กวนอิมจึงเป็นที่พึ่งทางใจของผู้ศรัทธาทั้งหลาย ซึ่งสอดคล้องกับที่

สมคิด รุ่งเรือง (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทด้านจิตใจในการนับถือเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“ครอบครัวของผมนับถือเจ้าแม่กวนอิมมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ผมเองก็นับถือเจ้าแม่กวนอิมมาตั้งแต่เกิด บ้านผมเช่าองค์เจ้าแม่กวนอิมมาไว้บูชา มีการตั้งโต๊ะไหว้เจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำทุกวัน รู้สึกว่าไหว้แล้วเกิดความสะดวกสบาย รู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจ ทำให้มีสติในการดำเนินชีวิต รู้สึกจิตใจสงบใจเย็นมากขึ้น”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการที่ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ได้เข้ามามีบทบาทต่อจิตใจของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช รวมไปถึงผู้ที่ศรัทธา นับถือเจ้าแม่กวนอิมทุกคน โดยจะเห็นได้จากคนที่คนส่วนใหญ่คิดว่า การไหว้ การสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิม ทำให้รู้สึกถึงความสงบภายในจิตใจ รู้สึกมีที่พึ่งทางใจ ทำให้เกิดความสะดวกสบาย โดยเฉพาะการสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมทำให้ผู้สวดรู้สึกใกล้ชิดกับเจ้าแม่กวนอิม

วิญญาดา แซ่ลิ้ม (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อจิตใจของตนเอง สรุปได้ว่า

“ดิฉันสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำทุกวัน ทั้งตอนเช้าและตอนเย็น อันนี้เป็นกิจวัตรประจำวันของดิฉันไปแล้ว เพราะทำแล้วรู้สึกสงบ รู้สึกเหมือนจิตใจได้พักจากเรื่องวุ่นวายต่าง ๆ ที่เจอมาทั้งวัน ตอนเช้าเวลาสวดบูชาก็จะรู้สึกว่าเป็นการเริ่มต้นวันใหม่ที่ดี ทำให้ใจเราสงบและมีสติมากขึ้น”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงบทบาทของการนับถือเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อจิตใจของตนเอง แสดงให้เราได้เห็นว่า การนับถือเจ้าแม่กวนอิม มีบทบาทสำคัญต่อชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านจิตใจเป็นอย่างมาก นอกจากจะเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจให้แก่ผู้ศรัทธาแล้ว ยังทำให้ผู้ศรัทธารู้สึกถึงความสงบภายในจิตใจ และเกิดความสะดวกสบายเมื่อได้สักการะบูชาเจ้าแม่กวนอิมอีกด้วย

สรุปได้ว่านับถือเจ้าแม่กวนอิมปัจจุบันได้เผยแผ่ไปยังประเทศต่าง ๆ คนทั่วไปเริ่มยอมรับนับถือเจ้าแม่กวนอิมกันมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะได้พิสูจน์ในสังคมโลกประจักษ์แล้วว่าหลักธรรมของเจ้าแม่กวนอิมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ หรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี และช่วยสร้างความสงบสุขให้เกิดแก่ชาวโลกได้อีกบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้แก่มนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีการก่อการร้าย ทำสงคราม ทำร้ายกัน ทำลายล้างเข่นฆ่ากัน เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรืออำนาจทางการเมือง ทำให้มีคนจำนวนไม่น้อยที่มีความคิดความเชื่อในการไม่เบียดเบียนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตทั่วไป ตามหลักเมตตาธรรมในองค์เจ้าแม่กวนอิม ดังมีการสร้างรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะที่พบในประเทศไทย โดยเฉพาะการสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมทุกวันเป็นการเปลี่ยน บรรยากาศประจำวันที่น่าวุ่นวาย ให้ได้รับความสุข ความสงบ ความสบายใจ

4.1.3 ด้านการปรับพฤติกรรม

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกและกิริยาท่าทางซึ่งแสดงถึงลักษณะนิสัยซึ่งดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมเป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึกร ชัดเจนหรือแอบแฝง และโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านอาหารการกินมากพอ ๆ กับด้านอื่น ๆ เนื่องจากหนึ่งในความเชื่อที่สำคัญของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมคือการงดทานเนื้อสัตว์ หรือการถือศีลกินเจ รวมไปถึงเทศกาลกินเจ ทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทต่ออาหารการกินต่าง ๆ ของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม ดังที่

พลิน เฉิง ยเว่ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการถือศีลกินเจ สรุปได้ว่า

“คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม จะไม่ทานเนื้อสัตว์ใหญ่ อย่างตัวเราเองนี้ ตั้งแต่เริ่มไหว้ เริ่มนับถือเจ้าแม่กวนอิมมาก็ไม่ได้กินเนื้ออีกเลย กินแต่พวกผักผลไม้ อาหารเจล้วนๆ แต่คนทั่วไปบางคนก็แคงดเนื้อวัว และในช่วงเทศกาลกินเจก็ต้องถือศีลกินเจอย่างน้อย 12 วัน จริตการกินเจก็ช่วยให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงด้วย ยิ่งถ้าคนที่ไม่เคยกินเจแล้วลองมากินเจดูจะรู้สึกได้เลยว่าสบายตัว สุขภาพดีขึ้นเยอะ”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการกินเจทั้งของตนเอง และคนไทยเชื้อสายจีนคนอื่น ๆ ในย่านเยาวราช ทำให้ได้ทราบว่า ความเชื่อที่ผู้ศรัทธามีต่อเจ้าแม่กวนอิม มีผลต่ออาหารการกินของทุกคน จะเห็นได้ว่าคนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมจะกินเจกันเป็นส่วนใหญ่ และเป็นที่ทราบดีกันอยู่แล้วว่าอาหารเจส่วนมากก็มักจะเป็นอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่

จินตนา แซ่ลื้อ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการกินเจ สรุปได้ว่า

“อาหารเจเป็นอาหารที่ดีต่อสุขภาพ อันนี้คงรู้กันอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ก็จะ เป็นพวกผัก ผลไม้ อาหารที่ไม่มีกลิ่นฉุน หรือรสจัด เป็นอาหารเบา ๆ อีกอย่าง การไม่กินเนื้อสัตว์ก็มีส่วนช่วยในการขับสารพิษในร่างกายด้วย เพราะการที่เรา กินผักผลไม้ต่าง ๆ จะเป็นการดีท็อกซ์ ช่วยให้ร่างกายเราสะอาดขึ้น”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงเรื่องอาหารการกินของผู้ที่ นับถือเจ้าแม่กวนอิม เนื่องจากมีความเชื่อในเรื่องการไม่ทานเนื้อสัตว์ หรือ การกินเจ ความเชื่อนี้จึงมี บทบาทต่ออาหารการกินในแต่ละวัน ซึ่งมักจะเป็นพวก ผัก ผลไม้ ถั่วต่าง ๆ หรือก็คือ อาหารเจนั่นเอง และจะเห็นได้ว่านอกจากการกินเจจะเป็นการงดเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตแล้ว ยังเป็นการพัฒนาสุขภาพ ให้ดีขึ้นอีกด้วย ผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมจะถูกปรับพฤติกรรมให้เห็นความสำคัญของความสะอาดที่ต้อง สะอาดทั้งกาย (อาบน้ำ) และใจ (สวดมนต์ ทำความดี) สะอาดทั้งในเรื่องของอาหารที่จะกินพาชนะที่

จะใช้สะอาดทั้งสถานที่ที่จะทำการบูชาเจ้าแม่กวนอิมหรือแม่ในการดำเนินชีวิตประจำวันไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ทำอะไร

สมชาย เดชกาญจนารักษ์ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการถือศีลกินเจ สรุปได้ว่า

“ครอบครัวผมนับถือเจ้าแม่กวนอิม ตัวผมเองก็กินเจมาตั้งแต่เด็ก แต่ครอบครัวผมไม่ได้กินเจทุกคนนะ บางคนจะกินเจแค่เฉพาะช่วงเทศกาล ตอนนั้นจำได้ว่าผมไปศึกษาธรรมกับคุณพ่อที่วัด ตั้งแต่นั้นมาก็เลยเริ่มกินเจมาตลอด ถ้าลองนับ ๆ ดู ผมกินเจตั้งแต่อายุ 12 – 13 ตอนนี้อยู่อายุ 42 ปี ก็ประมาณ 30 ปีแล้ว”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการถือศีลกินเจหลังจากที่ได้ไปศึกษาธรรมที่วัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมนั้นมีบทบาทต่ออาหารการกินของชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นอย่างมาก ผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมจะงดการกินเนื้อสัตว์ใหญ่ หรือบางคนก็ถือศีลกินเจตลอดชีวิต ไม่กินเนื้อสัตว์เลย เป็นการงดเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เพื่อแสดงถึงความศรัทธา ความเคารพและนับถือเจ้าแม่กวนอิม นอกจากนี้ยังมีความเชื่อกันว่าถ้าขอพรกับเจ้าแม่กวนอิมแล้วดื่มน้ำเนื้อสัตว์ เจ้าแม่กวนอิมก็จะเมตตาและช่วยให้สมหวังด้วย

วรภานันท์ เชิดชูสกุล (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตนในฐานะผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“เราเกิดมาในครอบครัวคนจีน ซึ่งแน่นอนว่าเรานับถือเจ้าแม่กวนอิมตั้งแต่เกิด เพราะฉะนั้นเราก็เลยเคยชินกับวิถีชีวิตในแบบของผู้ศรัทธา คือตื่นเข้ามาอาบน้ำแต่งตัวเสร็จอย่างแรกที่ทำก็คือไหว้เจ้าแม่กวนอิม ตอนเย็นทำธุระอะไรเสร็จเรียบร้อยก็ไหว้เจ้าแม่กวนอิม คือไหว้ทุกวันเช้าเย็น เป็นกิจวัตรปกติ ที่เราต้องทำมาตั้งแต่เด็กจนโต อันนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับครอบครัวเราซึ่งเราก็มามาตั้งแต่ว่าจำความได้”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงวิถีชีวิตประจำวันของตนเอง ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการนับถือเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชส่วนใหญ่มีการนับถือเจ้าแม่กวนอิมกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษแน่นอนว่าการตั้งโต๊ะเช่นไหว้และสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมเป็นประจำทุกวันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่มีนับถือเจ้าแม่กวนอิม โดยจะเห็นได้จากการที่ชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งนับถือเจ้าแม่กวนอิมนั้น จะมีการตั้งโต๊ะสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมในเวลาเช้าและเย็นเป็นประจำทุกวัน

สรุปได้ว่า เจ้าแม่กวนอิมสอนคนให้เป็นคนดี มีศีลธรรมประจำใจ อยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข อีกทั้งยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและปลอดภัย ดังนั้นศาสนาจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ไม่ว่ามนุษย์จะเจริญหรือล้าหลังก็ตาม

เจ้าแม่กวนอิมสั่งสอนให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

ภาพที่ 7 การให้ทานอาหารเจฟรี

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่มูลนิธิเทียนฟ้า

4.1.4 ด้านความรู้เรื่องธรรมะมหายาน

ธรรมะเป็นสิ่งที่มีความจริง พระพุทธเจ้าทรงตรัสธรรม คือ ตรัสรู้ความจริงของสิ่งที่มีจริง ๆ สิ่งที่มีจริง ๆ ก่อนการตรัสรู้ ไม่มีใครพบว่าเป็นธรรมะ เพราะเห็นว่าเป็นคน เป็นสัตว์ เป็นเรา เป็นเขา เป็นวัตถุสิ่งต่าง ๆ แต่เมื่อทรงตรัสรู้แล้ว ตรัสรู้ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ไม่ใช่วัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เที่ยง แต่ลักษณะของธรรมะนั้น เป็นสภาพธรรมที่มีจริงในขณะนี้ ซึ่งจะต้องค่อย ๆ ไตร่ตรองตามลำดับ มหายานเป็นอีกนิกายหนึ่งในศาสนาพุทธ จุดเด่นของนิกายนี้อยู่ที่แนวคิดเรื่องการบำเพ็ญตนตามแบบพระโพธิสัตว์ สร้างบารมีเพื่อช่วยเหลือสรรพชีวิตในโลกให้ไปสู่ความพ้นทุกข์ ด้วยเหตุที่มีผู้นับถืออยู่มากจึงเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า อุดตรนิกาย ซึ่งในปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ของโลกก็เป็นผู้ที่นับถือนิกายมหายาน

อิทธิพล ส่งกิจฉณานนท์ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักธรรมของศาสนาพุทธ นิกายมหายาน สรุปได้ว่า

“ผมมาเรียนธรรมะที่วัดทุก ๆ วันพฤหัสบดี ผมศึกษาธรรมะมาได้ประมาณ 2 เดือนกว่า ๆ ยังไม่ได้รู้อะไรลึกมากนัก แต่ก็ได้ความรู้เยอะอยู่พอสมควร นิกายมหายานจริง ๆ แล้วเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า โพธิสัตว์ยาน หรือ พุทธยาน พระโพธิสัตว์ คือ ผู้ที่ยึดถือเอาพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

บารมี 10 ประการของโพธิสัตว์ ได้แก่

1. ทานบารมี หมายถึง การเสียสละ การให้ต่างๆ โดยมีเจตนาช่วยเหลือผู้อื่น นั่นคือการทำบุญให้ทาน
2. ศีลบารมี หมายถึง การรักษาศีล หากเป็นฆราวาสหมายถึงการถือศีล 5 หากเป็นนักบวชคือการถือศีล 8 ขึ้นไป
3. เนกขัมมะบารมี หมายถึง การออกบวช หากฆราวาสถือศีล 8 ก็นับเป็นเนกขัมบารมีได้เช่นกัน เพราะเป็นการกระทำเพื่อเว้นจากกามสุข
4. ปัญญาบารมี หมายถึง การกระทำเพื่อเพิ่มพูนปัญญา ปัญญาแบ่งออกเป็นปัญญาทางโลกและทางธรรม เนื่องจากพระโพธิสัตว์จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตคตกาล จึงต้องมีปัญญาความรู้มาก เพื่อจะได้สั่งสอนสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ได้ การเรียนของพระโพธิสัตว์จึงต้องเรียนมากกว่าผู้อื่น
5. วิริยะบารมี หมายถึง การกระทำที่ใช้ความเพียรเป็นที่ตั้ง การมีวิริยะอาจไม่ได้หมายถึงการเพียรจนกระทั่งตัวตายในครั้งเดียว แต่หมายถึงมีความพยายามทำอยู่เรื่อย ๆ ทำไปที่ละน้อยตามกำลังจนกว่าจะสำเร็จ
6. ขันติบารมี หมายถึง การอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่าง ๆ
7. สัจจะบารมี หมายถึง การรักษาคำพูด ไม่กลับกลอก แม้ว่าจะต้องสละบางสิ่งเพื่อรักษาคำพูดไว้ ไม่โกหก
8. อธิษฐานบารมี หมายถึง การตั้งมั่นในความปรารถนา ตั้งจิตมั่นต่อคำอธิษฐาน การตั้งจิตให้มั่นคง
9. เมตตาบารมี หมายถึง การมีความปรารถดี มีความรักต่อสัตว์ทั้งหลายในโลกอย่างเท่าเทียม เป็นรักที่ไม่แบ่งแยก
10. อุเบกขาบารมี หมายถึง การวางเฉย มีใจเป็นกลาง การปล่อยวางในสิ่งที่ผิดพลาด ในสิ่งที่แก้ไขไม่ได้ วางเฉยในความทุกข์ของตน และสัตว์ที่ช่วยไม่ได้ เนื่องจากมีปัญญาเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรมของตน ไม่มีใครได้รับความยากลำบากโดยไม่มีเหตุปัจจัย ล้วนแล้วแต่เป็นกรรมที่เคยทำมาทั้งสิ้น”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึง หลักธรรมบางส่วนในพุทธศาสนานิกายมหายาน ซึ่งไม่แตกต่างจากพุทธศาสนานิกายอื่น ๆ เท่าไรนัก หลักธรรมเหล่านี้จะช่วยขัดเกลาจิตใจของผู้ปฏิบัติให้สงบและบริสุทธิ์ ทำให้ผู้ปฏิบัติยึดมั่นอยู่ในทางที่ถูกต้อง และยังนำความสุข ความเจริญก้าวหน้ามาสู่ตัวผู้ปฏิบัติด้วย โดยจะเห็นได้จากหลักธรรมที่พึงปฏิบัติต่าง ๆ อย่างเช่น การมีความเพียร การสั่งสมความรู้ การมีสัจจะ การถือศีล การให้การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น การแบ่งบันเผื่อแผ่ การถือศีลหรือมุ่งเน้นทำดีละชั่วหลีกเลี่ยงการใช้ชีวิตที่จะให้ได้รับความสุขจนขาดสติ การแสวงหาปัญญาเพื่อความหลุดพ้น ด้วยความพากเพียร อดทน ตั้งใจแน่วแน่ ในการปฏิบัติดี ปฏิบัติ

ชอบด้วยความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ แม้หากพบความสูญเสีย ก็สามารถวางเฉยได้ ปล่อยวางได้ หากคนเราสามารถสร้างบารมี 10 ประการดังกล่าวได้ หมายถึง การฝึกฝนตนให้สะอาดทั้งกาย วาจา ใจแล้ว

4.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจคืองานที่เกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชนหรือภาวะการเงิน (ภาษาปาก) บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมนี้ทำให้เกิดการพัฒนาและการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา จะเห็นได้ชัดจากเทศกาลต่าง ๆ อย่างเช่น เทศกาลกินเจ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลต่อการค้าขายและการท่องเที่ยวโดยตรง การกินเจเป็นเทศกาลที่ทำให้เกิดเศรษฐกิจเคลื่อนไหว เยาวราชเป็นแหล่งขายอาหารเจที่มีชื่อเสียงที่สุด นับว่าความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจทั้งสิ้น โดยผลการวิจัยจะกล่าวเป็นรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ด้านการค้าขาย

การค้าขาย เป็นกิจกรรมที่ผู้ขายหาสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการที่ผู้ซื้อนำเงินมาแลกกับสินค้านั้น เป็นศิลปะของการชักจูงใจให้คนอื่นคิดหรือกระทำตามความคิดของผู้ขาย ในที่นี้ หมายถึง การค้าขายในย่านเยาวราช ถ้ายังเป็นช่วงเทศกาลอย่างเช่น เทศกาลกินเจ เทศกาลตรุษจีน หรือวันสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ย่านเยาวราชก็จะมีคนพลุกพล่านขึ้นมาอีกเป็นเท่าตัว เนื่องจากกิจกรรมที่หลากหลายที่เกิดขึ้นในย่านศูนย์กลางการค้าที่ใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยแห่งนี้ รวมถึงบรรยากาศ และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในย่านนี้ ทำให้การค้าขายในย่านเยาวราชคึกคักมากกว่าที่อื่น ๆ ดังที่

สิริรัตน์ หวังพร (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) แม่ค้าร้านอาหารเจย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ สรุปได้ว่า

“ร้านเราขายอาหารเจกันทั้งปี ปกติจะมีอาหารเจประมาณ 10-20 อย่าง แล้วแต่วัน ในช่วงปกติ แต่ถ้าช่วงเทศกาลกินเจเราจะทำ 50 อย่าง เพื่อเป็นตัวเลือกรที่หลากหลายให้กับลูกค้าที่กินเจ แน่แน่นอนว่าช่วงกินเจร้านอาหารเจต่าง ๆ ก็จะขายดีมาก รวมทั้งร้านเราด้วย ผู้คนเยอะแยะไปหมดมาเลือกซื้ออาหารเจกินกัน ทำให้ย่านนี้ดูคึกคักเป็นพิเศษ”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เทศกาลกินเจ มีบทบาททำให้เศรษฐกิจและการค้าขายอาหารเจในย่านเยาวราชดีขึ้น ผู้คนมากมายที่กินเจต่างก็มาหาซื้ออาหารเจ ร้านอาหารเจจากที่ปกติขายดีอยู่แล้ว ก็ยิ่งขายดีขึ้นไปอีกในช่วงเทศกาล

ณัฐวุฒิ อาชาติ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) พ่อค้าร้านขายของไหว้เจ้าและเสื้อผ้าตามเทศกาล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ สรุปได้ว่า

“ผมขายพวกธูป เทียน กระจาดข้าวเหนียว ของไหว้ต่าง ๆ แล้วก็ขายเสื้อผ้าสีขาวด้วยในช่วงเทศกาล ช่วงวันปกตินี้ก็พอขายได้อยู่ มีคนมาซื้อธูปบ้าง เทียนบ้าง พวกของไหว้ต่าง ๆ แต่ถ้าช่วงเทศกาลนี้จะขายดีมาก ยิ่งเยาวราชนี่เป็นแหล่งนักท่องเที่ยวอยู่แล้วด้วย คนมาหาซื้อของไหว้ของกินไหว้เจ้าที่ย่านนี้เยอะ เราก็พลอยขายดีไปกับเขาด้วย”

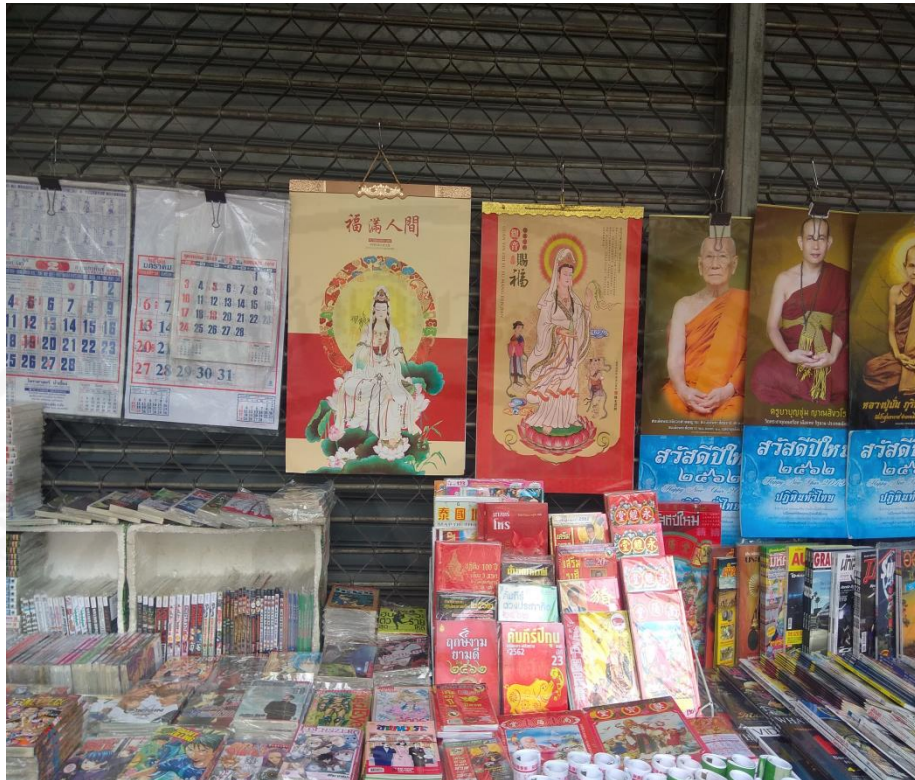
จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการค้าขายในย่านเยาวราชในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมนั้น ดีกว่าการค้าขายในช่วงวันปกติมาก และดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าคนไทยเชื้อสายจีนมีความศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิมมาก การที่มีศาลเจ้าแม่กวนอิมไม่น้อยอยู่ในย่านเยาวราช ทำให้เทศกาลจีนต่าง ๆ จึงคึกคักมาก เพราะผู้คนต่างก็ไปรวมตัวกันอยู่ที่ย่านเยาวราช ไม่ว่าจะไปท่องเที่ยว ไหว้เจ้า หรือซื้อของ จึงไม่แปลกที่การค้าขายในย่านเยาวราชจะคึกคักเป็นพิเศษ

วชิรญา คลังพหล (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนที่มาหาซื้ออาหารเจในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ สรุปได้ว่า

“ปกติแวะมาซื้อของเจที่ย่านนี้อยู่เป็นประจำเพราะเวลากลับบ้านเราผ่านตรงนี้อยู่แล้ว ก็แวะซื้ออาหารเจระหว่างทางกลับบ้านอยู่ตลอด เพราะบ้านเรากินเจกันทุกคน ย่านเยาวราชปกติคนก็เยอะ คึกคักตลอดอยู่แล้ว เพราะมีคนแวะเวียนมาไหว้เจ้าแม่กวนอิมที่วัดในย่านนี้ตลอด พอไหว้เสร็จส่วนใหญ่ก็จะมาหาอะไรทานกันแถวนี้แหละ แต่ถ้าเป็นช่วงเทศกาลนี้คนจะแน่นมาก เพราะเขามาเที่ยว มาไหว้เจ้า มาหาซื้ออาหารเจ ของจิปาถะต่าง ๆ กัน คือ มองไปทางไหนก็มีแต่คนเต็มไปหมด จะว่าขายดีทุกร้านเลยก็ได้”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นได้ทราบว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความนิยมอาหารเจ ซึ่งต้องหาซื้อหาทานได้แน่นอนในย่านเยาวราช ที่มีร้านอาหารเจจำนวนมากมีหลายประเภทให้เลือกซื้อ จากปกติที่จะขายเป็นบางร้าน ย่านเยาวราชในปัจจุบันเป็นย่านที่มีคนพลุกพล่านอยู่ตลอดเวลา ยิ่งในช่วงเทศกาล อย่างเช่น เทศกาลกินเจ ตรุษจีน คนก็ยิ่งเยอะ จึงไม่แปลกที่ย่านนี้จะมีการค้าขายที่ดีอยู่ตลอดเวลา

ภาพที่ 8 ขายปฏิทินจีนของเจ้าแม่กวนอิมและหนังสือต่าง ๆ

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่ใกล้มูลนิธิเทียนฟ้า

ภาพที่ 9 ขายเสื้อผ้าลายการ์ตูนพระ

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่มูลนิธิเทียนฟ้า

4.2.2 ด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนาน ตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้ ปัจจุบันย่านเยาวราชถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดอีกแห่งหนึ่งของ กรุงเทพฯ ผู้คนมากมายทั้งไทยและต่างประเทศต่างก็พากันแวะเวียนมาที่ย่านเก่าแก่แห่งนี้ด้วย จุดประสงค์ที่ต่างกันออกไป และเพราะวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้คนในย่านนี้ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ชาวไทยเชื้อสายจีน หรือแม้กระทั่งชาวจีนแท้ ทำให้ย่านนี้มีนักท่องเที่ยวมากมายแวะเวียนมาอย่าง ไม่ขาดสาย ซึ่งแน่นอนว่าเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจชั้นดี ดังที่

สุพิชญา แซ่ตั้ง (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในย่านเยาวราช สรุปได้ว่า

“ที่ย่านเยาวราชมีทั้งคนไทยและต่างประเทศมาท่องเที่ยวเยอะอยู่ ตลอด ทั้งกลางวันและกลางคืน แต่ช่วงกลางคืนคนจะเยอะกว่า บางคนก็ มาไหว้เจ้าแม่กวนอิม ซึ่งอันนี้รู้กันอยู่แล้วว่าท่านขึ้นชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ บางคนก็มาเดินเที่ยว ดูบรรยากาศ หออะไรทาน อย่างพวกชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ก็มักจะมาเดินดูความสวยงามของย่านเยาวราช เก็บภาพสวย ๆ วิดีอรุ่นส่วนมากก็จะมาตามหาร้านดังต่าง ๆ ตามที่อินเทอร์เน็ตเขาวิพากษ์กันก็ เยอะ หรือมาไหว้เจ้าแม่กวนอิมขอพรเรื่องเรียน เรื่องสอบ เรื่องสุขภาพ หน้าที่การงานอย่างนี้เป็นต้น ยิ่งช่วงเทศกาลนี้คนยิ่งมากันเยอะ เพราะช่วง นี้จะคึกคัก สถานที่ที่ก่อก่อแต่งสวยงาม ร้านค้าก็เยอะแยะไปหมด มีอะไรน่า ตื่นตาตื่นใจเต็มไปหมดในช่วงเทศกาล คนเขาก็มาดูกัน”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เราเห็นถึงเอกลักษณ์ของย่านเยาวราช ซึ่งเป็นสิ่งที่ ดึงดูดผู้คนมากมายให้เข้ามาท่องเที่ยวในย่านนี้กันอย่างไม่ขาดสาย เราจะเห็นได้ว่าไม่ใช่แค่ช่วง เทศกาลที่ย่านเยาวราชคึกคัก ในวันปกติย่านเยาวราชก็เต็มไปด้วยผู้คนเช่นกัน เพราะความเชื่อและ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของ คนไทยเชื้อสายจีนในย่านนี้ แน่แน่นอนว่าสิ่งเหล่านี้แสดงออกมาทางวิถีชีวิตของผู้คนในย่านนี้และ กลายป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาท่องเที่ยวกัน จึงไม่แปลกที่จะมีเงินจำนวนมหาศาลไหลเวียนเข้า ออกย่านนี้อย่างไม่ขาดสาย

จากเนื้อความข้างต้นที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อ และพิธีกรรมที่ เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมมีบทบาทต่อเศรษฐกิจในย่านเยาวราชในด้านการท่องเที่ยวและการค้าขาย เนื่องจากเยาวราชเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่ใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย และยังเป็นแหล่ง ชุมชนของชาวไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราชจึงถือเป็นเมืองจินนาดาอย่าง ย่อม ๆ ซึ่งเต็มไปด้วยวัฒนธรรม ต่าง ๆ ตามความเชื่อแบบจีน ผู้คนมากมายแวะเวียนเข้ามากราบไหว้เจ้าแม่กวนอิม ท่องเที่ยว และ เยี่ยมชมวัฒนธรรมจีนต่าง ๆ ในย่านนี้ ซึ่งย่านเยาวราชจะคึกคักและเต็มไปด้วยผู้คนเป็นพิเศษในช่วง เทศกาลต่าง ๆ อย่างเช่น วันอานี๋แซ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลกินเจ เป็นต้น โดยเฉพาะเทศกาลกิน

เจiny่านเยาวราชที่จะมีบรรยากาศของการประดับธงทิวสีเหลืองสะพรั่งไปทั้งย่าน ทุกตรอกซอกซอยของเยาวราชและปริมณฑล อันเป็นสัญลักษณ์ของเทศกาลกินเจที่คนทั่วไปรู้จักดี นับเป็นบรรยากาศที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่คนที่พบเห็น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ภาพที่ 10 ป้ายแนะนำมูลนิธิเทียนฟ้าเพื่อนักท่องเที่ยว

ที่มา: JING KAIYANG (รุ่งโรจน์) ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ที่มูลนิธิเทียนฟ้า

4.3 บทบาทด้านสังคม

สังคม หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลายาวนานอย่างต่อเนื่อง ในบริเวณหรือพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งมีอาณาเขตที่ชัดเจน และมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีระเบียบและแบบแผน ภายใต้วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมที่สอดคล้องกัน ตลอดจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามสมควรแก่สภาพ บทบาททางสังคม หมายถึง บุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคมหรือผู้คนจำนวนมาก ซึ่งในที่นี้คือเจ้าแม่กวนอิมมีประโยชน์ มีคุณค่าและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

4.3.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรม คือ ความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และเป็นสุภาพชน เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึกรับผิดชอบ สามารถแยกแยะ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว โดยประการต่างๆ เมื่อจิตเกิดคุณธรรมขึ้นแล้ว จะทำให้เป็นผู้มีจิตใจดี และคิดแต่สิ่งที่ดี จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้มีคุณธรรม” จริยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติ การกระทำดี ตามคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจ ปรากฏเป็นความดีงาม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อความดีงาม มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และเป็นสุภาพชน เป็นต้น ถูกแสดงออกทางจรรยา มารยาท การประพฤติปฏิบัติ และการกระทำที่ดี ตามคุณธรรมที่มีในจิตใจนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ นั่นคือผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมอย่างจริงจังจะ “ถูกบ่มเพาะ” จนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมไปโดยปริยาย จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม”

การนับถือศาสนาต่าง ๆ รวมไปถึงการนับถือเจ้าแม่กวนอิม แน่นนอนว่าสิ่งที่สำคัญที่เป็นแกนหลักของการศรัทธาคือการมีคุณธรรม จริยธรรม การรู้จักผิดชอบชั่วดี และความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมก็มีบทบาทต่อผู้นับถือในด้านคุณธรรมและจริยธรรมโดยตรงอีกเช่นกัน โดยผู้วิจัยจะกล่าวเป็นรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านความกตัญญู

ความกตัญญู หมายถึง คุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ มีบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนั้น ต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งอื่นอีก เช่น อาศัยปัจจัย 4 เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะอยู่รอดได้ มนุษย์จึงต้องตอบแทนบุญคุณ ในส่วนด้านจิตใจมนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมคุณลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดา เป็นต้น ให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญูนี้ เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติมิใช่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้แม้แต่ต่อสัตว์และพืชทั้งหลายด้วย เจ้าแม่กวนอิม นอกจากจะเป็นที่รู้จักกันดีว่าทรงเป็นพระโพธิสัตว์ผู้ทรงเมตตาแล้ว ยังทรงเป็นแบบอย่างในในด้านของความกตัญญูอีกด้วย นั่นคือตามตำนานที่กล่าวว่า การที่ทรงสละดวงตาเพื่อนำไปปรุงยาให้พระราชบิดาจนหายประชวร คนที่ศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม เมื่อมีการสวดบูชา หมั่นทำความดี รักษากาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ มีคุณธรรมแล้ว ก็ย่อมต้องรู้จักความกตัญญูเป็นธรรมดา ทั้งต่อเจ้าแม่กวนอิม ต่อครอบครัว บุพการี ไปจนถึงผู้มีพระคุณทั้งหลายดังที่

ศิริพงษ์ ขำคม (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ สรุปได้ว่า

“การที่เรา นับถือเจ้าแม่กวนอิม แล้วเราขอพรจากท่าน เราตั้งโต๊ะไหว้ท่าน ถึงช่วงวันสำคัญเราก็ประกอบพิธีกรรมบูชาท่าน ก็ถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูอย่างหนึ่ง ตอบแทนบุญคุณที่ท่านคอยช่วยเหลือเรา คอยปกป้องคุ้มครอง ให้ความสุขความเจริญแก่พวกเรามาโดยตลอด ซึ่งจริง ๆ แล้วสิ่งเหล่านี้มันก็ส่งผลให้เรา รู้จักความกตัญญู ไม่ใช่แค่ต่อท่าน แต่ต่อพ่อแม่ และผู้มีพระคุณทั้งหลายด้วย”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เราเห็นถึงบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อผู้นับถือ ในด้านความกตัญญู เมื่อเราศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิมแล้วเราปฏิบัติตนอยู่ในธรรม เราก็จะรู้จักการกตัญญูไปโดยปริยาย เพราะนั่นเป็นสิ่งที่เราแสดงออกอยู่เป็นประจำ ซึ่งก็คือการสวดบูชา และการตั้งโต๊ะทำพิธีไหว้เจ้าแม่กวนอิมในโอกาสต่าง ๆ นั่นเอง นอกจากนี้ก็คือการแสดงความกตัญญูต่อบุพการี ผู้มีพระคุณ

2. ด้านความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์หมายถึงแง่มุมหนึ่งของศีลธรรม แสดงถึงคุณลักษณะทางบวกและคุณธรรม อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความจริงใจ และความตรงไปตรงมา พร้อมด้วยความประพฤติตรงตลอดจนการงดเว้นการโกหก การคดโกง บิดเบือน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง หรือการลักขโมย เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ความซื่อสัตย์ยังหมายถึงความน่าไว้วางใจ ความภักดี ความเป็นธรรมและความบริสุทธิ์ใจอีกด้วย ผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม นอกจากจะสวดบูชา หมั่นรักษาศีล รักษากาย วาจา ใจ ให้สะอาด สงบอยู่เสมอ คุณธรรมที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งคือ ความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มาควบคู่กับการรักษาศีลอยู่แล้ว ดังที่

ธนพร รักษาสัตย์ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ สรุปได้ว่า

“ผมคิดว่าการที่เรานับถือเจ้าแม่กวนอิม แล้วเราปฏิบัติตามข้อปฏิบัติต่าง ๆ อย่างการสำรวมกายใจ การสวดบูชา การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มันก็จะส่งผลให้เราเป็นคนจิตใจสงบ มีสติ รู้จักผิดชอบชั่วดี ซึ่งแน่นอนคุณธรรมหลาย ๆ อย่าง รวมทั้งความซื่อสัตย์ก็ต้องตามมาอยู่แล้ว”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เราเห็นถึงบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม เมื่อคนเรามีความศรัทธาในเจ้าแม่กวนอิม มีการถือศีล ประพฤติตนอยู่ในธรรมสมาธิเสมอ แน่ใจว่าต้องมีความซื่อสัตย์ตามมาด้วยโดยปริยาย โดยเฉพาะการกินเจ ซึ่งต้องใช้ความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง ในขณะที่คนอื่น ๆ กินอาหารเนื้อสัตว์ ที่มีรสชาดมีกลิ่นหอม มีสีสน่ากิน มากกว่าอาหารเจ ผู้ที่กินเจต้องไม่เพลิดเพลินดี ขาดความซื่อสัตย์ที่จะไม่ไปกินอาหารเนื้อสัตว์

3. ด้านการมีกิริยามารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน

มารยาท หมายถึง กิริยา วาจาที่สุภาพเรียบร้อย ที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคมโดยมีระเบียบแบบแผน อันเหมาะสมตามกาลเทศะ จากการศึกษา พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมมีบทบาทต่อคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านการมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตนมากพอ ๆ กับด้านอื่น ๆ คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม จะมีความเชื่อในเรื่องการรักษากาย วาจา ใจ ให้สงบ กิริยามารยาทเรียบร้อยอยู่เสมอ ดังที่

ประภา แซ่ไคว่ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ สรุปได้ว่า

“การมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นเรื่องพื้นฐานสำหรับคนส่วนใหญ่ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมอยู่แล้ว เนื่องจากการที่เราจิตใจสงบ มีความสำรวม เรื่องความอ่อนน้อมก็ต้องตามมาแน่นอนอยู่แล้ว”

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เราเห็นว่าการนับถือเจ้าแม่กวนอิมและการปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติต่าง ๆ รวมไปถึงการสวดมนต์ และพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อ

จิตใจของเรา เมื่อจิตใจสงบ มีความสำรวม รู้จักกาลเทศะ เรื่องมารยาทและความอ่อนน้อมถ่อมตน ก็ย่อมเป็นพฤติกรรมที่ตามมาด้วย

4. ด้านความเมตตา มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น

ในศาสนาพุทธ เมตตา เป็นหลักธรรมหนึ่งในพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบไปด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยเป็นปัจจัยให้เกิดพรหมวิหารอื่นได้ มีน้ำใจคือความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่นและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติมีแม่กวนอิม มีบทบาทต่อผู้ปฏิบัติเจ้าแม่กวนอิมที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านความเมตตาด้วยเช่นกัน ตามหลักความเชื่อที่ว่าเจ้าแม่กวนอิมเป็นพระโพธิสัตว์แห่งความเมตตา ทรงช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งปวงอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยก รวมไปถึงหลักธรรมของนิกายมหายาน ที่สอนให้มีเมตตาธรรม ช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ

ปนัดดา ศรีทรัพย์วงศ์ (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ บทบาทของการนับถือเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อตนเอง สรุปได้ดังนี้

“หลักธรรมของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม นอกจากจะทำให้เราละเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การเบียดเบียนสรรพสัตว์ทั้งหลายแล้ว ยังสอนให้เราเมตตา รู้จักการให้ คอยช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลาย และเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเมื่อมีโอกาสและกำลังมากพอที่จะช่วยอีกด้วย ถ้าเป็นผู้ศรัทธาที่ดีก็ควรจะปฏิบัติตนตามแนวทางของพระโพธิสัตว์ เพื่อให้เราสามารถเข้าถึงท่านได้มากขึ้น”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการมีเมตตา ปฏิบัติตนตามแบบอย่างเจ้าแม่กวนอิมในฐานะผู้ศรัทธาที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การนับถือเจ้าแม่กวนอิมมีบทบาทต่อคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ในด้านการบ่มเพาะให้เกิดความเมตตาด้วยเช่นกัน เนื่องจากหนึ่งในหลักธรรมของพุทธศาสนานิกายมหายานสอนให้ผู้ปฏิบัติมีเมตตาธรรม ช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งปวงอย่างเท่าเทียม อีกทั้งเจ้าแม่กวนอิม ก็ยังเป็นแบบอย่างในเรื่องของความเมตตาด้วย นับว่าสอดคล้องกับคนไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีเมตตาอยู่แล้ว คุณธรรมความเมตตา จึงเป็นการส่งเสริมคติไทยจีนได้อย่างลงตัวที่สุด ซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญต่อชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านของความเมตตา

5. ด้านการทำบุญ

คำว่า "บุญ" หมายถึง การชำระหรือล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญในงานมงคล หรืออวมงคล ถ้าจะทำให้ถูกต้องและได้ผลดี ควรเป็นเรื่องของการทำจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด ไม่ใช่ทำด้วยความโลภ ความโกรธ หรือความหลง จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติมีแม่กวนอิม มีบทบาทต่อผู้ปฏิบัติเจ้าแม่กวนอิมที่เป็นชาวไทย

เชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านการทำบุญอยู่ค่อนข้างมาก ตามหลักคำสอนบางส่วนของพุทธศาสนานิกายมหายานในเรื่องของทานบารมี คือ การรู้จักเสียสละ การให้โดยมีเจตนาช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งแน่นอนว่าต้องรวมไปถึงการบริจาคทานหรือการทำบุญด้วย

โชติยา แซ่ตั้ง (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีน ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำบุญในฐานะผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม สรุปได้ว่า

“ดิฉันทำบุญทุกครั้งเมื่อมีโอกาส เมื่อก่อนกิจการที่บ้านไม่ค่อยดีเลยไปขอพรจากเจ้าแม่กวนอิมโดยตั้งจิตอธิษฐานไว้ว่าจะกินเจและทำบุญทำทานช่วยเหลือผู้อื่น ตอนนี้งานก็ดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อนแล้ว ก็เลยทำบุญเรื่อยมา ปกติก่อนหน้าที่จะไปขอพรก็ทำบุญบ้างตามโอกาสอยู่แล้ว แต่ตอนนี้เรามีมากเราก็แบ่งปันมากขึ้นกว่าเดิม เพราะท่านก็สอนให้เรารู้จักให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นเหมือนกัน”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการทำบุญตามความเชื่อของตนเอง แสดงให้เราได้เห็นถึงบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชในด้านของการทำบุญ ผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมส่วนใหญ่มักจะทำบุญในหลาย ๆ โอกาส เพื่อเป็นการช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลาย รวมไปถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอีกทางหนึ่ง บางคนที่มีฐานะดีมาก ๆ ก็อาจจะจัดทำบุญใหญ่ตามแต่ละโอกาสอย่างตรุษจีน กินเจ แซยิด เป็นต้น เพราะมีความเชื่อว่าการทำบุญเป็นการให้การแบ่งปันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักธรรมที่พึงปฏิบัติในพุทธศาสนานิกายมหายาน

สรุปได้ว่าเจ้าแม่กวนอิมสอนให้มีความเมตตา กรุณา จะพูด จะทำ จะคิด มีจิตที่ประกอบด้วยความเมตตา ให้ถือว่ามนุษย์ในโลกนี้ก็ล้วนเป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกันทั้งสิ้น ตามหลักคำสอนแม่เมตตา “สัพเพ สัตตา” จงมีความสุขกายสุขใจ สอนให้มีความเสียสละ ตามคำสอนไม่ให้เป็นคน โลภ โกรธ หลง ความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้เพียงอย่างเดียว และยังรู้จักสงเคราะห์แก่ผู้อื่น การให้ทาน การบริจาค การเสียสละอื่น ๆ นอกจากนี้ยังสอนให้มีความอดทน และไม่ยึดในตัวตนมากเกินไป ดังนั้นคนเราจะมีความอดกลั้นและจะต้องเป็นคนยึดมั่นในตัวตนมากเกินไป จึงจะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

4.3.2 การเป็นศูนย์รวมใจ สร้างความสามัคคี

สามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอา รัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสามัคคี ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหา และขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด

ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ยังคงมีบทบาทสำคัญและอยู่ในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการสวดมนต์บูชาเจ้าแม่กวนอิมทุกวัน การถือศีลกินเจ การไหว้เจ้า การเข้าร่วมเทศกาลต่าง ๆ การพบปะพูดคุยหรือการมาศึกษาศาสนาที่วัด เป็นต้น ทำให้เรารู้จักเพื่อน ๆ มากมาย การทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อม ๆ กันย่อมสร้างความสามัคคี ดังที่

ธชวรินทร์ กังแห (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมต่อวิถีชีวิต สรุปได้ว่า

“ผมโตมาในครอบครัวคนจีนที่ค่อนข้างเคร่งครัดในการนับถือเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งชีวิตประจำวันของผมนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่เข้ามาตั้งโต๊ะไหว้เจ้าแม่กวนอิม เสร็จแล้วก็แยกย้ายไปใช้ชีวิตประจำวันของใครของมัน เย็นมาก็ตั้งโต๊ะไหว้เหมือนเดิม ช่วงเทศกาลต่าง ๆ ก็จะตื่นแต่เช้านั่งชาม่มชาวมั่งตั้งโต๊ะไหว้เจ้าแม่กวนอิมเสร็จก็ไปร่วมสวดมนต์ที่วัด ซึ่งตรงนี้ก็ดีเพราะเราก็ได้เจอคนมากมาย ทั้งเพื่อนบ้าน หรือเจอเพื่อนใหม่ก็มี มีการพบปะพูดคุยกันบ้างตามประสา เป็นการเข้าสังคมไปในตัว ครอบครัวผมมักจะขอพรเจ้าแม่กวนอิมตลอดไม่ว่าจะเรื่องสุขภาพ การเรียน การงาน หรือแม้กระทั่งตอนผมจะไปเกณฑ์ทหารก็ยังขอพรกับท่าน ให้จับได้ใบดำ อันนี้ก็แล้วแต่ความเชื่อใครความเชื่อมัน นอกจากนี้ คือ ครอบครัวผมกินเจด้วย จำได้ว่าผมเริ่มกินเจแบบเคร่งครัดตอนช่วงอายุประมาณ 13 - 14 เพราะฉะนั้นสำหรับผมเทศกาลกินเจก็ไม่ได้ต่างจากทุกวันเท่าไร ผมคิดว่าวิถีชีวิตของผมน่าจะคล้าย ๆ กับคนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม คนนับถือเจ้าแม่กวนอิมส่วนใหญ่เน้นทะเล เพราะสิ่งเหล่านี้มันเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนไปแล้ว”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าถึงวิถีชีวิตของตนเองในฐานะเป็นหนึ่งในผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของคนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมส่วนใหญ่ ซึ่งรวมไปถึงคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชด้วย มักจะมีวิถีชีวิตที่คล้าย ๆ กัน คือแทบจะทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวันจะต้องมีเจ้าแม่กวนอิมเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสวดมนต์ การกินเจ การขอพร เพราะอย่างที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวไว้ว่าความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม เรียกได้ว่า “เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชไปแล้ว” ข้อความจากคำให้สัมภาษณ์นี้ มีความสำคัญมาก เพราะชี้ให้เห็นว่าการนับถือเจ้าแม่กวนอิมนั้นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชไปแล้ว โดยผ่านคติความเชื่อและพิธีกรรม โดยเฉพาะการสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมและการกินเจ

สรุปได้ว่าผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นบ่อเกิดแห่งศีลธรรมจรรยาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ซอบ ที่ควรกระทำ อันเป็นเครื่องประกอบให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี มีเอกลักษณ์

อารยธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นของตนเอง และช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้น เป็นรากฐานแห่งความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชน และสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน ทั้งในระดับย่อย และในระดับโลก

4.4 บทบาทด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่ง ทุกอย่างที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมา นับตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ คิดค้นขึ้นมาเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้อย่าง สะดวกสบาย ปลอดภัยและอย่างอบอุ่นใจ เพราะการจะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้มนุษย์จะต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและจะต้องรู้จักควบคุมความประพฤติของมนุษย์ด้วยกัน วัฒนธรรม คือ คำตอบที่มนุษย์ในสังคมคิดค้นมาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ วัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาในแต่ละสังคมหรือกลุ่มชน และเมื่อกลุ่มชนนั้นมีการย้ายถิ่นฐานหรืออพยพไปที่ใด ก็มักจะมีการนำวัฒนธรรมของกลุ่มชนตนเองติดตัวไปด้วย เช่นเดียวกับชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่เยาวราช เมืองไทย ที่ยังคงไม่ละทิ้งวัฒนธรรมของชาติตนเองและได้นำมาเผยแพร่ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ดังการนำวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมเข้ามาในประเทศไทย

4.4.1 บทบาทในการสืบทอดเผยแพร่วัฒนธรรมจีน

การเผยแพร่ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้โดยสมาชิกของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดสาย ฉะนั้น การเผยแพร่อาจกระทำโดยถ่ายทอดผ่านช่องทางของการสื่อสารในหลาย ๆ ช่องทาง (ปัจจุบันคือสื่ออิเล็กทรอนิกส์) คนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชที่บรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศจีนมีจำนวนมาก ซึ่งตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน ความเชื่อในเรื่องเจ้าแม่กวนอิม เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานมากแล้ว ถึงแม้เวลาจะผ่านไปนานแค่ไหน และถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในประเทศบ้านเกิดของตน ผู้คนในย่านนี้ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมจีนไว้และมียังคงสืบทอดวัฒนธรรมจีนกันอย่างต่อเนื่อง ดังที่

หลิน จิน ฉาง (วรจิตต์ หลิน) ชาวจีนแต่จิวที่มาอาศัยอยู่ในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมจีน สรุปได้ว่า

“ฉันย้ายมาอยู่เมืองไทยเกือบ 10 ปีได้แล้ว คนจีนที่เข้ามาเมืองไทยทุกคนก็ต้องปรับตัว ต้องหัดพูดภาษาไทย ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมไทย แต่เราก็ไม่ลืมวัฒนธรรมและรากเหง้าของเรา เรายังคงนับถือเจ้าแม่กวนอิม ประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกับเจ้าแม่กวนอิมเราก็ยังคงรักษาไว้ให้สืบทอดไปสู่รุ่นต่อ ๆ ไป รวมถึงวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ด้วย”

จากบทสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในเมืองไทย จะเห็นได้ว่าถึงแม้จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย ตั้งแต่เรียนรู้ฝึกพูด ฟัง

ภาษาไทย ไปจนถึงการปรับพฤติกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับคนไทย แต่ชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมจีนในหลาย ๆ ด้าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมการนับถือเจ้าแม่กวนอิม เอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ และจะยังคงรักษาไว้ให้รุ่นลูกหลานได้เผยแพร่ต่อไป

พันฉัตร กิตินนท์กุล (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมจีน สรุปได้ว่า

“ความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมนั้นมีการสืบทอดมาอย่างช้านาน ตั้งแต่สมัยที่ชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทย ชาวจีนเป็นชนชาติที่ไม่ว่าจะย้ายไปอยู่ที่ไหนก็มักจะนำเอาวัฒนธรรมของตนเองไปด้วยตลอดโดยไม่ลืมรากเหง้าดั้งเดิมของตนเอง จึงทำให้วัฒนธรรมจีนเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในย่านเยาวราชนี้ คนไทยในปัจจุบันก็หันมานับถือบูชาเจ้าแม่กวนอิม และให้ความสำคัญกับพิธีกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงเทศกาลจีนกันมากขึ้น”

จากบทสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือเจ้าแม่กวนอิมมีบทบาทสำคัญต่อคนไทยเชื้อสายจีน ไม่ว่าจะในสมัยก่อนหรือในปัจจุบันนี้ ก็ยังมีการนับถือและเผยแพร่อย่างกว้างขวาง แม้ว่าคนจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย แต่ก็สามารถทำให้วัฒนธรรมของตนเองยังคงอยู่ไม่สูญหายไปและได้พัฒนามากยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญ ไม่ว่าจะเวลาผ่านไปนานแค่ไหนก็ยังคงอยู่และเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นเรื่อย ๆ

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญมาก ๆ ในวัฒนธรรมจีนซึ่งชาวจีนได้นำมาเผยแพร่อย่างกว้างขวางในประเทศไทยโดยเฉพาะในย่านเยาวราช ปัจจุบันคนไทยจำนวนมากเริ่มหันมานับถือ สักการบูชาเจ้าแม่กวนอิมกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมด้วย อย่างเช่น เทศกาลกินเจ ก็จะมีการขายอาหารเจในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในย่านเยาวราชและตามร้านสะดวกซื้อทั่วไป มีกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ รวมไปถึงจัดงานเฉลิมฉลองกันอย่างยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการไม่บริโภคเนื้อวัว ซึ่งเป็นจุดเด่นมากของการนับถือเจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายจีนยังยึดมั่นในคำสอนของขงจื้อที่ให้ชาวจีนนำวัฒนธรรมจารีตประเพณี ดัดตัวไปไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดในโลก

4.4.2 บทบาทในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนไทย-จีน

ความสัมพันธ์ คือ ความผูกพัน เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีผลกระทบทางจิตใจในลักษณะระหว่างตัวบุคคลโดยตรง ประเทศไทยและจีน มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และที่ผ่านมาเราก็มีการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมกันอย่างต่อเนื่อง เรียกได้ว่าเป็นประเทศพี่ – ประเทศน้องเลยก็ว่าได้ ดังที่

เฉลิมศรี แซ่โจ้ว (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและจีนไว้ สรุปได้ว่า

“เดี๋ยวนี้ไทยกับจีนก็มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งเรื่องภาษา เรื่องวัฒนธรรม การนับถือศาสนาต่าง ๆ ปัจจุบันคนไทยจำนวนมากเริ่มหันมานับถือเจ้าแม่กวนอิม เริ่มเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมจีน และเริ่มยอมรับวัฒนธรรมจีนให้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตประจำวันมากขึ้น อย่างเช่น การกินเจ การไหว้เจ้า การนับถือเจ้าแม่กวนอิม รวมไปถึงการเฉลิมฉลองเทศกาลต่าง ๆ เช่น ตรุษจีน เป็นต้น”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของคนไทยและจีน โดยได้รับอิทธิพลมาจากบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ทำให้คนไทยปัจจุบันเริ่มสนใจในวัฒนธรรมจีน และเริ่มหันมานับถือเจ้าแม่กวนอิมกันมากขึ้น รวมไปถึงการรับวัฒนธรรมจีนในด้านอื่น ๆ เข้ามาปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันอีกด้วย เพราะคนไทยจำนวนไม่น้อยที่เห็นว่าการนับถือเจ้าแม่กวนอิมส่งผลดีต่อสุขภาพจิต (สวตมนต์) และสุขภาพกายใจ (กินเจ)

รจนา อัครวิทยา (4 เมษายน 2561 : สัมภาษณ์) ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน สรุปได้ว่า

“ประเทศไทยกับจีนปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอยู่เรื่อย ๆ คนไทยรับวัฒนธรรมจีนมาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งภาษา วิถีชีวิต อาหารการกิน การนับถือศาสนา แต่ที่เห็นได้ชัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือ การนับถือเจ้าแม่กวนอิม คนไทยที่หันมานับถือเจ้าแม่กวนอิมมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เทศกาลและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมก็เป็นตัวช่วยในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวจีนด้วย”

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในสิ่งที่มีบทบาทในด้านการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน เมื่อคนเรามีความเชื่อเหมือน ๆ กัน ศรัทธาในสิ่งเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นคนละชนชาติกันก็สามารถอยู่ร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อที่จะประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกันได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการกระชับความสัมพันธ์ที่ดี

สรุปได้ว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม มีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่ค่อนข้างมาก อันเนื่องมาจากการที่ชาวจีนซึ่งอพยพมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้นำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนมาด้วย และได้รักษาไว้ผ่านการยึดถือปฏิบัติจนเผยแพร่ไปในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นภาษา อาหารการกิน วิถีชีวิต และที่

สำคัญคือการนับถือเจ้าแม่กวนอิม และในปัจจุบันการนับถือเจ้าแม่กวนอิมในประเทศไทยก็ยังคงแพร่หลายมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้คนหันมาสักการะเจ้าแม่กวนอิมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ อย่างเช่น พิธีเซียด เทศกาลกินเจ เทศกาลตรุษจีน พิธีไหว้พระจันทร์ ฯลฯ มากขึ้นอีกด้วย กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมการนับถือเจ้าแม่กวนอิม เป็นสาเหตุสำคัญมากอย่างหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมไทยจีนและชาวไทยชาวจีน มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช และเพื่อวิเคราะห์บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทย ในย่านเยาวราช สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1.1 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่ของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีความเชื่อเกี่ยวกับประวัติเจ้าแม่กวนอิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่กวนอิมมีเนื้อหาต่าง ๆ เกิดขึ้นจากความเชื่อของแต่ละกลุ่มโดยคิดเสริมสร้างปรุงแต่งขึ้น และบันทึกเรื่องราวเอาไว้และบอกเล่าสืบทอดกันมา แต่ชาวจีนก็มีความเชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมคือพระมหาโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรที่จะช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากและดลบันดาลความเป็นสิริมงคลได้

ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิม ที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้ มีความเชื่อด้านความเมตตาและการให้โชคลาภ เชื่อว่าเจ้าแม่กวนอิมมีคุณด้านเมตตาตามทานิยม สามารถดลบันดาลให้เกิดผลดี เช่น ทำให้เป็นที่รักใคร่เมตตาต่อบุคคลทั่วไป ไปไหนมาไหนก็มีคนรักใคร่เมตตาช่วยเหลือ เป็นต้น ด้านโชคลาภ ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่ารูปเคารพ เจ้าแม่กวนอิม มีคุณทางด้านโชคลาภ สามารถดลบันดาลให้เกิดผลทางโชคลาภด้านต่าง ๆ เช่น ทำให้ค้าขายเจริญรุ่งเรือง เป็นต้น ด้านความแคล้วคลาด ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมช่วยให้แคล้วคลาดจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ทั้งจากยานพาหนะ ช่วยให้แคล้วคลาดจากอุบัติเหตุรถตกจากเขา เป็นต้น ความเชื่อเรื่องการขอบุตร เจ้าแม่กวนอิมได้รับความนับถือว่าเป็นผู้ปกป้องรักษาสตรีและเด็ก จึงมีความเชื่อด้วยว่าท่านเป็นผู้สามารถประทานบุตรให้แก่หญิงที่ต้องการบุตรได้ ด้วยเหตุนี้ในบางครั้งเราก็จะเห็นผู้ที่ต้องการบุตรไปบนบานอธิษฐานต่อเจ้าแม่กวนอิม การสวดมนต์สรรเสริญเจ้าแม่กวนอิม จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ใช้สื่อสารกับเจ้าแม่กวนอิมนอกจากกราบไหว้รูปเคารพดังกล่าวแล้ว

จึงเห็นได้ว่าการขอพรด้านต่าง ๆ จากเจ้าแม่กวนอิม นอกจากความศรัทธาแล้ว ก็คือเหตุผลที่มีความเป็นไปได้ ดังเห็นได้จากการปฏิบัติตนตามข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเชื่อฟังและมีความเคารพนับถือต่อเจ้าแม่กวนอิม จึงปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ

ดังนี้ 1. ห้ามบริโภคเนื้อสัตว์ 2. ห้ามดื่มสุราหรือเสพของมีนเมา 3. ห้ามพูดจาหยาบคาย 4. ห้ามโกหก 5. ห้ามลักทรัพย์ 6. ห้ามผิดประเวณี 7. ห้ามเล่นการพนัน 8. ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต 9. ห้ามพูดจาให้ร้ายผู้อื่น ส่วนข้อพึงปฏิบัติต่อเจ้าแม่กวนอิม คือ 1. กตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ 2. รักษากาย วาจา ใจ ให้สะอาดและสงบอยู่เสมอ 3. ซื่อสัตย์สุจริต 4. ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 5. ถือศีลกินเจ นุ่งขาวห่มขาว 6. มีจิตใจเที่ยงธรรม 7. มีกิริยามารยาทอ่อนน้อมถ่อมตน 8. ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก 9. ประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ

จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่สำคัญที่สุด คือ พิธีกรรมเกี่ยวกับประวัตินานของเจ้าแม่กวนอิม หรือเรียกว่าวันอานี่แซ เป็นวาระสำคัญ ในรอบ 1 ปี ซึ่งมีอยู่ 3 วัน ด้วยกัน คือ วันคล้ายวันประสูติของเจ้าแม่กวนอิม วันคล้ายวันสำเร็จมรรคผล และวันคล้ายวันออกบวช ซึ่งตรงกับวันที่ 19 ทั้งสามวาระ แต่อยู่ใน เดือน 2 เดือน 6 และ 9 ตามลำดับ โดยอิงตามปฏิทินจันทรคติของจีนเป็นหลัก จากการสำรวจพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ในวันก่อนวันอานี่แซก็จะมีการทำความสะอาดบ้านและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้สะอาดหมดจดเพื่อความเป็นสิริมงคล จัดโต๊ะเครื่องบูชาให้พร้อม ส่วนวัดหรือศาลเจ้าต่าง ๆ ที่มีรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิม ก็จะมีการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม และในช่วงเช้าของวันอานี่แซ ผู้นับถือศรัทธาก็จะอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด นุ่งขาวห่มขาว ถือศีลกินเจ และทำการสวดบูชาเจ้าแม่กวนอิมตามปกติ จากนั้นในช่วงสายจึงจะไปประกอบพิธีบูชาเจ้าแม่กวนอิมที่วัด หรือศาลเจ้าซึ่งก็จะมีพิธีกรรมที่ไม่แตกต่างกัน วันอานี่แซถือเป็นวันสำคัญของเจ้าแม่กวนอิม คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมก็จะมาเข้าร่วมพิธีที่ศาลเจ้าแม่กวนอิม สิ่งที่น่าสนใจ คือ ในวันอานี่แซนี้ พิธีกรรมทุกขั้นตอนจะต้องจัดและดำเนินการด้วยความละเอียด พิถีพิถัน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ทั้งรูป เทียน อาหารเจ ผลไม้ รวมไปถึงการจัดเรียงของเซ่นไหว้ การตั้งโต๊ะ การสวดบูชา และยังต้องสำรวมกายใจขณะที่ประกอบพิธีอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงความเคารพศรัทธาอย่างสูงต่อเจ้าแม่กวนอิม และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่การดำเนินชีวิตประจำวันด้วย

5.1.2 บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทยในย่านเยาวราช

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีบทบาท มีอิทธิพลต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอาหารการกิน และด้านวิถีชีวิตประจำวัน โดยจะเห็นได้จากแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม นอกจากนี้ยังมีเทศกาล วันสำคัญ และความเชื่อเรื่องการขอพรต่าง ๆ ซึ่งสื่อให้เห็นถึงการที่ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมได้เข้ามามีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในหลาย ๆ ด้าน

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช มีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านสุขภาพโดยเห็นได้จากการที่ ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมทุกคนมีความเชื่อในเรื่องการงดทานเนื้อสัตว์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การถือน้ำศีลกินเจ รวมไปถึง

ทั้งการทำจิตใจให้สงบ ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ ส่งผลดีต่อสุขภาพโดยตรง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมมีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านจิตใจเช่นกัน โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้นับถือทุกคนมีการรักษากาย วาจา และจิตใจ ให้สงบอยู่เสมอ เพื่อแสดงถึงความศรัทธาและความเคารพในเจ้าแม่กวนอิม และเห็นประโยชน์ที่ชัดเจนของการทำจิตใจให้สงบ วางเฉย ไม่ฟุ้งซ่าน นอกจากนี้ผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมทั้งหลายยังนับถือเจ้าแม่กวนอิมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอีกด้วย ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม มีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านอาหารการกินมากพอ ๆ กับด้านอื่น ๆ เนื่องจากหนึ่งในความเชื่อที่สำคัญของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมคือการงดทานเนื้อสัตว์ หรือการถือศีลกินเจ รวมไปถึงเทศกาลกินเจ ทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทต่ออาหารการกินต่าง ๆ ของผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิม

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม มีบทบาทต่อผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมในด้านความรู้เรื่องธรรมะมหายาน จุดเด่นของนิกายนี้อยู่ที่แนวคิดเรื่องการบำเพ็ญตนตามแบบพระโพธิสัตว์ สร้างบารมีเพื่อช่วยเหลือสรรพชีวิตในโลกไปสู่ความพ้นทุกข์ ด้วยเหตุที่มีผู้นับถืออยู่มากจึงเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า อุดตรนิกาย ซึ่งในปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ของโลกก็เป็นผู้นับถือนิกายมหายาน ผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมส่วนใหญ่จะยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมและความเชื่อต่างๆ ที่มีสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็แสดงออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการดำรงชีวิต อาหารการกิน เทศกาล พิธีกรรม รวมไปถึงอิริยาบถต่าง ๆ เป็นต้น

บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมนี้ทำให้เกิดการพัฒนาและการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา จะเห็นได้ชัดจากเทศกาลต่างๆ อย่างเช่น เทศกาลกินเจ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นต้น เทศกาลกินเจ เทศกาลตรุษจีน หรือวันสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ย่านเยาวราชก็จะมีคนพลุกพล่านขึ้นมาอีกเป็นเท่าตัว เนื่องจากกิจกรรมหลากหลายที่เกิดขึ้นในย่านศูนย์กลางการค้าที่ใหญ่เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทยแห่งนี้ รวมถึงบรรยากาศ และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในย่านนี้ ทำให้การค้าขายในย่านเยาวราชคึกคักมากกว่าที่อื่น ๆ ปัจจุบันย่านเยาวราชถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ผู้คนมากมายทั้งไทยและต่างประเทศต่างก็พากันแวะเวียนมาที่ย่านเก่าแก่แห่งนี้ด้วยจุดประสงค์ที่ต่างกันออกไป และเพราะวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้คนในย่านนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน หรือแม้กระทั่งชาวจีนแท้ ทำให้ย่านนี้มีนักท่องเที่ยวมากมายแวะเวียนมาอย่างไม่ขาดสาย ซึ่งแน่นอนว่าเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจได้อย่างดี

การนับถือศาสนาต่าง ๆ รวมไปถึงการนับถือเจ้าแม่กวนอิม สิ่งที่สำคัญที่เป็นแกนหลักของการศรัทธาคือการมีคุณธรรม จริยธรรม การรู้จักผิดชอบชั่วดี ความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมก็มีบทบาทต่อผู้นับถือในด้านคุณธรรมและจริยธรรมโดยตรงอีกเช่นกัน เจ้าแม่กวนอิม นอกจากจะเป็นที่รู้จักกันดีว่าทรงเป็นพระโพธิสัตว์ผู้ทรงเมตตาแล้ว ยังทรงเป็นแบบอย่างในด้านของความกตัญญูอีกด้วย คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม เมื่อมีการสวดบูชา หมั่นทำความดี รักษากาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ มีคุณธรรมแล้ว ก็ย่อมต้องรู้จักความกตัญญูเป็นธรรมดา ทั้งต่อเจ้าแม่กวนอิม

ต่อครอบครัว บุพการี ไปจนถึงผู้มีพระคุณทั้งหลาย ผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม คุณธรรมที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งคือ ความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มาควบคู่กับการรักษาศีลอยู่แล้ว คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม จะมีความเชื่อในเรื่องการรักษาพยาบาล วาจา ใจ ให้สงบ กิริยามารยาทเรียบร้อยอยู่เสมอ ตามหลักความเชื่อที่ว่าเจ้าแม่กวนอิมเป็นพระโพธิสัตว์แห่งความเมตตา ทรงช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งปวงอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยก รวมไปถึงหลักธรรมของนิกายมหายาน ที่สอนให้มีเมตตาธรรม ช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ ตามหลักคำสอนบางส่วนของพุทธศาสนานิกายมหายานในเรื่องของทานบารมี คือการรู้จักเสียสละ การให้ โดยมีเจตนาช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งแน่นอนว่าต้องรวมไปถึงการบริจาคทานหรือการทำบุญด้วย

การนับถือเจ้าแม่กวนอิมยังมีบทบาทด้านวัฒนธรรม ถึงแม้จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย แต่ชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมจีนในหลาย ๆ ด้าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมการนับถือเจ้าแม่กวนอิม เอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ และจะยังคงรักษาไว้ให้รุ่นลูกหลานได้เผยแพร่ต่อไป ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญมาก ๆ ในวัฒนธรรมจีนซึ่งชาวจีนได้นำมาเผยแพร่อย่างกว้างขวางในประเทศไทยโดยเฉพาะในย่านเยาวราช ปัจจุบันคนไทยจำนวนมากเริ่มหันมานับถือ สักการะบูชาเจ้าแม่กวนอิมกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ เกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมด้วย อย่างเช่น เทศกาลกินเจ ก็จะมีการขายอาหารเจในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในย่านเยาวราชและตามร้านสะดวกซื้อทั่วไป เทศกาลตรุษจีนก็มีการขายเสื้อผ้าสีแดง มีกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ รวมไปถึงจัดงานเฉลิมฉลองกันอย่างยิ่งใหญ่ เป็นต้น ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม มีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่ค่อนข้างมาก อันเนื่องมาจากการที่ชาวจีนซึ่งอพยพมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้นำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนมาด้วย และได้รักษาไว้จนเผยแพร่ไปในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นภาษา อาหารการกิน วิถีชีวิต และที่สำคัญคือการนับถือเจ้าแม่กวนอิม และในปัจจุบันการนับถือเจ้าแม่กวนอิมในประเทศไทยก็ยังคงแพร่หลายมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้คนหันมาสักการะเจ้าแม่กวนอิมมากขึ้นเรื่อย และยังให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช

ผลการวิจัยด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชได้พบประเด็นที่เด่นที่สุดคือ ชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชมีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน ยังคงความเหนียวแน่น มีการปฏิบัติเช่นเดิม ซึ่งสืบทอดจากสมัยโบราณโดยไม่เปลี่ยนแปลงการประกอบพิธี เช่นไหว้เจ้าแม่กวนอิมในวาระต่าง ๆ ทั้งในวาระปกติและวาระพิเศษ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและหมู่เครือญาติ ประสานความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวหรือภายในกลุ่ม

สังคมให้มีความแน่นแฟ้น รู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2544 : 125-126) ซึ่งกล่าวถึง การเช่นไหว้วิญญาณเทพเจ้าหรือเซียน ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้ศรัทธา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนหรือสมาชิกในชุมชนให้มีการปฏิสัมพันธ์ ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะการประกอบพิธีในรอบปี เช่น พิธีกินเจ พิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ย้ำเตือนในความเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน โดยไม่มีการแบ่งชนชั้น ทุกคนมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมประจำปี ยังเป็นกิจกรรมที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาคม หรือองค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่หวังผลประโยชน์ใดๆ และเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กันจนเกิดเป็นสัมพันธภาพระหว่างกันและกัน จนกลายเป็นมิตรภาพอันดีต่อกัน และสอดคล้องกับผลวิจัยของ หนึ่งฤทัย อินทราวรรณ (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อของชาวพุทธไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อศาลเจ้าแม่ทับทิม เขตสามเสน” พบว่า ความเชื่อของผู้ที่ให้ความศรัทธาต่อศาลเจ้าแม่ทับทิม จะแสดงออกในลักษณะของการประกอบพิธีกรรม การกราบไหว้บูชาเทพเจ้า มีการเช่นสรวงบูชาเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา พร้อมทั้งบันดาลให้ตนมีความสุข สมหวัง และเมื่อพวกตนได้รับความสุข ความปลอดภัยแล้ว จะมีการเช่นสรวงบูชาเพื่อขอบคุณการกระทำดังกล่าว โดยอาศัยพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น มีการจัดแสดงงิ้วเพื่อฉลองตามงานเทศกาลต่าง ๆ หรือเพื่อเป็นการแก้บนเมื่อได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา และเมื่อเวลาผ่านไปสิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมสำหรับคนกลุ่มนั้น ๆ ผู้ที่ให้ความศรัทธาต่อศาลเจ้าแม่ทับทิม มีความรู้สึกว่าองค์เจ้าแม่ทับทิมทรงคุ้มครองและปกป้องครอบครัวของตนให้ร่มเย็นเป็นสุข ชีวิตของตนและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเหมือนมีอะไรไว้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ความรู้สึกปลอดภัย เกิดความสงบ มีสติเตือนตัวเองตลอดเวลา ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น ประสบความสำเร็จ มีความสุขสมหวังในชีวิต ผู้คนส่วนใหญ่มากราบไหว้บูชาเทพเจ้าเพราะความไม่สบายกายใจ เมื่อมากราบไหว้แล้วก็สบายใจขึ้น ส่วนบางคนไม่มีความทุกข์ แต่ต้องการความสงบทางจิตใจก็เข้ามายังศาลเจ้า เพื่อกราบไหว้บูชาทำบุญ บริจาคเงิน ให้ศาลเจ้าเป็นที่พึ่งทางจิตใจของผู้ที่ให้ความศรัทธา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคลที่มีความคิดแตกต่างกันไป

5.2.2 บทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมที่มีต่อสังคมไทยในย่านเยาวราช

ในย่านเยาวราชผู้ศรัทธาต่อเจ้าแม่กวนอิมมีข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับศีล 5 ข้อ คือ 1. ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป 2. อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการถือเอาของที่เขาของมิได้ให้ 3. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม 4. มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ 5. สุราเมรัยมัชชปมาทัญฐานา เวรมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ถือศีล มีประโยชน์โดยรวม 2 ด้านคือเพื่อความสงบสุขของสังคม คือเพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ความหวาดระแวง และความวุ่นวายในสังคม และเพื่อพัฒนาจิตใจของผู้ที่ถือศีล

นั่นเอง เพราะศีล 5 นั้น ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุม ไม่ให้มีการแสดงออกทางกาย หรือทางวาจา ไปในทางที่ตอบสนองอำนาจของกิเลส คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมส่วนใหญ่ก็ถือศีลกินเจ เพราะว่าในมุมมองทางศาสนากินเจมีประโยชน์มากมาย เช่น 1. บังเกิดเมตตาจิต เกิดความสงบ สุขุม เยือกเย็น อารมณ์ไม่ฉุนเฉียว ไม่หุนหันพลันแล่น โมโหง่าย ดวง ธรรมญาณอันบริสุทธิ์จะปรากฏออกมาซึ่งจะช่วยแก้กมลสังเสริม ให้บารมีธรรมสูงขึ้นเรื่อย ๆ 2. ทำให้มีสติมั่นคง มีสมาธิแน่วแน่ ไม่ประมาท เลินเล่อ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนิน ชีวิตและการทำงาน สามารถรอดพ้นจากภัยต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากสัตว์ ภัยจากเคราะห์กรรมเมื่อวิญญานออกจากร่าง ก็จะไปสู่ภพภูมิที่ดี 3. หยุคการทำบาป ตัดเวรกรรมที่ผูกพัน ทำให้ไม่เกิดการอาฆาตพยาบาท ทำให้ปราศจากศัตรูทั้งมนุษย์และสัตว์ที่คิดมุ่งร้ายตามจองเวร 4. สิ่งไม่ดีจะถูกขับออกไป ความรู้สึกขุ่นมัว มีดมนจะหมดไป หลังจากกินเจต่อเนื่องกัน เป็นระยะเวลาสั้น ๆ ความสดใสจะปรากฏขึ้นในจิตใจ และถ่ายทอดออกไปสู่ใบ หน้าให้มีความสะอาดสดใส 5. ผู้ที่กินเจ รวมทั้งครอบครัวและบุตรหลาน และคนในปกครองจะเกิดความรุ่งเรืองในชีวิต มีเหตุให้เกิด อยู่ในดินแดนอารยะ มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ปราศจากการทำร้ายรบกวนรบกวน ไม่มุ่งร้ายทำลายชีวิตซึ่งกัน และกัน 6. ทำให้จิตใจสะอาดไม่ฟุ้งซ่าน จิตใจที่สะอาดทำให้มองเห็นกายอันแท้จริง สามารถสู้นิพพานได้ในที่สุด 7. เทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครอง อารักขาไม่ให้สิ่งเลวร้ายหรือวิญญานชั้นต่ำเข้ามาทำร้าย

นอกจากนี้การกินเจย่อมสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยกว่าการกินอาหารปกติ ที่ใช้เนื้อสัตว์ต่าง ๆ เพราะเป็นเพียงรับประทานโปรตีนในธัญพืชที่ปลูกบนดิน และการขนส่งเนื้อสัตว์ยังมีความซับซ้อนและต้องลงทุนสูงกว่าการขนส่งอาหารพวกธัญพืช ใช้พลังงานมากกว่าเมื่อเทียบปริมาณเดียวกับธัญพืช จึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยลดภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญมากที่สุดปัญหาหนึ่งของโลก

เขาวราช ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่ขายอาหารเจที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในกรุงเทพฯ จึงได้พบประเด็นที่เด่นที่สุดคือความเชื่อและความศรัทธาของผู้ปฏิบัติ ที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของย่านนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงที่มีเทศกาลกินเจ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมากต่างพากันมานมัสการเจ้าแม่กวนอิม มาซื้อหาวัตถุดิบเพื่อทำอาหารเจ มาซื้ออาหารเจ มากินอาหารเจที่มีมากมายหลายประเภทที่ทำให้การกินเจไม่ใช่เรื่องจำเจ ทำให้เศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ในย่านเขาวราชเกิด ความคึกคัก หรือในด้านการท่องเที่ยว มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ เป็นการยกฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น และสร้างรายได้ให้เข้าสู่ย่านเขาวราชเป็นจำนวนมาก ทำให้วิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเขาวราชมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล (2552 : 125) ซึ่งกล่าวว่า อิทธิพลของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมได้เข้ามามีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงสอดคล้องกับผลวิจัยของ เฉลิมรัฐ ขนอม (2544) เรื่อง ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทย เชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่ผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ความเชื่อ

และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเห็นได้จากการซื้อขายวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร จะมีการซื้อขายแบบตอบแทนซึ่งกันและกัน มีการบริการรับส่งถึงที่หมายสำหรับลูกค้าประจำ ซึ่งในช่วงปกติที่ไม่มีเทศกาล ยอดจำหน่ายพืชผักผลไม้จะจำหน่ายในราคาปกติแต่ในช่วงที่มีเทศกาล พืชผักผลไม้จะมียอดจำหน่ายสูงขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อระบบการท่องเที่ยว เนื่องจากผู้เคารพศรัทธาเจ้าแม่กวนอิมมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้คนจึงได้หลั่งไหลเข้ามานมัสการรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีเทศกาลประจำปีจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามานมัสการรูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมมากเป็นพิเศษ จุดเด่นอีกข้อหนึ่งคือการกินเจผู้นับถือเจ้าแม่กวนอิมทุกคนมีความเชื่อในเรื่องการงดทานเนื้อสัตว์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการถือศีลกินเจ รวมไปถึงการทำจิตใจให้สงบ ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ ส่งผลดีต่อสุขภาพโดยตรง การกินเจบังเกิดเมตตาจิต เกิดความสงบ สุขุม เยือกเย็น อารมณ์ไม่ฉุนเฉียว ไม่หุนหันพลันแล่น โมโหง่าย ดวงธรรมญาณอันบริสุทธิ์จะปรากฏออกมาซึ่งจะช่วยเกื้อกูลส่งเสริม ให้บารมี ธรรมสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีสติมั่นคง มีสมาธิแน่วแน่ ไม่ประมาทเลินเล่อ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนิน ชีวิตและการทำงานสามารถรอดพ้นจากภัยต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากสัตว์ ภัยจากเคราะห์กรรม เมื่อวิญญูณออกจากร่างก็จะไปสู่ภพภูมิที่ดี หยุดการทำบาป ตัดเวรกรรมที่ผูกพัน ทำให้ไม่เกิดการอาฆาตพยาบาท ทำให้ปราศจากศัตรูทั้งมนุษย์และสัตว์ที่คิดมุ่งร้ายตามจองเวร สิ่งไม่ดีจะถูกขับออกไป ความรู้สึกขุ่นมัวมีดมนจะหมดไป หลังจากกินเจต่อเนื่องกัน เป็นระยะเวลาานาน ๆ ความสดใสจะปรากฏขึ้นในจิตใจ และถ่ายทอดออกไปสู่ใบ หน้าให้มีความสะอาดสดใส ผู้ที่กินเจ รวมทั้งครอบครัวและบุตรหลาน และคนในปกครองจะเกิดความรุ่งเรืองในชีวิต มีเหตุให้เกิด อยู่ในดินแดนอารยะ มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ปราศจากการทำร้ายบรรณาพิน ไม่มุ่งร้ายทำลายชีวิตซึ่งกัน และกันทำให้จิตใจสะอาดไม่ฟุ้งซ่านจิตใจที่สะอาดทำให้มองเห็นกายอันแท้จริง สามารถสู้นิพพานได้ในที่สุดเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครองอารักขาไม่ให้สิ่งเลวร้ายหรือวิญญูณชั้นต่ำเข้ามาทำร้าย

งานวิจัยนี้เน้นศึกษาการนับถือเจ้าแม่กวนอิม โดยศึกษาเจาะลึกใน 3 สถานที่สำคัญที่อยู่ในย่านเยาวราช คือวัดมังกรกมลาวาส มูลนิธิเทียนฟ้า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ LU YANG (2555) ที่ศึกษา “กวนอิม : ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช” ซึ่งเป็นการศึกษาทั่วไป มิได้เจาะจงสถานที่เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้

งานวิจัยนี้ย้ำว่า อิทธิพลคำสอนของท่านขงจื้อ ส่งผลให้ชาวไทยเชื้อสายจีน ศึกษาอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมจีนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนับถือและประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เด่นชัดที่สุดอย่างหนึ่งในสังคมไทย

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนจีนอื่น ๆ ของประเทศไทย เช่น จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดชลบุรี เป็นต้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมในสังคมไทยและสังคมจีน ยุคหลังปฏิวัติวัฒนธรรมจีน

บรรณานุกรม

- กนกพร เจริญแสนสวย. (2557) **การศึกษามิติสัมพันธ์ความเชื่อส่วนบุคคลในเทพเจ้ากวนอู สำหรับการสร้างแรงผลักดันทางธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กนกวลี ชูชัยยะ. (2547) **พจนานุกรมวิสามานยนามไทย : วัด วัง ถนน สะพาน ป้อม**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.
- กอแก้ว ศิริกุล. (2551) **การตั้งถิ่นฐานและการปรับปรุงทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อสร้างสังคมเข้มแข็งในจังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กานต์สิริ โรจนสุวรรณ. (2550) **ความเชื่อ พลังมหัศจรรย์ในจิตใต้สำนึกของคุณ**. กรุงเทพมหานคร : ต้นไม้.
- กุมาริณี ศุภสรณ์. (2552) **ท่องเยาวราชไหว้เจ้า 9 ศาล**. กรุงเทพมหานคร : แบร์ พับลิชชิ่ง.
- กุลศิริ อรุณภาคย์. (2553) **ศาลเจ้า ศาลจีน ในกรุงเทพ**. กรุงเทพมหานคร : มิวเซียมเพรส.
- แก้วชาย ธรรมาชัย และ เจริญ ตันมหาพราน. (2542) **เทพและเซียน**. กรุงเทพมหานคร : วันชนะ.
- ขรรค์ชัย อภิสุภาพ. (2547) **ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เจริญ ตันมหาพราน. (2547) **ศาลเจ้าจีนศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : พรินต์ติ้ง.
- เฉลิมรัฐ ขนอม. (2544) **ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชนาธิป แห่งกระโทก และคณะ. (2558) **แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเยาวราช**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ชูวิทย์ สุจฉายา. (เมษายน-มิถุนายน 2556) “ผู้คนกับการพัฒนาเยาวราช” ใน **ย่านจีนถิ่นบางกอก**. 1 (4) หน้า 20-21.
- ฐาปนี พิมพ์ลักษณ์. (2549) **พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : ไสภณการพิมพ์.
- ฐาปนพงษ์ ฝริตาคักดา. (2550) **การออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ถ้วน ลี เชิง และ บุญยิ่ง ไร่สุขสิริ. (2543) **วัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ส่องสยาม.
- นริศ วศินานนท์. (2552) **ศาสตร์ศิลป์วัฒนธรรมจีน**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (มกราคม-เมษายน 2560) “แนวคิดมานุษยวิทยากับการศึกษาความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย” ใน **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. 25(47) หน้า 173-197.
- นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์. (2558) **ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช : พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์ อม. (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญมี แทนแก้ว. (2547) **ประเพณีและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. ปรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2553) **108 สิ่งมิ่งมงคลจีน**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พรธณี ชูจิรวงศ์. (2552) **พลังความเชื่อ**. กรุงเทพมหานคร : ต้นไม้.
- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ. (2550) **เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : B.E.C.,.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554) **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ภรรค ภิมวัจน์. (กรกฎาคม-กันยายน 2555) “เพื่อเยาวราช...บ้านของเรา” ใน **ย่านจีนถิ่นบางกอก**. 1 (1) หน้า 5.
- ภิกษุณี โปธิสัต์ว์ วรรณัย กบิลสิงห์. (2551) **ประวัติพระกวนอิมมาตา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัท ส่องสยาม จำกัด.
- มิ่งขวัญ ลีจุจประภากร. (2555) **18 เทพมงคลจีน มหาโชค ทรัพย์เศรษฐี**. กรุงเทพมหานคร : Think Good.
- รพีพรรณ ลิ้มปิติ. (2544) **การถ่ายทอดความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลักษณะกร สัตถาผล. (2550) **การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนชาวภูเก็ตในอำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์. (2542) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 11**. กรุงเทพมหานคร : สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545) **จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2548) **ทฤษฎีจิตวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาพร เจริญกมลเกียรติ (2544) **ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีน กรณีศึกษาวัดมังกรกมลาวาส**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนใจ ลักษณะ. (2542) **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2554) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง ฉบับเพิ่มเติม เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร : สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 2**. กรุงเทพมหานคร : สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- สุนีย์รัตน์ เดชวิริยะกุล. (2553) **คติความเชื่อของชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ : กรณีศึกษา ประติมากรรมรูปเคารพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์) เพชรบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรียา รัตน์กุล. (2549) **พิธีกรรมในศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวรรณ มุ่งเจริญ. (2555) **การจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา กรณีศึกษา: อุทยานศาสนาพระโพธิสัตว์กวนอิม จังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสาวรัตน์ โพรพิพันธ์. (2550) **ศึกษาอาหารจีนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2550) **วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- _____. (2552) **ความสัมพันธ์วัฒนธรรมไทย-จีน**. สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- โสวัตรี ณ ถลาง. (2542) **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง เล่ม 13**. กรุงเทพมหานคร : สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- _____. (2558) **อาหารที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- หนึ่งฤทัย อินทิวรรณนธ์. (2551) **ความเชื่อของชาวพุทธไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อศาลเจ้าแม่ทับทิม เขตสามเสน กรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) นครปฐม : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541) **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- BanNong LaMuGai (班依拉姆盖). (2559) **คติความเชื่อเรื่องปุนเถ่ากง (เป็นเถ่ากง) ของคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมจีน) ปักกิ่ง : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเป่ย์ว๋าย.
- DENG JUNGE. (2557) **วัฒนธรรมการกินเจในย่านเยาวราช**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Du YangGuang (杜阳光). (2560) **เจ้าแม่กวนอิม ในฐานะเทพผู้ประทานบุตร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (สาขาวิชาวัฒนธรรมเปรียบเทียบ) มณฑลเสฉวน : สถาบันสังคมศาสตร์แห่งมณฑลเสฉวน.
- LONG GAOYUN. (2557) **ศาลเจ้าหนาจ่าให้จื้อ : ความเชื่อรูปเคารพ และบทบาท**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Lu Yang (2555) (卢扬). **กวนอิม: ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชของไทย** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาภาษาจีน) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยผู้่ตัน.
- Ren Zhiyuan. (2551) **ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือ วิญญาณ บรรพบุรุษของชาวจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา) จังหวัดสงขลา : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Ruan Shihe (阮氏和). (2559) **ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิมในประเทศเวียดนาม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาคติชนวิทยา) มณฑลฝูเจี้ยน : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฝูเจี้ยน.
- Shengpu Xiong. (2554) **คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการค้าขายของคนไทยเชื้อสายจีนในตลาด บ้านใหม่จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ฐานข้อมูลออนไลน์

- “ความเชื่อ”. (2556) **ประเภทของความเชื่อ**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://bcnlp56.weebly.com/361136193632364836163607.html> (20 มิถุนายน 2561)

บรรณานุกรม (ต่อ)

- “สถานที่ท่องเที่ยววัดและศาลเจ้าจีน ย่านเยาวราช”. (2556) **รวมข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยววัดและศาลเจ้าจีน ย่านเยาวราช**. [ออนไลน์]แหล่งที่มา : http://www.chinatownyaowarach.com/articles/42230667/ท่องเที่ยววัดและศาลเจ้าจีน_ย่านเยาวราช.html
(13 กรกฎาคม 2561)
- “ไหว้พระเยาวราช เยือนศาลเจ้าและวัดจีนรับมงคลสู่ชีวิต”. (27 กันยายน 2559) **ศาลเจ้าและวัดจีนเยาวราช**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://travel.kapook.com/view157619.html>
(16 กรกฎาคม 2561)
- พิมพ์ลัย หงษาคำ (2548) “วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา”งานพิธี **คุณค่า และประโยชน์**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/fon5481136057/hnwy-thi-6/6-3> (16 กรกฎาคม 2561)
- “เยาวราช: คุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม”. (29 ธันวาคม 2554) **ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/article_inside.php?id=1269 (18 กรกฎาคม 2561)
- “เรื่อนำรู้ วัดเล่งเน่ยยี่ ศาสนสถานชื่อดังใจกลางกรุง”. (27 ตุลาคม 2558) **เรื่อนำรู้ วัดเล่งเน่ยยี่ ศาสนสถานชื่อดังใจกลางกรุง**. [ออนไลน์]แหล่งที่มา : <https://travel.kapook.com/view132759.html> (18 กรกฎาคม 2561)
- “บรรยากาศงานทิ้งกระจาด ณ มุลินีเทียนฟ้า”. (2561) **มุลินีเทียนฟ้า**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.chinatownyaowarach.com/index.php?lite=article&qid=42005028>
(18 กรกฎาคม 2561)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนรู้อ่านเพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 27 สิงหาคม 2562

ชื่อเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช
 ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ MR. JING KAIYANG
 คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับ
 ประกาศเสลซิงกิ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จรรยาวัตร คมพัยค์ม์)
 ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 27 สิงหาคม 2562

เลขที่รับรอง

อ.844/2562

วันที่ให้การรับรอง : 27 สิงหาคม 2562

วันหมดอายุใบรับรอง : 26 สิงหาคม 2564

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ นามสกุล อายุ ปี อาชีพ ศาสนา เชื้อชาติ สถานที่เกิด
2. คุณรู้จักเจ้าแม่กวนอิมได้อย่างไร (ประวัติ ตำนานของเจ้าแม่กวนอิมหรือสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ
3. คุณทราบเรื่องความเชื่อที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่กวนอิมอะไรบ้าง อาทิเช่น ด้านโชคลาภ ด้านเมตตามหานิยม ด้านการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ด้านแคล้วคลาด ด้านเรื่องการขอบุตร เป็นต้น ช่วยเล่าเรื่องย่อ ๆ หน่อย
4. คุณทราบเรื่องนับถือเจ้าแม่กวนอิมว่ามีข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติอะไรบ้าง อาทิเช่น ห้ามบริโภคเนื้อวัว ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ เป็นต้น
5. คุณคิดว่าการที่เรานับถือพระโพธิสัตว์ “เจ้าแม่กวนอิม” จะมีประโยชน์ต่อคุณอย่างไรบ้าง อาทิเช่น ด้านสุขภาพ จิตใจ การปรับพฤติกรรม เป็นต้น
6. คุณคิดว่าพระโพธิสัตว์ “เจ้าแม่กวนอิม” มีความสำคัญต่อสังคมไทยอย่างไรบ้าง
7. คุณคิดว่าการนับถือพระโพธิสัตว์ “เจ้าแม่กวนอิม” สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอะไรบ้าง

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. วิมลลักษณ์ หวังสนิทธรรม
2. เฉลิมศรี แซ่โจ้ว
3. หลวงพี่เสี้ยเกอ พระอาจารย์
4. สมชาย มโนพงษ์วัฒนา
5. หลิน จิน ฉาง (วรจิตต์ หลิน)
6. ศุภวรรณ ภัทรบวรกุล
7. รัตน์ แซ่จิว
8. กิตติชัย แซ่ล้อ
9. สุกัญภัทร ดอกกุหลาบ
10. ทองเพียร ใจบุญ
11. นิติพัทธ์ เฉิน
12. ศักดิ์ชัย พงศ์สุทธิกุล
13. อรุมา ลีลาอาภา
14. บุญยวีร์ หยาง
15. กานต์ชนิต
16. หลิน เฉิง เยว่
17. วิจิตร แซ่โจ้ว
18. กาญจนา แซ่ฉั่ว
19. วีรพล เอ็งเจริญ
20. สุจิตรา แซ่จิว
21. ประสิทธิ์ หมั่นในธรรม
22. นิติพัฒน์ จิตต์สว่างดี
23. ปัญจรัตน์ ฉัตรมณีพงศ์
24. ประมณฑ์ เครือเวทย์
25. วีราพันธ์ จรูญปัญณวัฒน์
26. สุเทพ หิรัญพันธ์
27. วรจิตร สุกติวรรัตน์
28. จรัลรัตน์ แก้วสมุนไพร

29. จารุชา จารุชัยมนตรี
30. วรรณนา ชมภูทิพย์
31. มาลี ลีลาอาภา
32. เบญจวรรณ เทียว
33. ภควรรณ จันแดง
34. สุณีย์ พงศ์สิทธิโชค
35. ปัทยทิพย์ จิตต์สว่างดี
36. วัลยา กฤตสุภา
37. กอบพร ธรรมจรัส
38. รัตนา ผ่องสกุล
39. ชมนิตย์ ฉัตรมณีพงศ์
40. กันฐมณี ฉัตรมณีพงศ์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล MR. JING KAIYANG (รุ่งโรจน์)
วัน เดือน ปีเกิด 16 ตุลาคม 2529
ที่อยู่ปัจจุบัน ลุมพินี เมกะซิตี บางนา ห้องชุดเลขที่ 80/642 ชั้นที่ 17
อาคารเลขที่ E1717 เลขที่ 78 หมู่ที่ 13 อาคารอี ถนนบางนา-ตราด
ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540

ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2549 - 2552 คณะภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย